ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΒΟΥΛΗΣ 1. ΤΗΛ. 25.777 ||| ΙΔΡΥΤΗΣ: Κ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ ||| ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΛΕΚΟΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ ||| ΣΑΒΒΑΤΟ 16 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1937

ΕΦΗΜΕΡΑ

ΛΟΥΤΡΑ

Προχτὲς διάκρινα ἀπὸ μακρυά, σ' ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ πολυσύχνοστα σημεῖα τῆς ὁδοῦ Σταδίου, κάποιον παλιὸ φίλο. Καὶ πῶς νὰ μὴν τὸν ξεχωρίσω! Σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ ὅλοι μας κυνηγημένοι ἀπὸ τὶς ἔννοιες μας, τὶς ἀπογοητεύσεις μας, τὶς σκοτοῦρες μας, τὶς δουλειές μας, γλυστράμε ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ πλῆθος δίχως καμμιὰ ρωμαντικὴ ἱπποτικὴ φιλοδοξία νὰ μᾶς κεντρίζει γιὰ τὴν «ἐμφάνισή» μας, ὁ ἀθεόφοβος περπατοῦσε τονίζοντας, ὑπογραμμίζοντας, ὑποδηλώνοντας μ' ὅλους τοὺς τρόπους τὸν ἑαυτό του. Καθὼς ἦταν φυσικό, ἡ πρώτη μου διάθεση στάθηκε εἰρωνικὴ γιὰ τὸν ἄνθρωπο:

— Χαῖρε, Καῖσαρ, οἱ μελλοθάνατοι σὲ χαιρετοῦν! τοῦ φώναξα.

Ὁ πειραχτικὸς χαιρετισμός μου, ὄχι μονάχα δὲν τὸν δυσαρέστησε, μὰ ἔδειξε πὼς τὸν εὐχαρίστησε, ἐξαιρετικὰ μάλιστα. Στάθηκε, γέλασε ἀνοιχτόκαρδα, ἀκούμπησε προστατευτικὰ τὸ χέρι του στὸν ὦμο μου, καὶ εἶπε:

— Ἔξοχα χαρακτήρισες τὴ διάθεσή μου! Ναί, κύριε «ἑτοιμοθάνατε»; ἀνεβαίνοντας ἐτοῦτο τὸ ρημάδι ἀπὸ τὴν Ὁμόνοια δὲν συνάντησα παρὰ... συναδέλφους σου! Ἔρχομαι ἀπὸ τὸ καθημερινὸ λουτρό μου ὑγείας.

Διάβολε! ἄρχιζα νὰ διασκεδάζω. Μὰ πρὶν προφτάξω νὰ τοῦ ζητήσω ἐξηγήσεις, πρόσθεσε:

— Κοίταμε, εἶμ' ἀπόσους περπατοῦν ἀκόμα 'σ.α, μὲ τὸ κεφάλι ὄρθιο στὸν ἀνεμο καὶ στὴν ἐλπίδα!

Καὶ πραγματικὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἄνοιγε δρόμο γιὰ νὰ περάσει... Ἔτσι, κοντὰ σ' αὐτόν, εἶχα κι' ἐγὼ δωρεὰ τὴν τιμὴ καὶ τὴν ἡδονή, ποὺ ἀπολαμβάνουν μονάχα οἱ ἰσχυροὶ στὸν κόσμον αὐτόν.

— Πῶς πέρασες τὴ μέρα σου; μὲ ρώτησε.

— Δίχως χαρὰ καὶ δίχως μῖσος, τ' ἀποκρίθηκα.

— Τί φτώχεια! τί ἀξιολύπητος ποὺ εἶσαι! Καὶ λέγεται ἕνα τέτοιο ἀνούσιο κι' ἄγευστο πρᾶμμα ζωή; Ἀλλὰ μὴ νομίσεις πὼς ἡ χαρὰ καὶ τὸ μῖσος μου, ἔχει γιὰ ὅρια τὰ καθημερινὰ ἀνθρώπινα ἔργα σάς. Ὅλα ὅσο φτιάχνετε εἶναι συμπτώσεις: ἔτυχαν. Γιοτὲ τ' ἀποτέλεσμα δὲν εἶναι ἀνάλογο πρὸς τὴν αἰτία. Ἡ πρόθεση σᾶς ξεφεύγει. Τὸ μέτρο ποὺ κρίνετε τοὺς ἑαυτούς σας εἶναι τὸ ἐφήμερο καὶ τὸ πρόσκαιρο, κι' ἔτσι οἱ πράξεις σας παραμένουν σχεδίασμα δίχως προοπτική. Μ' ἄλλα λόγια γυρεύετε νὰ συγκρατήσετε ἢ ν' ἁρπάξετε κάτι ἀπὸ τὸν κατοφάχτη τῆς ζωῆς βάζοντας κάτω ἀπὸ τ' ἀσυγκράτητο ρεῦμα της τὶς χοῦφτες σας μ' ἀνοιχτὰ τὰ δάχτυλα. Τὸ μόνο ποὺ κατορθώνετε εἶναι νὰ πιτσιληθῆτε. Ἡ ζωή, ἡ οὐσία τῆς ὕπαρξης, γλυστράει καὶ πάει καλιά της.

— Καὶ τὸ λουτρό;...

Δὲν τοῦ ξέφυγε ἡ δόση τῆς εἰρωνίας ποὺ εἶχε ἡ ἐρώτησή μου. Δὲ μοῦ ἀπόδειξε ὅμως πὼς τὸν πείραξε. Τὸ μόνο ποὺ φανέρωσε τὸ πρόσωπό του ἦταν μιὰ ὀνειρόπολη διάθεση.

— Τὰ λουτρὰ τῆς ὑγείας, μ' ἀπάντησε τέλος, ὑπάρχουν στὰ τέσσερα σημεῖα τοῦ ὁρίζοντα... ἔξω ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, καὶ μὲ τὴν προϋπόθεση βέβαια πὼς δὲ θὰ τ' ἀναζητήσεις σμὶα σὲ μέρη ποὺ περνᾶνε ἀσφαλτοστρωμένοι λεωφόροι. Ἔπειτα ἀπὸ τὸ μεσημέρι πᾶρε ἕνα ὁποιοδήποτε δρόμο πρὸς τὰ κάτω Πατήσια καὶ πράβηξε κατὰ τὰ χωράφια Σ' ἕνα τέταρτο ἢ σὲ μισὴ τὸ πολὺ ὥρα, θὰ βρεθεῖς μέσα σ' ἕναν ἄλλονε κόσμο «μεγκρυὰ ἀπὸ τὸ κακὸ τῆς πολιτείας ψέμμα». Σιγὰ-σιγὰ θὰ νοιώσεις πὼς μέσα στὰ ταπεινὰ δρομάκια περπατᾶς πιὸ λεύτερα, πιὸ ἀνετα. Θὰ πάψεις νὰ εἶσαι ἕνας ἀοιθμός, θὰ γίνεις πάλι ἄτομο. Δὲ θ' ἀργήσεις ν' ἀνακαλύψεις ἢ νὰ πιστέψεις πὼς κάπου πίσω ἀπὸ τοὺς γραφικοὺς φράχτες μὲ τὶς ἀραποσυκιές, ὑπάρχει αὐτὸ ποὺ ψάχνουμε μάταια μέσα στὸ θόρυβο ποὺ μᾶς βουρλίζει ἀδημέρις ἐδῶ: ἡ εὐτυχία. Ἡ ζωὴ θὰ γίνει πάλι γιὰ σένα μιὰ ἔννοια ἁπλὴ κι' εὔκολονόητη. Κάθε γελαστὸ καὶ γαληνεμένο θὰ φτερουγίσει ξανὰ μέσα σου καθὼς θ' ἀκοῦς τὰ βήματά σου νὰ ρυθμίζουν ἢ νὰ ξυπνοῦν μιὰ ἄγια σιωπὴ, μιὰ πιὸ ἅγια εἰρήνη. Καὶ θὰ χαρεῖς ὅλα τὰ γύρω σου, ἀπὸ τὰ ταπεινὰ σπιτάκια ποὺ γέρνουν πάντα ἀπὸ κάποια μεριά, τὸ ξύλινο παλιὸ μπαλκόνι μὲ τὶς ἀπαραίτητες πλεξοῦδες τὰ κρεμμύδια, ὡς τὴ γλάστρα μὲ τὸ' τζιράνι, ποὺ κάποτε πισω της δυὸ γυναίκεια μάτια, ποὺ τὸ πέρασμά σου τάραξε τ' ἀδιάφορο ὀνειροπόλημά τους, σὲ κοιτᾶνε μὲ πονηρὸ παιχνίδισμα. Καὶ τότε θὰ ξυπνήσει ὁριστικὰ μέσα σου ἡ παλιὰ ἀνάμνηση τῆς εὐτυχίας, ποὺ μιὰ ὥρα κακιὰ πάρθηκες ἀπ' αὐτὴ καὶ σ' ἔφεραν ἐδῶ— ἐδῶ ποὺ οἱ μηχανὲς ἀναβουΐζουν τὸ θρίαμβο μιᾶς ψεύτικης τοραγνισμένης ζωῆς, ἀπ' ὅπου ὁ Θεὸς ἀπέσυρε τελειωτικὰ τοὺς ὀφθαλμούς του. Κι' ἀνάμεσα στὴν ἀόριστη αὐτὴ νοσταλγία τῆς ἐπιστροφῆς πρὸς τὴν «παμήτειρα γαῖα», ποὺ θὰ σὲ πλημμυρίσει, θὰ δεῖς τὴν ταπεινὴ ὁλόγυρα ζωὴ στεφανωμένη ἀπ' ὅλα τὰ χρώματα τῆς ἶριδας, καθὼς τὸ οὐράνιο τόξο τῆς ἐλπίδας θὰ τεντώνει ξανὰ τὸ δοξάρι του μέσα στὴν ψυχή σου!...

Σώπασε. Τὸν πρόσεξα. Τὸ πρόσωπό του ὁλόκληρο τρεμούλιαζε, εἶχε κάτι ἀπὸ τὸ θριαμβικὸ ἀναφτέρισμα τοῦ περίφημου ἡνιοχοῦ τῶν Δελφῶν. Γύρισε καὶ μὲ κοίταξε:

— Τὴν ὥρα ποὺ μὲ συνάντησες ἐρχόμουνα ἀπό...

Μὰ δὲν πρόφταξε ν' ἀποσώσει τὴ φράση του, ἕνας βιαστικὸς μπακαλόγαττος, μαζὶ μ' ὁλόκληρο τὸ κοφίνι του, σωριάστηκε πάνω του. Δὲν μπόρεσα νὰ ὑπομείνω τὴ δυστυχία τοῦ· τὸν καληνύχτησα βιαστικὰ κι' ἔφυγα...

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ

Ὅ,τι θελήσουμε

ΟΔΗΓΟΙ

Τὸν τελευταῖο καιρὸ γινόμαστε μάρτυρες ἑνὸς ἀρκετὰ πρωτοτύπου φαινομένου. Διάφοροι νέοι, μὲ τὸ φανὸ τοῦ Διογένους στὸ χέρι, ἔχουνε βγεῖ σ' ἀναζήτηση φιλολογικῶν ὁδηγῶν. Καὶ ἀκούγονται στιχομυθίες παράδοξες:

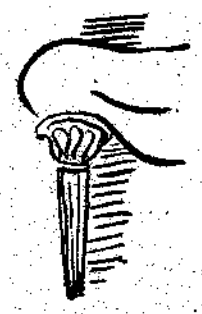

— Καλημέ ρ α σας, κύριε, δὲν σᾶς ξέρω, ἀλλὰ θὰ ἐχόμουν νὰ γινόσασταν ὁ ὁδηγός μου.—Ὁ ὁδ.... πῶς εἴπατε;

— Ὁ ὁδηγός μου, λέω,... νὰ κατευθύνετε τὸ ἄτομό μου καὶ τὴ γενεά μου. —Εὐχαρίστως, ἀλλὰ, ξέρετε, τὸ πρᾶγμα ἔχει μιὰ κάποια δυσκολία. —Μὴ μοῦ τὸ λέτε, μὴ μοῦ τὸ λέτε! —Ὄχι, ὄχι, τοὐναντίον ὀφείλω. Δέχομαι νὰ σᾶς κατευθύνω, ἀλλὰ δὲν ξέρω ποῦ. —Καλὲ τί λέτε! Ἔτσι σᾶς φαίνεται. Ἐγὼ σᾶς λέω πὼς ξέρετε. —Ἀλήθεια; Λέτε νὰ ξέρω καὶ νὰ... μὴν τὸ ξέρω; —Ἀσφαλῶς κλπ. κλπ.

Στὸ μεταξὺ, ἄλλοι βγαίνουν, μὲ ἀντίθετη κατεύθυνση. Καὶ αὐτοὶ ὁδηγοὺς ζητοῦν. Τὸ πρᾶγμα ὅμως ἀρχίζει νὰ γίνεται κάπως ἐπικίνδυνο. Δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε ὅτι ἡ Ἑλλάδα δὲν εἶναι πονάχα ἡ χώρα ὅπου ἀνθεῖ ἡ φαιδρὰ ποητοκαλλέα, ἀλλὰ καὶ ὁ κομματισμός. Ἔτσι σὲ λίγο οἱ πνευματικοὶ κομματάρχαι θὰ μποροῦν νὰ πληθυνθοῦν σὲ σημεῖο ἀπίστευτο. Θὰ γράφουν ἄρθρα πύρινα, θὰ ἐκδίδουν ἐφημερίδες καὶ θὰ μοιράζουν φωτογραφίες τους. Γιατὶ εἶναι γνωστὸ, ὅτι στὸν εὐλογημένο τοῦτον τόπο, μπορεῖ κάτι νὰ μὴ γίνει ποτὲ, ὅταν ὅμως μιὰ φορὰ γίνει, θὰ βρεῖ ἀμέσως ἑκατὸ, χίλιους, δέκα χιλιάδες μιμητές.

Τὸ ἴδιο θὰ πάθουν κι' οἱ ὁδηγοί. Καὶ ἕνας μόνον θὰ μείνει ἀσυναγώνιστος. Ὁ ὁδηγός τῆς ἑλληνικῆς μαγειρικῆς. Ἴσως γιατὶ, σὲ τελευταίαν ἀνάλυση, ὅλες οἱ ἱστορίες αὐτὲς δὲν εἶναι παρὰ προϊόντα φιλολογικῆς... κουζίνας.

ΕΔΩ ΚΙ' ΑΛΛΟΥ

ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ

Ὅσοι ἔζησαν ἀπὸ κοντὰ τὴν ἱστορία τῆς συμφωνικῆς μας ὀρχήστρας, δὲν δοκιμάζουν τὴν παραμικρὴν ἔκπληξη γιὰ τὶς κάθε τόσο «μεταμορφώσεις» της. Οἱ «μεταμορφώσεις» αὐτὲς, κατὰ περίεργο... ἔθιμο, συμβαίνει νὰ λαβαίνουν χώραν, κάθε ποὺ μᾶς ἐπισκέπτεται ἕνας ξένος μαέστρος περιωπῆς. Τὰ κόρνα, τὰ «θρυλικὰ» κόρνα, τὸ «παράφωνο» φαγκότο, τὰ «μοιραῖα» πνευστὰ, ποὺ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης χαρακτηριζόμενα ἔτσι, ἔδιναν διέξοδο στὴν ἀμηχανία τῶν κριτικῶν καὶ στὴν ἐπιθυμία τους νὰ μὴν ἀποδώσουν «τὰ τοῦ Καίσαρος εἰς τὸν Καίσαρα», ξεχνιοῦνται ὁλότελα. Κανεὶς δὲν μιλάει πιὰ γιὰ τὴν κακοφωνία, γιὰ τὸ ξεκούρδισμά τους. Κανεὶς δὲν τολμᾶ νὰ ἐξηγήσει τὸ μυστήριο τῆς «μεταμόρφωσής» των. Τὸ τελευταῖο θάφερνε σὲ μεγάλην ἀμηχανία τοὺς «εἰδικοὺς», ποὺ μόλις ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀναχώρηση τοῦ ξένου μαέστρου, θὰ βρισκάντουσαν καὶ πάλι στὴν ἀνάγκη νὰ ζητήσουν εὐθῦνες, κατὰ τὸν πλέον ἀνώδυνο τρόπο· δηλαδὴ: ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ δὲν μποροῦν νὰ διαμαρτυρηθοῦν, ἀφοῦ δουλειά τους δὲν εἶναι νὰ δημοσιογραφοῦν, ἀλλὰ μονάχα νὰ «φυσᾶνε» τοὺς ἀχάριστους σωλῆνες τῶν πνευστῶν ὀργάνων τους. Ἡ περίπτωση ὡστόσο τῆς τελευταίας μεταμόρφωσης τῶν πνευστῶν, κάτω ἀπὸ τὴ διεύθυνση τοῦ κ. Ντομπρόβεν, ἐρχόμενη σὲ ἱστορικὴ σειρὰ ὕστερα ἀπὸ τὶς μεταμορφώσεις Στράους, Τζορτζέσκο, Σούριχτ κλπ. πρέπει νὰ δώσει τέλος στὴν ἀδικία ποὺ γίνεται σὲ βάρος τῶν λαμπρῶν καὶ εὐσυνείδητων μελῶν τῆς συμφωνικῆς μας ὀρχήστρας. Ἂς ἀναζητήσουμε τὶς εὐθῦνες μόνον ἀπὸ κεῖ ποὺ ταιριάζει. Ὁ ἐκτελεστὴς δὲν εἶναι παρὰ ἕνα ὁλικὸ εὔπλαστο στὰ χέρια τοῦ μαέστρου. Φτάνει ὁ τελευταῖος νὰ «ἀκούει» καὶ κυρίως νὰ ξέρει τί πρέπει νὰ ζητήσει ἀπὸ τοὺς ἐκτελεστές του.

ΜΕΓΑΡΟΝ ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ

Μιὰ πρόταση τοῦ προέδρου τῆς «Ἕνωσης Συντακτῶν» γιὰ τὸ χτίσιμο ἑνὸς κοινοῦ μεγάρου Τύπου καὶ Τεχνῶν, ἔγινε ἀφορμὴ ζωηρῆς συζήτησης στὸν καθημερινὸ τύπο.

Ὁ κίνδυνος νὰ μὴ γίνει κι' αὐτὴ τὴ φορὰ τίποτε, δὲν προέρχεται ἀπὸ τὶς ἀντιρρήσεις τῆς ἀπογευματινῆς ἐφημερίδας, ποὺ δὲν θέλει κανενὸς τὸ χαῖρι καὶ τὴν προκοπὴ, ἀλλὰ, ἀπὸ τὸ ὅτι δύσκολα θὰ γίνει δυνατὸν οἱ κομματιασμένες ἐνέργειες γύρω σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα νὰ συντονιστοῦν.

Ὑπάρχει πρόταση τῆς Ἕνωσης Συντακτῶν, νὰ χτίσει σὲ κεντρικὸ μέρος τοὺς δυὸ δρόφους τοῦ κτιρίου. Ὁ ὑπουργὸς Διοικητῆς τῆς Πρωτευούσης ἔχει ὑποσχεθεῖ νὰ χτίσει μιὰ μεγάλη σάλα ἐκθέσεων. Ὁ κ. Πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως πάλι, ἔχει δεχτεῖ μ' εὐμένεια μιὰν ἀνάλογη αἴτηση τῆς Ἕνωσης λογοτεχνῶν. Στὸ ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας ἀκόμα, βρίσκεται πίστωση γιὰ τὴν αἴθουσα διαρκοῦς ἔκθεσης. Τὰ συνεργαζόμενα καλλιτεχνικὰ σωματεῖα μέσα στοὺς σκοποὺς ποὺ ἐπιδιώκουν ἔχουν καὶ τὸ αἴτημα τῆς στέγης. Εἶναι δύσκολο λοιπὸν, νὰ βρεθεῖ τρόπος νὰ γίνει μιὰ συντονισμένη ἐνέργεια, ὥστε ν' ἀποχτήσει καὶ στὸν τόπο μας ἡ Τέχνη καὶ ἡ Διάνοια τὸ σπίτι της;

ΤΟΝΑ ΚΕΡΙ ΝΙΒΕΙ Τ' ΑΛΛΟ

Δυὸ ἀπόφοιτοι τῆς σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν, πρὶν λάβουν μέρος στὸν διαγωνισμὸ τῆς Ἀκαδημίας, γιὰ ὑποτροφία, ἔδωσαν τὰ χέρια: ὅποιος πετύχει, θὰ πάρει καὶ τὸν ἄλλο μαζί του στὴν Εὐρώπη. Αὐτὸ κι' ἔγινε. Τὸ παράδειγμα εἶναι εὔγλωττο. Θὰ πεῖτε ὅτι προϋποθέτει ἀγάπη, φιλία, ἀλληλοεκτίμηση. Πολὺ σωστά. Ἡ σπανιότητα τῶν ὑποτροφιῶν καὶ τῶν διαγωνισμῶν ἄλλωστε, καθιστᾶ σπάνια ἀκόμα καὶ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐκδήλωσης τέτοιων αἰσθημάτων. Ἀναλογιστεῖτε ὡστόσο τὴν προέκταση τοῦ παραδείγματος στὰ γενικώτερα ἐκεῖνα πνευματικὰ ζητήματα ποὺ ἀπασχολοῦν, εἰδικώτερα, τοὺς νέους. Σκεφτεῖτε τί καρποὺς θὰ μποροῦσε νὰ ἀποδώσει γιὰ τὴν προώθηση καὶ ἀνάπτυξη τοῦ πολιτισμοῦ μας ἡ φωτεινὴ ἀπαρχὴ μιᾶς συνοδέλφωσης τῶν καλλιτεχνῶν μας, κάτω ἀπὸ συνθήματα κοινῶν πνευματικῶν διεκδικήσεων. Ἐμεῖς τοὐλάχιστον θέλουμε νὰ πιστεύουμε πὼς αὐτὸ θὰ μποροῦσε νὰ μὴν εἶναι μονάχα ὡραῖο ὄνειρο.

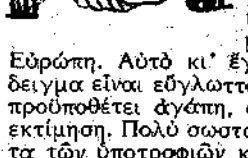

ΑΤΥΧΗΜΑ

Ἡ Γαλλικὴ κυβέρνηση ἀποφάσισε νὰ δίνει κάθε χρόνο μόνιμη σύνταξη 36.000 φράγκων σ' ἕνα Γάλλο λογοτέχνη.

Ὁ πρῶτος ποὺ ἐξασφάλισε ἔτσι τὰ γεράτειά του στάθηκε ὁ κ. Ρονὶ, πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Γκονκοὺρ. Σὰν τὸμαθε, λένε πὼς συγκινήθηκε ἐξαιρετικά. Ἐπόμενο. Δὲν μπόρεσε ὅμως νὰ κρατήσει γιὰ πολὺ ὥρα τὴν εἰρωνικὴ διάθεση ποὺ τὸν χαρακτηρίζει. Ἀναστενάζοντας καὶ μὲ προσποιημένη μελαγχολία εἶπε:

— Τί ἦταν αὐτὸ τὸ κακὸ ποὺ ἔπαθα! Καθένας τώρα θὰ πεῖ πὼς μοῦδωσαν σύνταξη οἱ.. Μοῦσες.

ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΠΑΡΑΝΟΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΘΩΡΕΣ — Ἀγγ. Τερζάκη

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟ — Σ. Ξεφλούδα

ΛΟΥ.Ι.ΤΖΙ ΠΙΡΑΝΤΕΛΛΟ — Γ. Πράτσικα

Η ΣΥΜΜΟΡΙΑ — Γ. Θεοτοκᾶ

ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ — Σπ. Βασιλείου

ΠΑΝΤΕΛΗΜΩΝΟΒΑ, διήνημα — Τ. Κ. Στάν

ΠΟΙΗΣΗ — Ἀλ. Φωτιάδη, Μακρολόγια Δυτικῆς Μακεδονίας

ΚΑΤΑΚΤΗΤΕΣ — Δ. Φωτιάδη

ΜΙΑ ΤΟΥ ΚΛΕΦΤΗ, ΔΥΟ ΤΟΥ ΚΛΕΦΤΗ... — Τζέϊμς Κέιν

ΣΥΜΦΩΝΙΚΗ ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΝΤΟΜΠΡΟΒΕΝ — Μ. Δούκα

ΙΩΑΝΝΑ ΝΤ' ΑΡΚ, κριτική — Σ. Καραντινοῦ

Η ΩΡΑΙΑ ΤΟΥ ΘΙΑΣΟΥ — Κλώντ Μπερτάν

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ, κριτική — ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΡΧΙΑ — Κ. Μιχαηλίδη

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ κ. Μ. ΒΑΡΒΟΓΛΗ

Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΩΔΕΙΩΝ — Ν. Λουρωτοῦ

Η ΣΕΛΙΔΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ — Λένας

ΤΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ — Ν. Δαληγεώργη

ΕΚΔΡΟΜΙΚΑ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ, κριτική — Κλ. Παράσχου

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΡΕΠΟΡΤΑΖ

Η ΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Ο ΔΡΟΜΟΣ

Εἶδα γιὰ τρίτη φορὰ χτὲς τὸν Τσάρλ Τσάπλιν στοὺς «Μοντέρνους Καιροὺς». Τὸν εἶδα νὰ βγάνει τὸ συμβολικὸ παπούτσι, γιὰ νὰ δροσίσει τὸ φλογισμένο ἀπ' τὴν «πορεία» ποδάρι του ἀπροστὰ στοὺς λιγάριθμους θεατὲς τοῦ κινηματογράφου «πολυτελείας», καὶ μπροστὰ στὴν ἀνθρωποστιβαγμένη σάλα τοῦ λαϊκοῦ «Ροζικλαίρ».

Ὁ θεατὴς ποὺ ἔτυχε νὰ δεῖ τὴν ἴδια ταινία, στὶς διαφορετικὲς αὐτὲς σάλες, μαζὶ μὲ τὴν ἀνακάλυψη τοῦ κοινοῦ ἐκείνου ποὺ καθιέρωσε τὴ μεγάλην ἐπιτυχία τοῦ Τσάπλιν, βρίσκει τρόπο νὰ χαλυβδώσει τὴν πίστη του γιὰ τὴν ὁμορφιὰ τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ γιατί; Μήπως ὅλη αὐτὴ ἡ ἀνθρωπομάζα νιώθει συνειδητὰ τὸ χήρυγμα τῆς διαμαρτυρόμενης ἀνθρωπιᾶς ποὺ ξεπηδᾶ μέσ' ἀπὸ κάθε μικρολεπτομέρειὰ τῆς ταινίας; Τὸ σύνθημα «ἡ σταυροφορία τῆς ἀνθρωπότητας γιὰ τὴν κατάχτηση τῆς εὐτυχίας» ποὺ ξαμολιέται μὲ κεφαλαῖα γράμματα στὴν ἀρχή, καὶ ποὺ κορυφώνεται σὰν φιλοσοφικὸ «πιστεύω» στὸ τέλος τῆς ταινίας, γίνεται νοητὸ στὸ ἔξαλλο αὐτὸ πλῆθος ποὺ τὴν παρακολουθεῖ; ἢ μήπως, ὁ ἐκφραστικὸς συμβολισμὸς τοῦ χοροῦ ποὺ, δημιουργεῖ γύρω ἀπὸ τὸν μοχλὸ τῆς μηχανῆς ὁ τεράστιος καλλιτέχνης, μεταδίδεται στοὺς θαμῶνες τοῦ Ροζικλαίρ; Ὅλα αὐτὰ μπορεῖ νὰ μὴ συμβαίνουν διανοητικά. Ὅμως μεταξὺ τοῦ λαϊκοῦ κοινοῦ καὶ τῆς ταινίας ὑπάρχει μιὰ ἐπαφὴ ἔνστιχτη. Ἄμεση. Ἡ ἀμεσότητα τῆς ἐπαφῆς ἐκδηλώνεται στὸ πλατὺ γέλιο του. Στὸ αὐθόρμητο χειροκρότημα τῆς ἐξωτερικῆς κωμικῆς φόρμας, ποὺ καλύπτει τὸ δράμα τῆς δυναμικῆς πάλης γιὰ τὴν κατάχτηση τῆς ζωῆς, συνυπάρχει ἡ ἔνστιχτη ἐπικρότηση τῆς φιλοσοφικῆς θέσης του. Δὲν γίνεται μεγαλύτερη πλάνη ἀπὸ τὸ νὰ πιστέψει κανεὶς πώς, τὸ κοινὸν αὐτό, δὲν θὰ χειροκροτοῦσε τὴν ἴδια φιλοσοφικὴ «θέση» τῶν «Μοντέρνων καιρῶν» ἂν, ἀντὶ κωμικὰ, προσφερότανε μὲ τὴν πιὸ δραματικὴ φόρμα της.

Τὸ μεγάλο κοινὸ ποὺ, τώρα κι' εἴκοσι χρόνια, γελοῦσε βλέποντας τὸν Τσάπλιν νὰ γκρεμοτσακίζεται μαζὶ μὲ μιὰ πελῶρια στίβα πιάτων, ξέρει σήμερα νὰ γελᾶ ἐπίσης ὅταν, πάνω ἀπὸ τὸ στρόβιλο τοῦ συνωστισμοῦ τὸν βλέπει νὰ κρατᾶ ψηλὰ τὸν κατάφορτο δίσκο τοῦ γκαρσονιοῦ καὶ νὰ τὸν φέρνει νικητής, στὸν προωρισμό του. Ἂν σ' ἄλλους καιροὺς γελοῦσε μὲ τὴν ἀδεξιότητά του, στοὺς «Μοντέρνους καιροὺς» γελᾶ γιὰ τὴν κωμικὴν ἔκφραση τοῦ κόπου ποὺ κ α ταβάλει γιὰ νὰ κρατήσει τὸ δίσκο ψηλά. Ἕναν δίσκο ποὺ θυμίζει τὸν ἄσβυστο πύραυλο συμβολικῆς σκυταλοδρομίας. Τὴν κωμικὴν ὄψη αὐτῆς τῆς σκυταλοδρομίας ζητᾶ νὰ ἐκφράσει ὅλο τὸ ἔργο τοῦ Τσάπλιν. Μὲ τὸ γέλιο θὰ πέσουν εὐκολώτερα τὰ τείχη τῆς «Ἱερουσαλήμ».

Καραβοτσακισμένος ὁ Τσάρλυ μὲ τὴν ἀλήτισσα σύντροφό του στὸ τέλος τῶν «Μοντέρνων καιρῶν», κάθεται γιὰ μιὰ στιγμὴ νὰ ξαποστάσει στὸ πεζοδρόμιο τῆς ἀπέραντης λεωφόρου. Ἐκείνη τοῦ λέει:

— Τί ὠφελεῖ νὰ ξαναρχίσουμε; Κι' ὁ Τσάπλιν δροσίζοντας τὸ ξαναμμένο ἀπὸ τὸ δρόμο ποδάρι του:

— Μὴν λὲς ποτὲ νὰ σταματήσεις τὸ δρόμο τῆς ζωῆς...

Τὴν τραβᾶ ὕστερα ἀπ' τὸ χέρι καὶ χάνουνται μαζὶ στὸ βάθος τοῦ ἀπέραντου δρόμου.

ΜΑΝ. ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ

LUGI PIRANDELLO

Τοῦ κ. Γ. ΠΡΑΣΙΚΑ

Ἀνάμεσα στοὺς τρεῖς πραγματικὰ μεγάλους συγγραφεῖς τοῦ σύγχρονου παγκόσμιου Θεάτρου, οἱ δύο εἶναι, κατὰ τὴ γνώμη μας, ὁ Μπέρναρ Σόου καὶ ὁ Εὐγένιος Ο' Νῆλ, ὁ τρίτος, ὁ Λουΐτζι Πιραντέλλο, ποὺ πέθανε ἀκμὴ πάνω στὴν ἀκμή του, εἶναι ἴσως ὁ πιὸ ἀντιπροσωπευτικὸς τῆς ἀνήσυχης Ἑσπερίας μας. Ἂν ἀπὸ τὴ γέννησί του—εἶδε τὸ φῶς στὴ Σικελία στὶς 28 Ἰουνίου 1867—ἀνήκει στὸν δέκατον ἔνατον αἰῶνα, εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἄνθρωπος τοῦ εἰκοστοῦ, ποὺ κατόφερε νὰ ταράξῃ τὰ θολὰ νερὰ τῆς πνευματικότητας τοῦ καιροῦ του, μὲ τὴν διαλεκτικὴ του καὶ τὴν παραδοξολογία του, τόσο γεμάτες ὅμως καὶ οἱ δυὸ ἀπὸ αἰώνιαν ἀνθρώπινην ἀλήθεια.

Ἡ ἀλήθεια γιὰ τὸν Πιραντέλλο ὑπῆρξε ἡ μοναδικὴ ἔρευνα τῆς ζωῆς του. Αὐτὴν ἀναζήτησε σ' ὅλα τὰ περιστατικὰ καὶ σ' ὅλα τὰ δράματα ποὺ τοῦ πρόσφερε ὁ μεγάλος, ὁ αἰώνιος τοῦτος πίνακας: ἡ ἀνθρωότης, καὶ τὸ κοινωνικὸ πρόβλημα στὶς πολλαπλὲς μορφές του ποὺ τὸν ἀπασχόλησε στὰ πρῶτα του πλουγεφήματα, τὸ μετέφερε αὐτοῦσιο, σὲ μύριες παραλλαγὲς στὶς δραματικές του δημιουργίες. Ποῦ βρίσκεται ὅμως ἡ ἀλήθεια αὐτή; Ἀπὸ ποῦ ἀρχίζει καὶ ποῦ τελειώνει ἡ πραγματικότης; Τί γυρεύει ὁ ἄνθρωπος στὴ ζωή καὶ κατὰ τί διαφέρει ἀπὸ τὸ κτῆνος; Ποιὰ εἶναι ἡ βαθύτερη οὐσία τοῦ ἐγώ μας; Σ' ὅλα τοῦτα τὰ ἐρωτήματα ὁ Πιραντέλλο πάσγιαζε νὰ δώσῃ μιὰν ἀπόκριση, ὅπως πάντα ὅμως ἡ ἀγωνία αὐτὴ τοῦ πνεύματος ποὺ γύρευε νὰ λύσῃ κάθε πτυχὴ τοῦ ἐσωτερικοῦ μας κόσμου γιὰ ν' ἀποκουστακλιοθῇ σ' ἀπόλυτα συμπεράσματα, στάθηκε καὶ τοῦτη ἡ φορὰ ἀναπάντητη.

"Αν γιὰ πολλὰ ζητήματα, ἡ βάσις εἶναι πάντα ἴδια, ἡ ἐρευνεῖα σὲ κάθε ἐποχὴ διαφέρει. Ἡ νοοτροπία τῶν ἀνθρώπων τοῦ ἑνὸς αἰώνος δὲν μοιάζει μὲ τὴν νοοτροπία ἑνὸς ἄλλου καὶ ἡ ζωὴ βρίσκεται σὲ διαρκῆ, σὲ οὐσιαστικὴ ἐξέλιξη. Γιὰ τὸ λόγο αὐτό, φρονοῦμε πὼς ὁ Πιραντέλλο — ὅπως καὶ κάθε μεγάλος συγγραφέας — μπόρεσε ν' ἀποκουστακλιόθῃ τὴς «μορφὲς» τῆς ζωῆς. Ὁ ἀνθρώπινος βίος, ἀν ξεκινᾷ πάντοτε ἀπὸ τὶς ἴδιες ἀπορίες, θὰ πῇ πὼς στὶς ἀπορίες αὐτὲς δὲν βρῆκε ἀκόμα τὴν ἱδανικὴ λύση ποὺ περιμένει. Ἡ ζωὴ μας δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ ἕνα ἐρωτηματικὸ δδυνηρό, ποὺ φέρνει διαρκῆ ἀγωνία στὴ σκέψη καὶ ποὺ γεννᾷ τὴν ἀμφιβαλία καὶ τὸν σκεπτικισμό.

Τὴν ἀγωνία τοῦτη τοῦ πνεύματος ἐκφράζει σ' ὅλη τὴ σύνθεσή του καὶ τὴ μορφή του τὸ πιραντελλιόδες ἔργο. Πολλοὶ θέλησαν νὰ δοῦν μέσα σ' αὐτὸ ἕνα σύστημα καὶ νὰ ἐξηγήσουν τὴν ἰδεολογικὴ σημασία καὶ τὴ βαθύτερη οὐσία τους. Ἔτσι γεννήθηκε ὁ «πιραντελλισμὸς» ποὺ τὸν συχαίνεται ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας του καὶ ποὺ, ἀντὶ νὰ ἐξηγήσῃ, θόλωσε ὁλότελα τὴν γνώμη μας, καθὼς σὰν κρύσταλλο.

Φαινομενικὰ ὁ Πιραντέλλο παρουσιάζεται σὰν ἕνας ταχυδακτυλουργὸς ἰδεῶν, σὰν ἕνας καταπληκτικὸς τεχνίτης, σωστὸς «γεφεραλικὸς κλόουν». Κάτω ὁ μπος ἀπὸ τὸ παιγνίδι αὐτὸ κρύβεται ἡ πὶ τερυφερὴ καρδιά, ἡ πιὸ «ἀγωνιῶσα» ψυχή. Ἡ ἀγωνία αὐτὴ ἀνάβει τὴ μεγάλη ἀγωνία τῆς γνώσεως. Ἡ ἀποξένωσις τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἀμφιβολία μεταμόρφωσις τῆς ζωῆς. ὁ τεμαχισμὸς κάθε ψυχῆς σὲ μιὰν ἀδιάκοπην ἐνάλλαγὴ συναισθημάτων, ἡ ὑβριὰ ζωὴ, θεωρημένη σὰ μιὰ ἐναλλαγὴ παροφηστεῶν καὶ ἐφημέρων πόθων, ἡ σανεῖδηκὴ ποὺ προβάλλει σὲ κάθε ἐνδήλωσή μας, φανερὴ ἡ κρυφὴ, αἰσθηματικὴ ἢ ἐγκεφαλικὴ, τὸ αἰόνιο ἐρωτηματικὸ τῆς Μοίρας μας, ἀποτελοῦν τὴ συνισταμένη τῆς τραγικότητος τοῦ πιραντελλικοῦ θεάτρου.

Ἡ ἐναλλαγὴ αὐτὴ, οἱ φάσεις αὐτές, εἶναι ἡ ζωὴ στὴν πιὸ ἀλνθινὴ τὴς ἔκφαση. Καὶ ὁ ἀνθρώπινος βίος δίλλκρος περνᾷ στὸ νὰ κυνηγοῦμε τὶς φάσεις αὐτὲς γιὰ νὰ τὶς ἀποκρυσταλλώσουμε σὲ μιὰ μορφὴ σταθερὴ. Κρύσις μάταιος. Ἔτσι ἡ ἀγωνία μας γίνεται μεγαλύτερη καὶ μὴ μπορέσαντας νὰ ξεφύγουμε ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο ποὺ κρύβουμε μέσα μας, ζηνοῦμε στὸν ἐξωτερικὸ κόσμο νὰ μᾶς βοηθήσῃ γιὰ νὰ βροῦμε τὴν ποθητὴ γαλήνη. Ὁ ἐξωτερικὸς αὐτὸς κόσμος δὲν μᾶς προσφέρει μονάχα τὸ καινούργιο περιβάλλον, ἀλλ' ἀκόμα καὶ τὴν καινούργια ψυχή, τὸ «κλίμα» ἀκριβῶς ἐκεῖνο ὅπου θὰ θέλαμε νὰ ζοῦμε. Εἶναι σὰν ἕνας καθρέφτης, ὅπου ἀντικρύζουμε ἐντονα φωτισμένες τὶς εἰκόνες τοῦ ἄλλου ἐαυτοῦ μας. Κι' ἀντικρύζοντας τὶς εἰκόνες αὐτές, τὶς «μορφὲς» τοῦτες, νοιώνουμε τὴ φοβερὴ μοναξιά μας, τὴν ἀπελπιστικὴν ἀγωνία μας. Ἡ σύγκρουσις αὐτὴ τῆς «μορφῆς» καὶ τῆς «ζωῆς», σὴ ἀδιάκοπη ἀνάπτυξη μονταζίας» ἔδοσε τὴν τροφὴ στ' ὅλο τὸ πιραντελλικὸ ἔργο καὶ τὸ ἔστησε στὸ βάθρο του σὰν τὴν πιὸ παράδοξη φανομενικὰ δημιουργία ποὺ

[ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ 6η ΣΕΛΙΔΑ]

Ἡ Ζωὴ τῶν Ἀγραμμάτων

ΠΑΡΑΝΟΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΦΘΟΡΕΣ

ΑΡΘΡΟ ΤΟΥ Κ. ΑΓΓΕΛΟΥ ΤΕΡΖΑΚΗ

Ἡ Ἑλλειψη πνευματικῶν ἡγετῶν, καθὼς ἐγράφαμε καὶ στὸ προηγούμενο ἄρθρο, ἔγινε καὶ γίνεται βαρύτατα αἰσθητὴ στὴ σύγχρονη Ἑλλάδα. Ἡ ἀνυπαρξία του ὅμως δὲν ἀποτελεῖ ἁπλὰ καὶ μόνο ἕνα χάσμα στὸ πάνθεο τῆς πνευματικῆς μας ἱστορίας ἢ μιὰ συμφορὰ ψυχικὴ γιὰ κείνους ποὺ θὰ νιώθανε τὴν ἀνάγκη νὰ προσβλέψουνε σ' αὐτοὺς ὅπως σὲ φάρους μέσα στὴν καταιγίδα. Ἡ ἀπουσία τους ἐστέρησε τὴ νεώτερη πνευματικὴ ζωή μας κι' ἀπὸ τὶς καθοδηγήσεις ἐκείνες ποὺ θ' ἀπολύτρωναν τὴν ἀτομικότητά της, ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καὶ θ' ἀνασκευάζαν μερικὲς τραγικὲς παρεξηγήσεις ποὺ νοθεύουν τὴ στοιχειώδη τὴς γνησιότητα, ἀπὸ τὴν ἄλλη. Κι' ἐδῶ βρίσκεται ἀκριβῶς ἡ βαρύτερη συνέπεια τῆς Ἐλλειψῆς τους.

Καθοδηγητὲς τῆς νεοελληνικῆς διανόησης, φιλοδόξησαν διάφοροι νὰ σταθοῦν κατὰ καιροὺς. Ἀρχίζοντας ἀπὸ τοὺς Φαναριῶτες ποὺ κήρυξαν τὸν περιβόητο «ἐξεστικισμὸ» τῆς γλώσσας καὶ τὴ βαθμιαία ἐπιστροφὴ στὸ παρελθὸν, περνόντας στοὺς προμάχους τοῦ δημοτικισμοῦ, περὶ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰώνα, καὶ φθάνοντας στοὺς νεώτερους «εκκαθαριστὲς» τῆς πνευματικῆς μας σύγχισης, ὅλοι, λίγο ἢ πολλὸ, βρέθηκαν εἴτε νὰ στραγγαλίζουν τὴν πραγματικότητα, εἴτε νὰ προλαβαίνονται ἀπὸ τὰ γεγονότα. Ἡ πρόθεσή τους νὰ βάλουνε σὲ τάξη τὰ πνευματικά μας πράγματα ἀστόχησε κ' ἡ νεοελληνικὴ πραγματικότητα ἔμεινε πόλι ἀναρχούμενη, ἀναπολύτρωτη καὶ συγκεχυμένη. Καθένας ἀπὸ τοὺς κύκλους αὐτοὺς δουμάτισε μὲ τὸν τρόπο του, κι' ἄν ἐξαιρέσει κανεὶς τὸν εὐτράπελο πρῶτο, στοὺς ἄλλους δυὸ βρίσκονταν κόμποσα ἀπὸ τὰ σπέρματα τῆς ἀλήθειας, ποὺ θ' ἀποτελέσει τὴ βάση τοῦ νέου ἑλληνισμοῦ. Μόνο ποὺ, τόσο ὁ δεύτερος, ὅσο κι' ὁ τρίτος, κατατρόβνταν κατὰ μεγάλο μέρος στὶς ρομαντικὲς ἐπιφάσεις. Τὶς ρίζες τῆς παρεξήγησης δὲν τὶς ἄγγιξε σχεδὸν κανεὶς.

Ἡ ζωντανότερη μερίδα τῶν διανοουμένων μας, περὶ τὰ τέλη τοῦ προηγούμενου καὶ τὶς ἀρχὲς τοῦ τωρινοῦ αἰώνα, παραμερίζοντας προσφέστατα ἀλλὰ καὶ περήφανα τὸ σαθρὸ δόγμα τῆς «ἐπιστροφῆς στὸ παρελθὸν», εἰσπρεφνα τὸ ἀποκλειστικὰ πρὸς τὶς ἐθνικὲς πηγὲς, τὶς λαϊκὲς, τὶς νεώτερης ζωῆς μας. Εἴτε μὲ τὴ μορφὴ τῆς ὑλώσσας, εἴτε μὲ τὸ πνεῦμα τῆς παράδοσης, ζητοῦσε ν' ἀποκαλύψει τὶς ζωντανὲς φλέβες μιᾶς πηγαίας κι' ἀληθινῆς ἐμπνευσης. Τὸ σύνθημα αὐτὸ, γιὰ κάμποσες δεκαετηρίδες, θέριμανε καὶ οἰστρηλάτησε τὶς γενεὲς ἐκείνες. Ἡ ραγδαία σύγκρουσή τους μὲ τὸν ἀποκλειστικὰ ἰδανικὰ τῶν πρώτων, παρουσίασε καὶ τὰ συνθήματά τους νὰ ὑπολείπονται τῆς ζωντανῆς πραγματικότητας. Συνθήκες ζωῆς νεώτερες, συγκλονίζοντας ἀπεγνωσμένα τὰ θεμέλια τῆς ἀνθρώπινης συνείδησης, ἔφεραν στὸ φῶς γενεὲς ἀναλυτικότερες, πολὺ περισσότερο ἀπαιτητικὲς γιὰ βάθος καὶ γιὰ πλάτος.

Ἔνας δίχασμὸς φανατόπρεπτος εἶταν ἡ συνέπεια τῆς ἀντιμετώπισης ἀπὸ μέρους τους τοῦ παρελθόντος. Διχασμὸς ποὺ τὶς ἔγωρισε ὄχι μονάχα σὲ δυὸ διακεκριμένα στρατόπεδα, τὸ καθένα μὲ ξεχωριστὲς τάσεις, ἀλλὰ ποὺ, συχνὰ, ἔδιχασε καὶ τὶς ἴδιες τὶς ἀτομικότητες σὲ δυὸ διαφορετικὲς ἰδιοσυγκρασίες. Ἀπὸ τὴ μεριὰ οἱ ἀρνητὲς τῆς προσήλωσης στὴ ντόπια παράδοση, μὲ κατευθύνσεις διεθνιστικές. Ἀπὸ τὴν ἄλλη οἱ πιστοὶ τῆς λαϊκῆς ἰδεολογίας σὰν πνευματικῆς κι' αἰσθητικῆς βάσης.

Ἡ διάσταση αὐτὴ ἔφερε σὲ φῶς καὶ τὴν ἀνεπάρκεια κάποιων ἀπὸ τὰ γτεσινὰ συνθήματα. Ἀκόμα περισσότερο: Ἀποκάλυψε τὴ νοθεία καὶ τὴν παρεξήγηση μερικῶν ἀπὸ τ' ἄρθρα πίστης. Ἡ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰώνα, καὶ φθάνοντας στοὺς νεώτερους «εκκαθαριστὲς» τῆς πνευματικῆς μας σύγχυσης, ὅλοι, λίγο ἢ πολλὸ, βρέθηκαν εἴτε νὰ στραγγαλίζουν τὴν πραγματικότητα, εἴτε νὰ προλαβαίνονται ἀπὸ τὰ γεγονότα. Ἡ πρόθεσή τους νὰ βάλουνε σὲ τάξη τὰ πνευματικά μας πράγματα ἀστόχησε κ' ἡ νεοελληνικὴ πραγματικότητα ἔμεινε πόλι ἀναρχούμενη, ἀναπολύτρωτη καὶ συγκεχυμένη. Καθένας ἀπὸ τοὺς κύκλους αὐτοὺς δουμάτισε μὲ τὸν τρόπο του, κι' ἄν ἐξαιρέσει κανεὶς τὸν εὐτράπελο πρῶτο, στοὺς ἄλλους δυὸ βρίσκονταν κόμποσα ἀπὸ τὰ σπέρματα τῆς ἀλήθειας, ποὺ θ' ἀποτελέσει τὴ βάση τοῦ νέου ἑλληνισμοῦ. Μόνο ποὺ, τόσο ὁ δεύτερος, ὅσο κι' ὁ τρίτος, κατατρόβνταν κατὰ μεγάλο μέρος στὶς ρομαντικὲς ἐπιφάνειες. Τὶς ρίζες τῆς παρεξήγησης δὲν τὶς ἄγγιξε σχεδὸν κανεὶς.

Ἡ ζωντανότερη μερίδα τῶν διανοουμένων μας, περὶ τὰ τέλη τοῦ προηγούμενου καὶ τὶς ἀρχὲς τοῦ τωρινοῦ αἰώνα, παραμερίζοντας προσφέστατα ἀλλὰ καὶ περήφανα τὸ σαθρὸ δόγμα τῆς «ἐπιστροφῆς στὸ παρελθὸν», εἰσπρεφνα τὸ ἀποκλειστικὰ πρὸς τὶς ἐθνικὲς πηγὲς, τὶς λαϊκὲς, τὶς νεώτερης ζωῆς μας. Εἴτε μὲ τὴ μορφὴ τῆς ὑλώσσας, εἴτε μὲ τὸ πνεῦμα τῆς παράδοσης, ζητοῦσε ν' ἀποκαλύψει τὶς ζωντανὲς φλέβες μιᾶς πηγαίας κι' ἀληθινῆς ἐμπνευσης. Τὸ σύνθημα αὐτὸ, γιὰ κάμποσες δεκαετηρίδες, θέριμανε καὶ οἰστρηλάτησε τὶς γενεὲς ἐκείνες. Ἡ ραγδαία σύγκρουσή τους μὲ τὸν ἀποκλειστικὰ ἰδανικὰ τῶν πρώτων, παρουσίασε καὶ τὰ συνθήματά τους νὰ ὑπολείπονται τῆς ζωντανῆς πραγματικότητας. Συνθήκες ζωῆς νεώτερες, συγκλονίζοντας ἀπεγνωσμένα τὰ θεμέλια τῆς ἀνθρώπινης συνείδησης, ἔφεραν στὸ φῶς γενεὲς ἀναλυτικότερες, πολὺ περισσότερο ἀπαιτητικὲς γιὰ βάθος καὶ γιὰ πλάτος.

Ἔνας δίχασμὸς φανατόπρεπτος εἶταν ἡ συνέπεια τῆς ἀντιμετώπισης ἀπὸ μέρους τους τοῦ παρελθόντος. Διχασμὸς ποὺ τὶς ἔγωρισε ὄχι μονάχα σὲ δυὸ διακεκριμένα στρατόπεδα, τὸ καθένα μὲ ξεχωριστὲς τάσεις, ἀλλὰ ποὺ, συχνὰ, ἔδιχασε καὶ τὶς ἴδιες τὶς ἀτομικότητες σὲ δυὸ διαφορετικὲς ἰδιοσυγκρασίες. Ἀπὸ τὴ μεριὰ οἱ ἀρνητὲς τῆς προσήλωσης στὴ ντόπια παράδοση, μὲ κατευθύνσεις διεθνιστικές. Ἀπὸ τὴν ἄλλη οἱ πιστοὶ τῆς λαϊκῆς ἰδεολογίας σὰν πνευματικῆς κι' αἰσθητικῆς βάσης.

Ἡ διάσταση αὐτὴ ἔφερε σὲ φῶς καὶ τὴν ἀνεπάρκεια κάποιων ἀπὸ τὰ γτεσινὰ συνθήματα. Ἀκόμα περισσότερο: Ἀποκάλυψε τὴ νοθεία καὶ τὴν παρεξήγηση μερικῶν ἀπὸ τ' ἄρθρα πίστης. Ἡ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰώνα, καὶ «ἐλληνικότητα», σὰν ἀπόρροια αἰσθητικοῦ τοῦ κηρύγματος γιὰ τὴν ἀποκλειστικὴ ἀναδρομὴ στὶς ἐθνικὲς πηγὲς τῆς παράδοσης, στάθηκε ἢ πρώτη καὶ κύρια ἀπὸ τὶς παρανοήσεις τοῦτες.

Μοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ γράψω κι' ἄλλοτε, πλατιά, γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα. Ἂν οἱ γνώμες τῶν ἀνθρώπων στὴν Ἑλλάδα δὲν ἐκθέτονται μὲ μονοδίκο προορισμὸ γ' ἀποτελεσουν ἀντικείμενο τοῦ συμπεταματιοῦ κι' ἀρχόγοχου ἐνδιαφέροντος μερικῶν ποὺ τυχαίνει νὰ τὶς διαβάσουν, τότε καὶ τ' ἄρθρα κεῖνα δὲ θ' ἀγνοηθοῦν ἐντελῶς. Ὁπωσδήποτε, σήμερα, δὲν πορόκειται νὰ ἀποκαλάβω ὅσα τότε ἔγραφα. Ἡ κωμικὴ παρεξήγηση τῆς λεγόμενης «ἑλληνικῆς ἀτμοσφαίρας», ἡ ἀνόητη ὑπόθεση ὅτι ἡ ρωμαϊκὴ ἰδιοσυστασία συγγενεύει μὲ τὸ «διαυγὲς» γαλλικὸ πνεῦμα καὶ τὰ τραγελαφικὰ ἐπακολουθήματα τῆς ἀντίληψης αὐτῆς, ποὺ δώσανε σ' ἕνα μεγάλο μέρος τῆς λογοτεχνίας μας τὸν τόν καθένα ἀνησίες καὶ αὐτοπόδεικτες. Μοῦ κάνει ὡστόσο ἐντύπωση κάθε φορὰ ποὺ βλέπω καὶ ἀκούω τὴ μνεία τῆς παράδοσης, ζητοῦσε ν' ἀποκαλύψει τὶς ζωντανὲς φλέβες μιᾶς πηγαίας κι' ἀληθινῆς ἐμπνευσης. Τὸ σύνθημα αὐτὸ, γιὰ κάμποσες δεκαετηρίδες, θέριμανε καὶ οἰστρηλάτησε τὶς γενεὲς ἐκείνες. Ἡ ραγδαία σύγκρουσή τους μὲ τὸν ἀποκλειστικὰ ἰδανικὰ τῶν πρώτων, παρουσίασε καὶ τὰ συνθήματά τους νὰ ὑπολείπονται τῆς ζωντανῆς πραγματικότητας. Συνθήκες ζωῆς νεώτερες, συγκλονίζοντας ἀπεγνωσμένα τὰ θεμέλια τῆς ἀνθρώπινης συνείδησης, ἔφεραν στὸ φῶς γενεὲς ἀναλυτικότερες, πολὺ περισσότερο ἀπαιτητικὲς γιὰ βάθος καὶ γιὰ πλάτος.

Ἔνας δίχασμὸς φανατόπρεπτος εἶταν ἡ συνέπεια τῆς ἀντιμετώπισης ἀπὸ μέρους τους τοῦ παρελθόντος. Διχασμὸς ποὺ τὶς ἔγωρισε ὄχι μονάχα σὲ δυὸ διακεκριμένα στρατόπεδα, τὸ καθένα μὲ ξεχωριστὲς τάσεις, ἀλλὰ ποὺ, συχνὰ, ἔδιχασε καὶ τὶς ἴδιες τὶς ἀτομικότητες σὲ δυὸ διαφορετικὲς ἰδιοσυγκρασίες. Ἀπὸ τὴ μεριὰ οἱ ἀρνητὲς τῆς προσήλωσης στὴ ντόπια παράδοση, μὲ κατευθύνσεις διεθνιστικές. Ἀπὸ τὴν ἄλλη οἱ πιστοὶ τῆς λαϊκῆς ἰδεολογίας σὰν πνευματικῆς κι' αἰσθητικῆς βάσης.

Ἡ διάσταση αὐτὴ ἔφερε σὲ φῶς καὶ τὴν ἀνεπάρκεια κάποιων ἀπὸ τὰ γτεσινὰ συνθήματα. Ἀκόμα περισσότερο: Ἀποκάλυψε τὴ νοθεία καὶ τὴν παρεξήγηση μερικῶν ἀπὸ τ' ἄρθρα πίστης. Ἡ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰώνα, καὶ «ἑ

ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ

ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ

ΤΟΥ κ. ΣΠ. Β° ΣΙΛΕΙΟΥ

Πίσω από κάθε συγκροτημένη ομαδική έκδήλωση διαγράφεται σχεδόν πάντα κάποιο αίτημα. Και ή πρώτη επίσημη εμφάνιση τοῦ «Γυναικείου συλλόγου Γραμμάτων και Τεχνῶν» με τὴν πολύπλευρη δικθεση γυναικείας καλλιτεχνικῆς δημιουργίας» ποὺ ἄνοιξε τὴν περασμένη ἑβδομάδα στὴ Λέσχη Καλλιτεχνῶν δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ἀργαναὶν θήκε γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση γενικοῦ σκοποῦ.

Ὁ ἀπλημοφόρτος ἐπισκέπτης ἀς μὴ ζητήσει νὰ κατατοπισθεῖ πάνω σ' αὐτὸ ἀπὸ τὸν ὁπότιτλο τῆς ἐκθεσης τὸν κάτωθ ἀπαιτητικό. Δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία, πὼς τὴ λέξη δημιουργία τὴν ἔχει ἐπιβάλει ἐδῶ ἡ φτώχεια τῆς γλώσσας μας, ποὺ δὲν διαθέτει γιὰ κάτι τέτοια πράγματα παρὰ ἐλάχιστες ἐκφράσεις — ἔργον, τέχνη, δημιουργία — ὅλες τὸ ἴδιο καὶ ἁπλὲς καὶ μεγάλες.

Ὀπτε καὶ θὰ πρέπει νὰ φανταοθεῖ κανεὶς πὼς ἡ συγκέντρωση κι ἡ ἐπίδειξη ὅλων σχεδὸν τῶν γυναικείων ἀξιῶν στὴν τέχνη καὶ τὴ διανόηση τοῦ κοινοῦ μας «ὑποκρύπτει αἰχμὴν» ἐνάντιον τοῦ λεγόμενου ἰσχυροῦ φύλου καὶ πὼς εἶναι ἕνα σωστηρὸ κήρυγμα ἐμφυλίου πολέμου. Κάτι τέτοιο τίποτε δὲ θὰ τὸ δικαιολογοῦσε. "Ολες οἱ ἀξίες τεχνίτρες τοῦ χρώματος, τοῦ ματρακᾶ καὶ τῆς πέννας, ἰσότιμες, κατέχουν τὶς θέσεις τους μέσα στὶς καλλιτεχνικὲς ἐκδηλώσεις τοῦ τόπου καὶ δὲν εἶδαμε καμμιὰ παραγνώριση ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ σταθεῖ εὔλογη ἀφορμὴ μιᾶς τέτοιας ἐπανάστασης τῶν ἐπίλεκτων μελῶν τοῦ συνδέσμου.

Ἀπλούστατα, ἡ προσωπική μου ἐντύπωση εἶναι ὅτι τὸ καλὸ σωματεῖο, πάνοτλο, μὲ ὅλες τὶς πνευματικὲς καὶ καλλιτεχνικὲς δυνάμεις του ἐὰν ἐπιστρατεύσει ὅρᾶ μέσα στὸ πλαίσιο τῶν γενικότερων σκοπῶν του, γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τοῦ ἐνιαίου πολιτισμοῦ μας.

Τώρα, ἄν μέσα στὶς ἄλλες του προοπτάθειες, ποὺ δὲν εἶναι ἴσως ὅσο θὰ ἔπρεπε γνωστὲς, νὰ προσφέρει σὲ ὅσο τὸ δυνατὸν εὐρύτερα στρώματα κάποια καλύτερη πνευματική καὶ καλλιτεχνικὴ τροφὴ μὲ συναλλίες καὶ διαλέξεις σὲ μακρυνὲς γειτονιές, πασκίζει καὶ γιὰ τὴν ἐπαγγελματικὴ ἐξύψωση τῆς ἐργαζόμενης καὶ διανοούμενης γυναικας, τόσο τὸ καλύτερο.

Καθένας ποὺ νομίζει τὸν ἑαυτό του ἀδικημένο — καὶ δὲν εἶναι πάντα οἱ γυναῖκες ποὺ ἀδικοῦνται — ἔχει δικαίωμα ν' ἀποδοθεῖ σὲ πνευματικὸν ἀγῶνα γιὰ τὸ δίκηο του.

Ἡ στήλη τοῦτη δὲν χωρεῖ κι' αὐτὲς τὶς διαμάχες νὰ ἐξετάσει. Ἀν ὑπ' αὐτὲς γίνεται ἔργο καλλιτεχνικὸ τότε μάλιστα. Κι' αὐτὸ μέλλει νὰ ἰδοῦμε ἐδῶ. Μὲ τὸν κατάλογο λοιπὸν στὸ χέρι, ἄς προχωρήσουμε μέσα στὸ θερμοκήπιο τοῦτο τῆς γυναικείας ἐδαισθησίας καὶ ἄς ζητήσουμε...τὴ γυνοῦκα καὶ τὴν τέχνη της.

ΚΕΦΑΛΙ ΧΡΥΣΟΧΟΙΔΟΥ

* * *

Μὲ τὴν «πλαστικὴ» ἀσχολοῦνται συχνότερα οἱ κυρίες παρὰ μὲ τὴ «γλυπτικὴ». Τὸ κομψοτέχνημα μὲ τὴν παστελίνη εἶναι μιὰ ἐσκολὴ κατάκτηση, ἐνῶ τὸ γλυπτικὸ ἔργο ἀπαιτεῖ κατανόηση τοῦ ὄγκου, ἀρχιτεκτονική, συνθετικὴ ἀντίληψη καὶ πρὸ παντὸς γερὰ μπράτσα, γιὰ νὰ χειρισθοῦν τὸ καλέμι καὶ τὸ ματοκᾶ. Νὰ μολοτοῦτο ποὺ ἔχουμε ὧ ἕνα κεφάλι σκαλισμένο κατ' εὐθεῖαν στὴν πέτρα ἀπὸ τὴ Μπέλλα Ραφτοπούλου (ἀριθ. 94) , σημάδι μιᾶς γυναίκειας νίκης κι' ἕνα θριαμβευτικὸ φτάσιμο στὴν περιοχὴ τῆς καθαρῆς γλυπτικῆς.

Τὸ μάρμαρο (ἀριθ. 95) τῆς ἴδιας καὶ τὸ κεφάλι (ἀριθ. 96) τῆς κ. Τ. Χρυσοχοΐδου διαρθρώνουν ἕνα γερὸ τεχνικὸ σκελετὸ τῆς ἔκθεσης. Τὸ περίεργο εἶναι πὼς ἀνάμεσα καὶ στῆς ἐφαρμοσμένης τέχνης τὰ δείγματα ποὺ θὰ δοῦμε παρακάτω, ἐξαιρετὴ θέση κατέχουν οἱ κατακτήσεις τῆς δίδος Ε. Βοῦλα σὲ μιὰ τεχνικὴ σκληρή καὶ δύσκολη πτ, ὅπως ἡ τέχνη τοῦ μωσαϊκοῦ. Τί συμβαίνει; Μήπως καὶ γυναῖκες γεγόνασιν ἄνδρες κἀπό; Δὲν τὸ πιστεύω. Μιὰ φίνα κι' ἐδαίσθητη ἐρμηνεία τοῦ πιὸ πνευματικοῦ μοτίβου τοῦ Ἑλληνικοῦ ὑπαίθρου, τῆς ἐλιᾶς, ἀπὸ τὴν κ. Ἀναγνωστοπούλου—Βρανάκα μαρτυρεῖ πὼς δὲν εἶναι πάντα ἀπαραίτητο νὰ ...ἀλλαξοπιστήσει μιὰ γυναῖκα γιὰ νὰ κάνει τέχνη.

Τὸ ἔντονα χαρακτηρισμένο καὶ θερμὸ στὸ χρῶμα του πορτραῖτο κορίτσιοῦ (ἀριθ. 50) καθὼς καὶ τὸ μὲ τὴν «πλαστικὴ» ἀσχολοῦνται ζωγραφισμένο μὲ πλαστικὸ νόημα τοπεῖο τῆς Μυτιλήνης (ἀριθ. 49) τῆς κ. Π. Οἰκονομίδη εἶναι ἀπὸ τὰ κομμάτια τῆς ἔκθεσης ποὺ στοματοῦν τὸ θεατὴ κι' ὅταν ἀκόμα... δὲν κρατεῖ στὸ χέρι τὸν τὸν κατάλογο. Λυπᾶμαι ποὺ πρέπει νὰ τὸ πῶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ καὶ ἀνεπιφύλακτα, ἀλλὰ τὶς περισσότερες φορὲς ποὺ ἐζήτησα νὰ κ. Π. Οἰκονομίδη τὸ γνωστὸ ὄνομα τοῦ ἀλφαβητικοῦ πίνακα τῶν ἐκθετριῶν, ἀπογοητεύθηκα. Ἐνῶ στὴν ἔκθεση αὐτὴ συντυχαίνει κανεὶς ἀκουαρέλλες καὶ λάδια μὲ ὑπογραφὲς δυσανάγνωστες κι' ὅταν ζητήσει νὰ πληροφορηθεῖ γιὰ τὴ ζωγράφο, τὸ ὄνομα δὲν τοῦ λέει μεγάλα πράγματα. Αὐτὸ δὲ σημαίνει πὼς λιγοστεύει ἡ χαρὰ ποὺ δοκιμάζει ἀπὸ ἀκουαρέλλες σὰν τὴν «ἔκρη τοῦ χωριοῦ» (ἀριθ. 113) τῆς κ. Θεοδωρίδου ἢ τὶς τρεῖς ἀκουαρέλλες τῆς δίδος Λαγανᾶ, τὸ «δρόμο τοῦ Μενιδιοῦ» (ἀριθ. 79) τῆς δίδος Στρογγύλη, τὸ σχέδιο (ἀριθ. 47) τῆς δίδος Κ. Μπεκιάρη, τὰ τρία λάδια τῆς δίδος Ἐδάρχου. Γιὰ τὰ σχέδια τῆς δίδος Σοφίας Κ. Παρθένη θὰ εἴτανε ἀπαιτητικὸς ὁποιος θὰ ζητοῦσε νὰ εἶναι διαφορετικὰ ἀπὸ ὅ,τι μπορεῖ νὰ εἶναι οἱ ζωγραφιὲς τῶν παιδιῶν τοῦ Παρθένη. Εἶναι μεγάλο κέρδος νὰ μαθητεύσει κανεὶς κοντὰ σ' ἕνα δάσκαλο τῆς ἀλκῆς τοῦ Παρθένη τότε μόνον σὰν εἶναι πλασμένος ἱκανὸς νὰ ξαναχωνέψει τὴν ἀναλυτικὴ διδαχή του μέσα στὸ καλοσῶν μιᾶς πλούσιας ζωγραφικῆς ἰδιοσυγκρασίας.

Καὶ αὐτὸ κατάφερε μὲ ξεχωριστὴ ἀξιωσύνη ἡ δ. Α. Παπᾶ στὶς «κεραμικὲς ἐλιές» (ἀριθ. 60 καὶ 61). Ξανάνθεσε σὲ ζωγραφικὴ σύνθεση μ' ἕνα λεπτεπίλεπτο θέσιμο τὰ διδάγματα τῆς σχολῆς του.

Ἡ «κοπέλα μὲ τὰ φρούτα» (ἀριθ. 82) σίγουρο πὼς προβάλλει μὲ τὶς περισσότερες ἀξιώσεις ἀπὸ τὰ τρία λάδια τῆς κ. Α. Στύλου—Ἀριμαντοπούλου. Ὡστόσο ἡ ψυχρὴ ἐκείνη ἀνθρώπινη φιγούρα στὸ πορτραῖτο (ἀριθ. 83) σὰν ζωγραφικὸ ἀποτέλεσμα μὲ ὁπλοσάτατα τεχνικὰ μέσα, εἶναι πιὸ σημαντικό. Κρίμα ποὺ τὸ φόντο μᾶς θυμίζει πὼς πολλὲς φορὲς τὸ «ἀτημέλητο» κάνει δάνεια ἀπὸ τὴν «ἐκλήτηση».

Τὸ πορτραῖτο μὲ μολύβι (ἀριθ. 85) πλαστικὸ, σχεδιασμένο καὶ οἰκονομημένο ἄνετα μέσα στὸ χῶρο.

Συγκινημένο συνθετικὸ σκίτσο μὲ ἀνομφιφθήπτα χρωματικὰ προτερήματα τὸ Βαριετὲ (ἀριθ. 51) τῆς κ. Ἥρας Οἰκονομίδη.

Μιὰ καὶ ἡ ἔκθεση περιλαβαίνει ὅλες τὶς γυναικεῖες ἐκδηλώσεις, γιατὶ ἡ καλὴ ζωγράφος δὲν ἐξέθεσε καὶ μερικὰ ἀπὸ τὰ καλαίσθητα παιγνίδια της;

Ἡ πολέτα τῆς δ. Μαπιᾶ ἔχει μιὰ θερμότητα καὶ εἶναι φανερὸ πὼς τὴ χειρίζεται μὲ εὐχέρεια: Ὁ κίνδυνος εἶναι ἀκριβῶς ἐδῶ κι' ἐλπίζω πὼς ἡ νέα ζωγράφος θὰ παραδεχτεῖ μὲ τὸν καιρὸ πὼς χρειάζεται δουλειὰ πρὸς τὰ «ἔσω» καὶ μόχθος πολὺς γιὰ νὰ γίνει τέχνη.

Ἡ δις Ν. Κυριακοῦ βρίσκεται κυριολεκτικὰ καὶ μεταφορικὰ στὸ σταυροδρόμι ἀνὰ ἀντίθετων κατευθύνσεων. Θὰ τὴν τραβήξει τὸ δρομάκι τῆς Μακόνου (ἀριθ. 25) μὲ τὸν πενιχρὸ ἐμπορισσονισμὸ ἢ ὁ δρόμος ἀπὸ τὴν Κρήτη (ἀριθ. 26) μὲ τὴν οὐσιαστικότερη χρωματικὴ ἀντίληψη;

Κάθε φίλος τῆς καλῆς ζωγραφικῆς δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εὐχηθεῖ τὸ δεύτερο.

Τῆς κυρίας Ἀγγελικῆς Χατζημιχάλη δὲν βρίσκεται ἄνθρωπος ποὺ νὰ μὴ ταιᾶ καὶ νὰ σέβεται τὴν ὁλοζώντανη συμβολὴ στὴ γνωριμιὰ τῆς λαϊκῆς τέχνης μας. Ὅταν ἔχει κανεὶς ὁτὲ ἐνεργητικὸ του ἕνα τόσο εὐρὺ καὶ πολύτιμο ἔργο, πρέπει νὰ κάνει θαύματα. Ἀπαίτησε ὁτὰ «βι; καὶ τοῦ "Ἐνγκρ», γιὰ νὰ μὴν ἀργήσουμε τὸ πρῶτο. Καὶ μολοτοῦτο, οἱ ἀκουαρέλλες τῆς ἔχουνε μαστοριά.

"Ομοια καὶ ἡ κ. Α. Ταρσούλη. Δὲν ξέρει κανεὶς πότε ἡ πέννα της τραγουδάει — ὅταν γράφει ἢ ὅταν σχεδιάζει; Εἶναι τάχα μιὰ καλὴ ζωγράφος μεταξὺ τῶν λογοτεχνῶν ἢ μιὰ λυρικὴ ποιήτρια μεταξὺ τῶν ζωγράφων;

Τῆς κ. Σ. Λασκαρίδου θυμοῦμαι ἕνα μακρὸ κομμάτι τῆς Σαντορίνης ἱδωμένο μὲ ἐδαίσθητο μάτι ἀπὸ ψηλά, ποὺ εἶχεν ἐκτεθεῖ ἐδῶ καὶ λίγο καιρὸ στὴν ἔκθεση τοῦ συνδέσμου Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν.

Ὁ «καλλιτέχνης» (ἀριθ. 3) τῆς κ. Ἀλεξανδρίδη—Στεφανοπούλου εἶναι ἕνα εὐσυνείδητο ἀκαδημαϊκὸ κομμάτι. Ἡ ἰδιότητα τοῦ μοντέλου ἀπαλάσσει τὴ ζωγράφο ἀπὸ τὴ μισὴ εὐθύνη γιὰ τὴν ἐκζήτηση τῆς πόζας. Δὲν μπορῶ νὰ ξεκαθαρίσω ἂν εἶναι ἡ «αἰσθητικὴ δυσαρέσκεια» ἢ κάποιο θλιβερὸ συναίσθημα ποὺ μὲ κυριεύει μπροστὰ στὰ ἰδιόρρυθμα γλυπτὰ τῆς κ. Μπεκιάρη.

"Ενας ἀναμφισβήτητα πονεμένος ψυχικὸς κραδασμὸς ἀγωνιᾶ πραγματικὰ μὲ μιὰ χαιρέκακη θὰ ἔλεγε κανείς, σχεδὸν μὲ τὰ νύχια ἀφαίσεσε τοῦ ὄγκου νὰ ἐκφρασθεῖ σὲ πλαστικὲς φόρμες. Στὴν Ἑλλάδα τέτοιες ἐξπρεσιονιστικὲς ὑπερβολὲς καὶ μάλιστα στὴν πιὸ ἰσορροπημένη τέχνη, τὴ γλυπτική, εἶναι πάντα ἐπικίνδυνες.

Σὲ ἀναλογία ὄχι δση θὰ ἔπρεπε ἔχουν ἐκτεθεῖ πλοῖα καὶ ζωγραφικὰ καὶ γλυπτικὰ ἔργα δημιουργήματα τῆς ἐφαρμοσμένης τέχνης.

Δὲν θ' ἀρνηθεῖ κανεὶς πὼς ἡ καλλιτεχνικὴ βιοτεχνία μας εἶναι δυσανάλογα καθυστερημένη ἀπὸ τὴν καθαρὴ τέχνη. Οἱ περισσότεροι καλλιτέχνες βρίσκουν μειωτικὸ ν' ἀσχοληθοῦν μὲ τὴ φόρμα ἑνὸς γυαλιοῦ, μὲ τὸ σχεδίασμα ἑνὸς σερβίτσιου, μὲ τὸ κάθε λοιπὸ κόσμημα καὶ στολίδι τῆς πεζῆς καθημερινῆς ζωῆς. Μιὰ καλαισθησία κοινωνική.

Ἔτσι ἀπὸ τὰ κάτω ἀναμφισβήτητα πὼς τὸ πιάτο, τὸ ἱραπεζομάντηλο, τὸ βάζο τῶν λουλουδιῶν, εἶναι ἡ πιὸ ὀπολογίσιμη ἀπόθεση γιὰ τὴν κατανόηση τῆς ἀλῆς τέχνης, τοῦ περιττοῦ, ποὺ σήμερα μένει ἐκκρεμαστὴ στὸ κενό, ἀ ὁ τραγουροῦμενη μὲ τὴ θεωρία τῆς τέχνης γιὰ τὴν τέχνη. "Ἐχουμε ἐδῶ φανερώματα πὼς ἔχει ἀρχίσει νὰ γίνεται ἀπαιτητικὴ ἡ ἀνάγκη νὰ προσγειωθοῦν οἱ τεχνίτες μας γιὰ νὰ πάρουν δύναμη γιὰ ἕνα καινούργιο ξεπέταγμα. Τὰ γυαλιὰ τῆς δ. Παρασκευαΐδου μὲ τὶς αἰσθητικές τους φόρμες, κάποια βάζα τοῦ Κεραμεικοῦ καμωμένα ἀπὸ τεχνίτρες δημιουργημένες μέσα στὸ Ἐργαστάσιο, ὅπως ἡ Σ. Ἀναστασιάδου καὶ ἡ Σ. Λαφαζάνη, τὰ χρυσοφικὰ τῆς κ. Βέμπερ—Γκρῶμαν, τὰ σωμάτα τῆς Διαμαντοπούλου, δίνουν ἕνα διπλὸ μάθημα καλοῦ γούστου καὶ ρεαλιστικῆς ἀντίληψης γιὰ τὴν τέχνη. "Ἀμποτε νὰ βροῦν καὶ ἄλλους μιμητές.

Γιὰ τὸ βιβλίο, ἀναρμόδιος, περιορίζομαι νὰ προσθέσω δυὸ καλὰ λόγια γιὰ τὴ βιβλιοδετικὴ τῆς κ. Γαλιάρη.

ΜΠΕΛΛΑΣ ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΦΑΛΙ ΣΕ ΠΕΤΡΑ

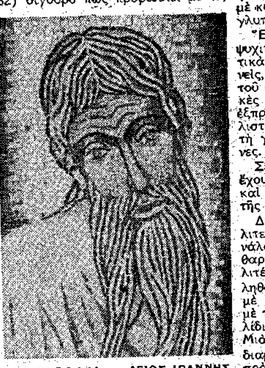

ΕΛΗΗ ΒΟ.ΙΔΑ ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

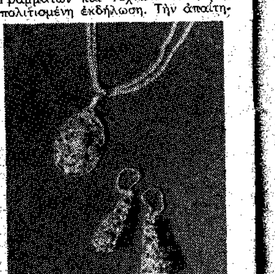

ΒΕΜΠΕΡ—ΓΚΡΩΜΑΝ ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ

ΗΦΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ ΒΑΡΙΕΤΕ

Μ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΕΛΗΣ.Σ

Τ. Κ. ΣΤΑΝ

ΠΑΝΤΕΛΗΜΩΝΟΒΑ

ΑΠΟΔΟΣΗ ΑΠΟ ΤΑ ΡΟΥΜΑΝΙΚΑ ΤΟΥ Κ. ΑΝΤ. ΜΥΣΤΑΚΙΔΗ

Στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ, ὁ Τσεαχλόου, τὸ βουνό, ὑψώνεται θεόρατος καὶ βουβός. Τὴ μέρα εἶχαμε διακρίνει κάπου, πάνω σὲ μιὰ κορφή, ἕνα ξύλινο σπιτάκι κι' ἕνα σταυρό. "Ἐμοιαζε μ' ἕνα κουτάκι σπίρτα κ.' ἕνα σπιρτόξυλο. Τώρα, στὴν κορφὴ σπιθηροβολοῦσε μονάχα ἕνα μικρὸ ἀστράκι. Μιὰ φωτιά. Νὰ ἕνα ἰχνος ζωῆς, χαμένο μέσ' στὴν ἀπεραντοσύνη τῶν δασῶν. Βέβαια, γύρω στὴ φωτιὰ βρίσκονται ἄλλοι νυχτοβάτες ποὺ κυτάζουν κάτω, πρὸς τὸ μερος μας καὶ κάνουν τὸν ἴδιο πεσιμιστικὸ λογισμὸ γιὰ τὴ θλιβερὴ τύχη τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ζωὴ τοῦ κόσμου φοιάζει μὲ τὶς ξεμονιαχιασμένες φωτιὲς ποὺ εἶναι σκορπισμένες στὸ σκοτάδι. Μπροστὰ στὴν κάθε φωτιὰ — ἕνας ἄνθρωπος. Κι' ὁ καθένας ὁπὸ μᾶς κάνει κρίσεις τηλεσκοπικὲς γιὰ λογαριασμὸ τοῦ διπλανοῦ του.

Ὁ Τραϊὰν Χορτοπὰν ἀναφώνησε δὲν ξέρω γιὰ πόσες φορὲς ἀποφε:

— Λοιπὸν δὲν θέλεις νἀρθεις στὸ Βουκουρέστι;

Ἀλλὰ ἡ φωνή του, τυλιγμένη μέσα στὴν κουβέρτα, δὲν ἔχει πιὰ τίποτε ἀπὸ τὸν ἐπιθετικὸ τόνο μὲ τὸν ὁποῖο μοῦβαζε τὴν ἴδια ἐρώτηση τὴ μέρα.

— Θὰ μαραθεῖς μέσα σ' αὐτὸν τὸν κόσμο τῆς ἐπαρχίας. Γιὰ σένα εἶναι τὸ Βουκουρέστι.

— Αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτό μου τόσο καλὰ ἐδῶ... Τόσο καλά...

Ὁ Ἀδὰμ Ἀδὰμ ἀναφώνησε ἀποφθεγματικά, κοθὼς γέμιζε τὸ ποτήρι του μὲ μεγάλη προσοχή:

— Ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς εἶναι κι' ἕνας αἰχμάλωτος. Ὁ ἕνας εἶναι αἰχμάλωτος μιᾶς γυναίκας, ὁ ἄλλος αἰχμάλωτος μιᾶς μανίας...

Ὁ Τραϊὰν Χορτοπὰν ἀναστένεξε:

— Ἕνας ἀλήτης σὰν καὶ σένα μιλᾶει γιὰ αἰχμαλωσία;!

Τεντώνουμε καὶ οἱ τρεῖς τ' αὐτιά μας γιατὶ ἀκούσαμε μακρυὰ τὸ βραχὸ κράξιμο ἑνὸς νυχτοπουλιοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἀπάντηση τοῦ Ἀδὰμ Ἀδὰμ εἶναι χωρὶς συνέχεια.

— Ὅταν ἤμουν δεκαεπτὰ χρονῶν παιδάκι, ἀνεμελιασμένος θαλασσοσυρμὸς ὁρίζοντες. Ὅπως στὰ τσαμπὰ μιᾶς ἀπογοητευμένης δεσποινίδας. Μ.ὰ δυνατὴ γραμμὴ θαλάσσιου, μιὰ σταχτιὰ κοκκινίδα στὸν ὁρίζοντα, μ' ἕνα ἀστρο φτερὸ ἀπὸ πάνω καὶ ἕνα φιλὸ σπέρμα σύννεφου. Τόσο: ἡ θάλασσα, τὸ καράβι κι' ὁ οὐρανός. Ὀνειρευόμουνα μιὰ αἰώνια ἀναζήτηση τοῦ κόσμου. Εἶχα δὰ τὴν ἡρωικὴ ἡλικία τῶν δεκαέννιὰ χρόνων! Εἰμουνα δυσμαένος νὰ δῶ, νὰ γνωρίσω. Ταξίδεψα ἕπειτα. Κι' ὅταν γύρισα σπίτι, δὲν εἰμουνα πιὸ εὐτυχισμένος. Τώρα ὀνειρεύομαι καὶ γὼ τὶς παντοφλὲς καὶ τὴ θερμάστρα καὶ τὴ γυναῖκα, ποὺ τὴν ἀγάπησε, βλέπω, ὁ φίλος μας, Ζάπτον Ἀμπορε. Μὰ τὴν ἀλήθεια, εἶναι ἀνθρελο νὰ γυρίζει κανεὶς στοὺς δρόμους τοῦ κόσμου. Ἡ βλακεία εἶναι ἡ ἴδια σ' ὅλα τὰ γεωγραφικὰ πλάτη καὶ μήκη. Μόνο ἡ διάνοια εἶναι διάφορη. Καὶ ἐνοεῖται δὲν εἴμαστε παρὰ ἔμεῖς, καὶ αὐτὴν τὴν ἀτέλειωτη ποικιλία μποροῦμε νὰ τὴ δοῦμε πάλι τόσο καλὰ κι' ἂν μείνουμε ἀκόμα στὸν τόπο μας.

Ὁ Τραϊὰν Χορτοπὰν διαμαρτύρεται:

— Καλὰ, ὅμως ἡ μοναξιὰ εἶναι μονότονη. Ἔχεις ἀνάγκη καὶ ἀπὸ μιὰ ἀλλαγή, ἀπὸ νέες σκέψεις...

— Ἐὐχαριστῶ. Προτιμῶ νἆμαι ἡ γοητεία τοῦ ἑαυταῦ μου. Εἶδες ποτέ σου χαμαιλέοντα μέσα σὲ μαγαζὶ ποὺ ἔχει χρωματιστὰ ὀφάσματα;

Ἐγὼ θὰ εἶχα κάτι νὰ πῶ. Ἀλλὰ βαριέμαι καὶ σιωπῶ. Αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτό μου πολὺ καλὰ μέσα στὸ σκέπασμα. Ἀρκοῦμαι νὰ ἀκούω τὴν αἰώνια συρμὴ τῆς βρύσης, ποὺ ἀλαφροφωθυρίζει σὰν τὸ μετάξι.

Καὶ ἄξαφνα μοῦρχεται στὸ νοῦ μιὰ ἄλλη νυχτιὰ καὶ ἄλλες νύχτες ἀμέτρητες παραλληρηματικὲς βραδυές, ὅπως τὶς ὀνομάζαμε τότε. Ἤμουνα μὲ τὸν Τραϊὰν Χορτοπὰν. Κοθόμασταν ὁ ἕνας πλάϊ ὁτὸν ἄλλο, ὁχὶ ἀντικρυστὰ, γιὰ νὰ ἀφηρημαιόσθοῦν ὁλότελα τὰ λόγια μας, τὰ μάτια μου νὰ μὴ συναντήσουν τὰ μάτια τοῦ ἄλλου, τὰ λόγια μας νὰ μὴ σημειώσουν δευτερολογίες, ἀλλὰ λαγισμοὺς ἀπ' τὴν ἀρχὴ τοῦ κεφαλαίου. Λαμπίριζε τὸ κρεσοὶ μέσα στὸ ψηλὸ κοινὸ ποτῆρι, λυγερὸ σὰν τὴ μέση μιᾶς μπαλαρίνας. Ἀργά, τὸ καμπαρὲ γινότανε μονότονο καὶ ξεκινούσαμε νὰ ἀλητεύουμε στοὺς δρόμους τοῦ Βουκουρεστίου ὧς ποὺ ἔβγαινε μπροστά μας ἕνα ἄλλο, 5-που διαλέγαμε, καὶ πάλι, μιὰ μοναχικὴ γωνιά. Τὸ ποτῆρι ἦταν τὸ ἴδιο, καὶ ἡ ἴδια ζωηρὴ σπιθηροβολιὰ τοῦ κρασιοῦ. Καὶ οἱ λογισμοί μας τρέχανε παράλληλα, σπαραχτικὰ παράλληλα. Ὁρίζαμε μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο, χωρὶς νὰ διατυπώνουμε, τὴν ἴδια ἀνωφέλεια τῆς κοιμβέντας, ποὺ ἔχει κάποια διορφιὰ μόνον ὅτην εἶναι ἀφέλιμη. Στὸ δέκατο νυχτερινὸ κέντρο ζημέρωνε. Τὰ γκαρσόνια ἀκουμποῦσαν νυσταλέα στοὺς τοίχους, ὁ κοντομαλλοῦσος κοιμοῦτανε ὁ σαξοφωνίστας ποὺ εἶχε μάτια κρουπιέρη κάτνιζε τὸ τελευταῖο κομμάτι. Οἱ δυὸ τελευταῖες γυναῖκες κυττάζανε μὲ ἀπελπισία πρὸς τὸ τραπέζι μας. Τὸ φῶς χτυποῦσε δυνὰ στὰ ξύλινα πλακὲ τῶν τοίχων, καθρεφτιζόντας πάνω στὶς ἐλικοστροφὲς τοῦ καπνοῦ, ἐμψύχωνε τὰ γύψινα στολίδια τοῦ ταβανιοῦ. Μιὰ στίβα ἀποτσίγαρα πάνω στὸ τραπέζι. Ἔπειτα ξεκινοῦσαμε ὁτοὺς δρόμους μὲ ἀνασηκωμένους τοὺς γιακάδες καὶ ἐξαντλημένες τὶς ψυχές. Συζητήσεις δίχως συμπεράσματα. Τὸ συμπέρασμα σημαίνει μιὰ γραμμὴ ποὺ τὴν τραβᾶς ἀπὸ κάτω, μιὰ λογιστικὴ πρόσθεση. Ἀλλὰ τὰ παραλληρήματα τὰ δικά μας ἦταν παράλληλα. Ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς δυὸ μας δὲν ἀκολουθοῦσε παρὰ τὴ δική του σκέψη, κανένας δὲν ἀντέλεγε, κανένας δὲν ἀπόδειχνε τὸ ἀλάθευτο τῆς σκέψης του.

— Οἱ ἄνθρωποι διαφοῦνται σὲ δυὸ κατηγορίες. Ἔγὼ καὶ οἱ βλάκες.

— Μιὰ ἀντοπάντηση πολὺ καλή εἶναι σὰν τὶς γυναῖκες τοῦ μαχαλᾶ, ποὺ πάντα παρευρίσκονται στὴν ἀναπαράσταση ἑνὸς κακουργήματος, γιὰ νὰ «στραπατάφουν τὸν φονηᾶ». Ἔχουν μέσα τους κάτι τὸ συμβατικό, ἐπίσημης δικαιοσύνης. Προτιμῶ τὶς ἀνάητες δευτερολογίες.

Ὅλες οἱ σκέψεις ἦσαν καλές, γιατὶ ὁ καθένας μας τὶς πρόφερε γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ κανένας ἀπὸ τοὺς δυὸ μας δὲν φρόντιζε νὰ ἀναλύσει τὴν ἀδύνατη πλευρὰ τῆς σκέψης τοῦ ἄλλου. Ὅλα ἦταν καλά, γιατὶ, ἀφοῦ δὲν ἀνάγονταν σὲ κανένα κοινὸ θέμα συζήτησης, δὲν εἶχαν ἀνάγκη λογικῆς. Καὶ οἱ δυὸ μας ἤμασταν συμβιβασμένοι.

Τὴν ἄλλη βραδυὰ βρισκόμασταν πιροστὰ σὲ μιὰν ἄλλη προθήκη καὶ δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερη εὐχαρίστηση ἀπὸ ἐκείνη ποὺ αἰσθάνεσαι ὅταν εἶσαι ξεμονιαχιασμένος ἀπὸ τὸ φορυβώδικο σύμπαν, μ' ἕνα γυάλινο τζάμι. Μπορεῖς νὰ ἐπικρίνεις χωρὶς νὰ σ' ἀγγίξει κανένας. Ἔτσι νοιώθω τὸ μονογυάλι.

— Ἡ ἐργασία εἶναι χυδαία. Ἡ φτώχεια ἕνα ἐλάττωμα. Ἡ ἠθικὴ ἕνας ποινικὸς κώδηξ ποὺ τὸν κάτωμε γιὰ τοὺς ἄλλους.

"Ἔξω ἀναβοσβόνουν τὰ φῶτα τῶν διαφημίσεων, γαλάζια, κόκκινα, πράσινα. Εἶναι ἡ ὥρα ποὺ στὴν Κάλεα Βικτόριας βγαίνουν οἱ γυναῖκες. Ὁ Τραϊὰν Χορτοπὰν φαίνεται σὰν νὰ μοῦ μαντεύει τὶς σκέψεις. Δέγει ἀξαφνα μελαγχολικά:

— Θυμᾶσαι τὴν Παντελημωνόβα;

Ὁ Ἀδὰμ Ἀδὰμ ξεφωνάει χωρὶς κανένα λόγο, καὶ ἀντιπαλαιοῦν τὰ βουνά. Ἀδειάζει τὴν τελευταία σταλιὰ τοῦ κρασιοῦ ἀπὸ τὴν ἀρχοντικὴ κανάτα. Ἔπειτα κατεβαίνει στὰ κελλιὰ μὲ ἀδειανὴ τὴν κανάτα γιὰ νὰ τὴν ξαναγεμίσει. Ἔγὼ ἀναστενάζω μὲ θλίψη. Εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ τὴ θυμᾶσαι; Πόσες νύχτες δὲν κάθισα μαζὶ μὲ τὸν Τραϊὰν Χορτοπὰν σιωπηλοὶ καὶ οἱ δυό, ἀδειάζοντας τὰ ποτήρια ἀράδα μὲ ἐπίμονο γνωστὸ, καθὼς ἀκούγαμε τὴν Παντελημωνόβα:

J'ai laissé mon coeur au pays
Ilointain....

αἰγοτραγουδοῦσε ὁ Τραϊὰν Χορτοπὰν.

Ou le soleil brille dans le clair matin.

συμπληρώνω ἐγὼ μὲ τὸν νοῦ μου πίσω.

Ἤταν ἕνα κέντρο τόσο πολὺ ρωσικὸ ποὺ μήτε στὸ Κέισελ δὲν μπορεῖς νὰ βρεῖς. Τίποτε δὲν ἔλειπε. Ὀὔτε οἱ κοντέσσες ὑπηρέτριες, ποὺ, μετὰ τὴν ὑπηρεσία, φόρεναν τὶς ἀλοτινὲς τουαλέττες καὶ κάθονταν στὰ τραπέζια ὀὔτε οἱ μεγάλοι δοῦκες τραγουδιστάδες μὲ τὴν μπαλαλάϊκα, ὀὔτε ὁ πρώην ναύαρχος ποὺ πουλοῦ

ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΣ

ΚΩΜΩΔΙΑ ΣΕ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΡΕΙΣ

ΔΗΜΗΤΡΗ ΦΩΤΙΑΔΗ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: Από τὸ προηγούμενο φύλλο.

ΜΥΡΙΝΑ : Ξέρεις τ' εἶναι αὐτὸ ποὺ μοῦ ζητᾶς;

ΜΟΜΜΙΟΣ: Μὰ ὁ Ἀσκληπιὸς ἔτσι δὲν τὸ θέλησε; Πρέπει νἆσαι κοντά μου γιὰ νὰ μ' δόηγᾶς, γιατί, καθὼς εἶπες, ἔγινα τώρα σὰν παιδί.

ΜΥΡΙΝΑ (μ' ἀπόφαση, ἔπειτα ἀπὸ διστογνώ): Ναί, θἄρθω!

ΜΟΜΜΙΟΣ : Σ' εὐχαριστῶ...

ΜΥΡΙΝΑ: Τί κάνεις, κλαῖς; !

ΜΟΜΜΙΟΣ: Μὴ μὲ καταφρονέσεις, εἶμαι ἄντρας. Κ' ἕνας ἄντρας σὲ τέτοιες ὧρες εἶναι ποὺ κλαίει!...

ΜΥΡΙΝΑ (χαϊδεύοντας τὸ κεφάλι του): Μάμαι, εἶσαι ἀλήθεια παιδί... (Ἄσσον νὰ πιάσει στὸν ἑαυτό της): Ἡ ζωή μου δὲν πᾶγε χαμένη...

ΜΟΜΜΙΟΣ : Κ' ἦταν καιρὸς ποὺ τὰ τελειώσαμε ὅλα, γιὰ κοίτα, ξημέρωσε.

(Ἡ Μυρίνα κοιτάει κατὰ τὴν ἔξοδο. Ἐπειτα ἀρέχει κι' ἀνοίγει διάπλατα τὸ παρασέτασμα. Καθὼς τὸ φῶς τὴν πλημμυρᾶ, φαίνεται πιὸ ὡραία ἀπὸ ποτέ).

ΜΥΡΙΝΑ : Ὁ ἥλιος! Φῶς, σκορπίσου παντοῦ μέσα στὴ σκοτὴ τοῦ Μόμμιου, πλημμύρισέ την!...

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

(Οἱ πρὶν — ΚΩΝΣΤΑΣ)

(Τὴν ἴδια στιγμή, ὅπως ὁ Κώνσταρ ἔρχεται γιὰ νὰ μπεῖ, βρίσκεται ἀντίκρυ στὴ Μυρίνα. Καρφώνεται ἀκίνητος μὲ κομμένη ἀναπνοή).

ΜΥΡΙΝΑ: Καλημέρα, Κώνσταρ.

ΜΟΜΜΙΟΣ (στὸν Κώνσταρ): Τί ἀνοιξες ἐσύ, τὸ στόμα σου καὶ σκοπεύνεις ;

ΚΩΝΣΤΑΣ : Ὕπαρε. αὐτὴ πῶς βρέθηκε δῶ ;

ΜΟΜΜΙΟΣ : Δὲν εἶναι «αὐτή», ἔχει ἕνα ὄνομα, τὴ λένε Μυρίνα.

ΜΥΡΙΝΑ : Ἄκουσες πῶς μὲ λένε ; Μυρίνα. Πρόσεχε ἀποδῶ κι' ἐμπρὸς νὰ τὸ θυμᾶσαι. Τώρα δός μου ἐκεῖνο τὸ ἰμάτιο ποὺ ἔχω ριχμένο ἐκεῖ νὰ τὸ φορέσω.

ΚΩΝΣΤΑΣ : Ἐμένα τὸ λές αὐτό ; Δὲν ἔρισβα νἆμαι δοῦλος τῶν δαβλῶν μου!

ΜΟΜΜΙΟΣ: Ἡ Μυρίνα δούλη δικιά σου ; Δὲν εἶχες μυαλὸ ποτέ. Δοῦλος της εἶσαι τώρα ἐσύ, καταλαβά το!

ΚΩΝΣΤΑΣ: Ὕπαρε, τ' εἶναι αὐτά;!

ΜΟΜΜΙΟΣ : Μωλὰς κιόλας! Τὸ ξέρεις πῶς ὅ,τι ἔκανες ἀπὸ χτές ἦταν ὅλα σταραβά κι' ἀνάποδα ; Μᾶς ἔλεγες πῶς εἶναι κατάσωστος, κι' αὐτὴ εἶναι σταλμένη ἀπ' τοὺς θεούς!

ΜΥΡΙΝΑ: Μάμαι, μὴν τὸν μαλώνεις ἄλλο' τόσο καταλαβαίνει τὸ μυαλό του, τί νὰ σοῦ κάνει ;

ΚΩΝΣΤΑΣ : Ὀνειρεύουμαι ;...

ΜΟΜΜΙΟΣ: Αὐτὸ λέω τ' ἐγώ, νὰ πάψεις νὰ ὀνειρεύεσαι. Κ' ἐμπρὸς δῶσε σὲ αὐτὴ Μυρίνα ἐκεῖνο τὸ ἰμάτιο ποὺ σοῦ γύρεψε. Χάλασες γιὰ τόσο δὰ πράμα τὰν κόσμο!

(Ὁ Κώνσταρ πάει κατὰ τὸ παίρνει, κλωσκᾶει τὴ Μυρίνα).

ΜΥΡΙΝΑ : Κρότα τὸ ἀνοιχτό. Θὰ τὸ φορέσω.

ΚΩΝΣΤΑΣ (ὅσο ποὺ βοηθᾶει τὴ Μυρίνα νὰ τὸ φορέσει): Μοῦχτεται νὰ πάω νὰ πάσω στὴ θάλασσα καὶ νὰ κυτιγῶ!

ΜΟΜΜΙΟΣ : Ἂν δὲ μπορεῖς νὰ τὸ πάρεις ἀπόφαση πῶς θ' ἀλλάξεις, αὐτὸ δίνει τὸ καλύτερο.

ΜΥΡΙΝΑ (στὸν Κώνσταρ): Σ' εὐχαριστῶ. Γιὰ πρώτη φορὰ δὲν τὰ κατάφερες κι' ἀσκημία. Ἔντυσα σου, Μάμαι, θὰ στρώσει.

ΜΟΜΜΙΟΣ : Λέγε μου τώρα τί μὲ ζητοῦσες ;

ΚΩΝΣΤΑΣ : Μ' ἔστειλε ὁ συγκληρικὸς Ἀτήτιος. Ρωτάει ἂν εἶσαι λεύκερος νὰ τὸν δεχτεῖς.

ΜΥΡΙΝΑ : Ἂς ἔρθει.

ΚΩΝΣΤΑΣ (στὸν Μόμμιο): Λοιπόν;

ΜΟΜΜΙΟΣ : Τί λοιπόν ;

ΚΩΝΣΤΑΣ: Περιμένω νὰ μ' ἀπαντήσεις.

ΜΟΜΜΙΟΣ : Ἀπάντησε ἡ Μυρίνα, δὲ σοῦ φταίει ; Πήρανε. (Καθὼς ὁ Κώνσταρ πάει νὰ φύγει): Ἄ, στάσου, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τοῦ πεῖς ποιὰ εἶδες ἐδῶ. Ἀκούσες ;

ΜΥΡΙΝΑ : Κώνσταρ, θυμᾶσαι χτές, στὸ σπίτι μου, ποὺ μὲ ξαναεῖχες; (Γελᾶ). Τί ἀσκεῖο ποὺ θὰ τὸ βρίσκεις τώρα κ' ἐσύ !...

(Ὁ Κώνσταρ φεύγει μ' ὁρμή).

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

(Οἱ πρὶν —ἐχτὸς ἀπὸ τὸν ΚΩΝΣΤΑ)

ΜΟΜΜΙΟΣ : Μυρίνα μου, νὰ πᾶς ἐκεῖ μέσα. Θέλω νὰ κανονίσω διάφορα ζητήματα. Καταλαβαίνεις ποιά...

ΜΥΡΙΝΑ: Ναί, Μόμμιε, νὰ πάω. (Κάνει νὰ σύγει, ξαναγυρίζει, τὸν πλησιάζει κι' ἀκουμπάει ἐλαφρὰ στὸ στῆθος του. Πολὺ γυναικεῖα): Πές μου, ἐκεῖνες τὶς φῶκες μου, τὶς δοῦλες μου, τὶς αὐκηντρίδες, τὶς χορεύτριές μου, πότε θὰ μοῦ τὶς φέρεις ; Γιατί, πᾶς θὰ ζήσω δίχως αὐτές, θλέπεις τὶς ἔχω συνηθίσει.

ΜΟΜΜΙΟΣ : Ἔννοια σου, Μυρίνα, θἄρθουν κ' αὐτές.

ΜΥΡΙΝΑ : Ἄ, εἶναι κ' ὁ Τιμόδημος. Δὲ θὰ τοῦ κάνεις κανένα κακό ;

ΜΟΜΜΙΟΣ : Ὄχι, καὶ μάλιστα ποὺ μοῦ χρειάζεται.

ΜΥΡΙΝΑ : Νὰ σὲ φανάζω μονάχα Λεύκιο ; Τὸ προτιμᾶ ἀπὸ τὸ Μόμμιο.

ΜΟΜΜΙΟΣ : Ρωτᾶς ; Νὰ μὲ φανάζεις.

ΜΥΡΙΝΑ : Λεύκιε...

ΜΟΜΜΙΟΣ: Τί ;

ΜΥΡΙΝΑ : Νά, τίποτα. (Τὸν φιλᾶ στὰ πεταχτὰ κι' ὅσο ποὺ φεύγει φρέσκο): "Αν τὸ λές αὐτὸ τίποτα!...

ΜΟΜΜΙΟΣ (παρακολουθοῦντας τὴν ἐκστατικά): Χρυσῆ γυναῖκα...

(Ἡ Μυρίνα χάνεται πίσω ἀπὸ τὸ χαρίεμα ἀρωτερά. Σὲ λίγο μπαίνει ὁ Ἀτήτιος. Ὁ Μόμμιος δὲν τὸν παίρνει εἴδηση, καθὼς τὰ μάτια του μένουν ἀκόμα καρφωμένα πρὸς τὸ μέρος ποὺ ἔφυγε ἡ Μυρίνα).

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ

(ΜΟΜΜΙΟΣ — ΑΤΗΤΟΣ)

ΑΤΗΙΟΣ (κλησιάζοντας τὸν Μόμμιο κι' ἀκουμπώντας τὸ χέρι στὸν ὦμο του): Μόμμιε.

ΜΟΜΜΙΟΣ (γυρίζοντας ἀπότομα καὶ ξαφνιασμένος): Ἔ, τ' εἶναι ; Ἄ, ἐσύ, Ἀτήτιε...

ΑΤΗΙΟΣ : Τί συλλογιζόσουνα καὶ κοιτοῦσες κατασκὶ, μήπως ἀκόμα τὸ σοῦδεν ;

ΜΟΜΜΙΟΣ : Ὄχι, ὄχι. (Δείχνοντας ἔξω): Εἶδες μέρα σήμερα!... Πιστεύω κι' ὅλος ὁ στρατός μας νὰ ξύπνησε εὐχαριστημένος καθὼς ἐγώ.

ΑΤΗΙΟΣ: Σὰ χαρούμενος ;...

ΜΟΜΜΙΟΣ : Εἶμαι, δὲ σοῦ τὸ κρύβω. Καὶ γιὰ κοίτα με, ἐδῶ στὸ πρόσωπο. Πῶς μὲ θρίσκεις, φαίνομαι καλύτερα ;

ΑΤΗΙΟΣ: Τί καλύτερα ; "Ἀλλαξες. Φρεσκιάδα ! Μπᾶ, ἐσὺ σὰ νὰ ξανάνιωσες σὲ μιὰ νύχτα! Δέκα ὁλόκληρα χρόνια ἐδαλίες κάτω.

ΜΟΜΜΙΟΣ (γελᾶ εὐχαριστημένος): Ἔναν, ἔναν ἐ;

ΑΤΗΙΟΣ : Πῶς σοῦγινε αὐτό ;

ΜΟΜΜΙΟΣ : Ἔ, μοῦγινε !.... (Μὲ τὴν ἴδια χαρούμενη διάθεση βάζει τὸ χέρι του φιλικὰ πάνω στὸν ὦμο τοῦ Ἀτήτιου): Ἀτήτιε, τὰ χρεστνὰ σοῦ ζητῶ νὰ τὰ ξεχάσεις, ἐγὼ εἶχα τ' ἄδικο. Εἶμαστε φίλοι παλιοί καὶ κόντεψα νὰ τὸ τίποτα νὰ τὰ χαλάσω μαζί σου! Ἔλα, ξέχασέ τα καὶ κάθισε.

ΑΤΗΙΟΣ (κοιτάζοντας φιλόπαπα τὸν Μόμμιο): Νὰ κάσω...

ΜΟΜΜΙΟΣ : Ἀτήτιε, αὐτὲς τὶς Ἑλληνίδες δὲ θὰ τὶς σκοτώσω.

ΑΤΗΙΟΣ : Ἀλήθεια, Μόμμιε ;

ΜΟΜΜΙΟΣ : Τί, δὲν μὲ πιστεύεις;

ΑΤΗΙΟΣ : Σὲ πιστεύω, πῶς δὲ σὲ πιστεύω!... Μόνο λέω — μὴ μὲ παρεξηγᾶς — μήπως κι' αὐτὸ ἔχει ἀπὸ πίσω ἕνα ἄλλο, καθὼς ἐχτὲς ἡ βία.

ΜΟΜΜΙΟΣ : Ἡσύχασε, τὸ σημερινὸ δὲν ἔχει τίποτα ἀπὸ πίσω ἀπ' ὅσα φαντάζοσαι.

ΑΤΗΙΟΣ : Καὶ τὸ κάνεις γιὰ μένα ;

ΜΟΜΜΙΟΣ : Ἔ, δὲ μὲ παρακαλᾶες ;...

ΑΤΗΙΟΣ : Τότε θὰ τὸ θυμᾶμαι. Ἂν ποτὲ μὲ χρειαστεῖς γιὰ κομμὶ ἄλλη ἐπιστία, ἔλα καὶ θὰ μὲ θρεῖς σὰν πιστό σου.

ΜΟΜΜΙΟΣ : Καλά, τὰ γράφω τὰ λόγια σου.

ΑΤΗΙΟΣ : Ὅσο γιὰ κείνη τὴ Μυρίνα...

ΜΟΜΜΙΟΣ (διακόπτοντας): Ἔ τί ;

ΑΤΗΙΟΣ : ...ἀποφάσισα νὰ τὴν κάρω μαζί μου στὴ Ρώμη.

ΜΟΜΜΙΟΣ : Ἀποφάσισες ; Τί θὰ πεῖ ἀποφάσισες ; !...

ΑΤΗΙΟΣ : Νά, τὴν Πορκία θὰ τὴ χαρίσω, δὲ μ' ἀρέσει πιά.

ΜΟΜΜΙΟΣ : Ἄ, τὴν ἔμαθα ἀπὸ ὁλοχαμένη σωπή): Ὁ Ἀσκληπιὸς !

ΠΟΣΤΟΥΜΙΟΣ (μὲ μπορώντας νὰ κρύψει κάποια εἰρωνία): Ὁ Ἀσκληπιὸς ἔφερε τὴ Μυρίνα ἐδῶ, τί λές ;

ΜΟΜΜΙΟΣ : Ναί, Ποστούμιε, ὁ θεὸς τῆς ὑγείας ἔ.

ΑΤΗΙΟΣ (στὸν Μόμμιο): Ἐνὰ πές μου, ἐσὺ τὸν εἶδες, τοῦ μίλησες ;

ΜΟΜΜΙΟΣ : Ὄχι, μοῦ τόπε ἡ Μυρίνα.

ΑΤΗΙΟΣ : Καὶ πῶς τότε εἶσαι θέβαιος πῶς ἦταν αὐτός ;

ΜΟΜΜΙΟΣ : Εἶμαι θέβαιος ἀπ' ἀλλοῦ μοῦ χάρισε τὴν ὑγεία μου !

ΑΤΗΙΟΣ : Σὰ μπερδεμένα εἶναι ὅλ' αὐτά...

ΜΟΜΜΙΟΣ : Μπερδεμένα εἶναι τὸ μυαλό σου ἐσένα. Ἐσύ ὁ ἴδιος προωτήσεις δὲ εἶπες, πῶς ἀπὸ χτὲς ἴσαμε σήμερα ἔδαλα κάτω δέκα ὁλόκληρα χρόνια ; Πῶς θὲς νὰ μοῦγινε αὐτὸ ἂν δὲν ἀναστατέφτηκε κάποιος θεὸς στὴ μέση ;

ΠΟΣΤΟΥΜΙΟΣ : Μόμμιε, χτές, ὅταν κουβεντιάζαμε μὲ τὸν Ἀτήτιο, εἶχα θορρῶ κάτι ἀπαγγεθεί στὸν Ἀσκληπιό ; Δὲν εἶπες πῶς θὰ γκρεμίζες τὸ ναό του καὶ πῶς θὰ πτήραινες λεέτης σ' αὐτόν ;

ΜΟΜΜΙΟΣ : Νὰ ποὺ τὰ θυμᾶσαι !

ΠΟΣΤΟΥΜΙΟΣ (μὲ τὴν ἴδια πάντα εἰρωνεία): Ἔ, μὰ τότε ἄλλα ἐξηγούσανε... Εἶναι...

ΜΟΜΜΙΟΣ : ... ἀλοκάθαρα. Δὲν εἶναι ;

ΠΟΣΤΟΥΜΙΟΣ: Βέβαια. Θἄμπα ἀηλαδὴ ὁ Ἀσκληπιός...

ΜΟΜΜΙΟΣ : ... νὰ μοῦ δείξει πῶς οἱ θεοὶ δὲν εἶναι ἀγνώμονες.

ΠΟΣΤΟΥΜΙΟΣ : Ναί αὐτό.

ΜΟΜΜΙΟΣ : Τὸ προαιώνιμά μου δνῆρα πέρα γιὰ πέρα : Τὰ ἐξηγήσες ὅλα φοσστά. Ἀτήτιε, τί λές τώρα ἐσύ :

ΑΤΗΙΟΣ: Ἐγὼ λέω... δὲ μοῦ ἀρέσει νὰ τοῦλέγκιστο τὴ Θερρηλία :

ΜΟΜΜΙΟΣ : Τ' εἶναι ἡ Θερρηλία ;

ΑΤΗΙΟΣ : Θέλω τὴς Μυρίνας.

ΜΟΜΜΙΟΣ : Πάρτη. Μὰ πρὶν πᾶγαινε νὰ μοῦ τὴν φέρεις κ' αὐτὴν ἐδῶ, καὶ τὶς χορεύτριες κ' ὅλες τὶς ἄλλες γυναῖκες. Μαζί τους κὶ τὸν Τιμόδημο. Ποστούμιε, πήγαινε μὲ τὸν Ἀτήτιο μὴ μόνος του δὲν τὰ παταφέρει...

ΠΟΣΤΟΥΜΙΟΣ : Ναί, ὅπαρε, νὰ μένω κάπα, ποὺ ἀπὸ τούτη τὴ στιγμὴ ἀποχτᾶ σχεδὸν κοσμοϊστορικὴ ἀξία!

"Ὅσο γιὰ κείνα τ' ἀγάλματα...

ΔΟΜΙΤΙΟΣ (διακόπτοντας): Πόνα νὰ τὰ πάφω ;

ΜΟΜΜΙΟΣ : Πότε ; Ποτέ !

ΚΑΛΛΙΠΙΔΗΣ : Πῶς ποτέ ;

ΜΟΜΜΙΟΣ: Ἐπὶ τέλους ἀφοῦ ἀντὶ γιὰ κείνα (δείχνοντας τὸν πάπυρο): αὐτά.

ΚΑΛΛΙΠΙΔΗΣ : Μὰ χτὲς ὑπόγραψα.

ΜΟΜΜΙΟΣ : Ἐδῶ ὑπόγραψες, ἐγὼ ἀπόρριψα τίποτα; Κ' ἐπειτα ἐτοῦτο ποὺ σοῦ δίνω εἶναι καλύτερο.

ΚΑΛΛΙΠΙΔΗΣ : Καὶ τὰ ἐκατομμύρια τοὺς στατῆρες ποὺ μέτρησα στὸ Δομίτιο ;

ΜΟΜΜΙΟΣ : Μ' αὐτὰ πάνε, ἀφοῦ τὰ μέτρησες ἀνήμπορα πιὰ στὴ Ρώμη. Αὐτὰ γράφω ἐδῶ. Μὰ σιάσου νὰ σοῦ τὸ διαβάσω γιὰ νὰ χαρεῖς κ' ἐσύ. (Ξετυλίγει ἀργὰ κ' ἐπίσημα τὸν πάπυρο. Κοιτάζει γιὰ λίγο στὰ μάτια σημαντικὰ τὸν Καλλιπίδη, βήχει κ' ἔπειτα ἀρχινᾶ νὰ διαβάζει): «Μόμμιος τῷ Ἀττάλῳ, χαίρειν. Ἔλαβα τὸ ἓν ἐκατομμύριο στατῆρες ποὺ μοῦ ἔστειλες μὲ τὸν Καλλιπίδη. Σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμία σου θὰ χτίσω στὸ πατρικό μου χτῆμα κ' ἕνα γυναῖκι μὲ τ' ὄνομά σου. Ἡ Ρώμη κ' ἐγὼ ἐχτιμᾶμε ἀνάλογα τὸ δείγμα ἐτοῦτο τῆς φιλίας σου. Ἔρρωσσο. Δομίτιε, σφραγίσέ το. (Στὸν Καλλιπίδη): Τί, δὲ λές τίποτα;

ΚΑΛΛΙΠΙΔΗΣ : Τί νὰ πῶ ;

ΜΟΜΜΙΟΣ : Κατάλαβα. Δὲν χρεῖμαστε ποτὲ νὰ εἴχε ἡ ἀποστολή σου ἕνα τόσο ἀνανάντεχο καὶ σπουδαῖο ἀποτέλεσμα. Ἤρθες γι' ἀγάλματα καὶ παίρνεις μαζί σου τὴ φίλια μας. Ἔ, εἶσαι τυχερός!

ΔΟΜΙΤΙΟΣ : Τὸ σφράγισα, ὅπαρε.

ΜΟΜΜΙΟΣ (παίρνοντας τὸν πάπυρο): Γιὰ νὰ δῶ. Ὡραῖα ! (Στὸν Καλλιπίδη μὲ κατανυκτικὴ ἐπισημότητα): Πάρτο !... Πήραινε τώρα. Καὶ σοῦ εὐχαριστῶ οἱ θεοὶ νὰ παραστέκουν πάντα μὲ τὸν ἴδιο τρόπο τὶς ἀποστολές σου !

ΚΑΛΛΙΠΙΔΗΣ (φεύγοντας μουρμουρίζει): Πάει, χάθηκα !

ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὸ ἑρχόμενο φύλλο.

LUIGI PIRANDELLO

[ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΕΚ ΤΗΣ 2ας ΣΕΛΙΔΟΣ]

κρύβει ὅμως μέσα της τὸ βαθύτερο ἀνθρώπινο συναίσθημα: τὸν οἶκτο. Κι' ἀκόμα ἐκεῖνο ποὺ δίνει τὴν πλαστικότητα σὲ θέατρο τοῦ Ἰταλοῦ συγγραφέως, τὴ μεγάλη πρωτοτυπία του, εἶναι, ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν περίφημη διαλεκτικὴ του καὶ τὶς ἀναπάντεχες ἐκφράσεις καὶ σπέψεις, ἡ ἀξιολογική του οὐσία ποὺ ἀντικατοπτρίζεται στὸ χιουμοριστικὸ κοίταγμα τῆς ἠθικῆς ζωῆς κάθε ἀτόμου. Τὰ γεγονότα, ἡ σκηνικὴ δράσις, ἔρχονται σὲ δεύτερη μοῖρα καὶ μοιάζουν εἰκόνες ποὺ φωτίζουν τὸν συνθετικὸ πίνακα τῶν ψυχικῶν συγκρούσεων τῶν προσχεδιασμένων ἀπὸ τὴν ἰδέα τῆς προσωπικότητος καὶ τὴν ἰδέα τῆς ἀλήθειας. Ἡ κρ ο σ ω π ι κ ὴ τ η ς κ α ὶ ἡ τ « ἀ λ ή θ ε ι α » εἶναι τὰ κύρια στοιχεῖα τοῦ πραντελλιοῦ θεάτρου καὶ πάνω σ' αὐτὰ πλέκονται κι' ἀρμονίζονται τὰ δευτερεύοντα ποὺ θὰ χρησιμέψουν γιὰ τὸ κορύφωμα τῆς τραγῳδίας.

Ἔτσι τὸ τραγικὸ στοιχεῖο τοῦ θεάτρου αὐτοῦ δὲν προέρχεται ἀπὸ τὰ γεγονότα, ἀλλ' ἀπὸ τὴ γνώση, ἀπὸ τὴ στιγμὴ δηλαδὴ ποὺ ὁ ἄνθρωπος παίρνει συνείδηση τῆς προσωπικότητός του, τῆς ψυχικῆς του καταστάσεως, μὲ μιὰ λέξη τῆς «ζωῆς» του. Τὸ ἄτομο δὲν πάλευε μὲ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ μὲ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του. Κεθένας μας ζητᾶ νὰ βρῆ μιὰ καινούργια μορφή. Ὅλες μαζὶ οἱ ὁδύνες πηγάζουν ἀπὸ τὸν πόθο μας ν' ἀποκρυσταλλωθοῦμε σὲ μιὰ μορφὴ ζωῆς, ἐνῶ στὴν οὐσία της ἡ ζωὴ μεταβάλλεται διαρκῶς. Ὁ βίος μας δὲν εἶναι παρὰ τραγικὴ φάσις, ὅπου καταντοῦμε ὅλοι μας φτωχὲς μαριονέττες στὰ χέρια μιᾶς τυχεμένης μοίρας.

Αὐτὸ τὸ νόημα ἔχει γενικὰ τὸ πεζογραφικὸ ἔργο τοῦ Πιραντέλλο καὶ ἰδιαίτερα τὸ θέατρό του. Ἡ προσφορά στὴν ἐποχή του, ἡ γοητεία τῆς τεχνικῆς του, ἡ μαεσεία τοῦ διαλόγου του, τὸ τραγικὸ του χιοῦμορ, ἡ παράδοξη διαλεκτική του, ἡ βαθύτατη ἀνάλυσις τῶν συγκρούσεων μορφῆς καὶ ζωῆς, χαρίζουν στὸ ἔργο τοῦ Σικελοῦ συγγραφέως τὴν καλλιτεχνικὴ καὶ δημιουργικὴν ἐκείνη ὑπόσταση, ποὺ πηγάζει καὶ παίρνει τὴ δικαίωσή της ἀπὸ τὴν ἐσώτερη συγκίνηση καὶ τὴν ὀδυνηρή, ἀλλὰ γεμάτη ἀγάπη, ἐνόρασι τοῦ κόσμου.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΡΑΤΣΕΚΑΣ

Ὅλαν δὲν ἀκούῃς καλὰ σὲ

RADIO

Τηλεφωνῆτε σὲ 29-829

Εἰδοποιεῖται ἡ ΠΕΛΑΤΕΙΑ ΛΟΥΚΑΤΤΗ ΗΛΕΚΤΡΟ

Καὶ Ἐπιδεικνύεται τὸ RADIO

Μιὰ τοῦ Κλόφτη, δυὸ τοῦ Κλόφτη...

ΤΟΥ ΤΖΕΙΜΣ ΚΕΙΝ

ΜΕΤΑΦΡ. Α. Ι. Κ.

[ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠ' ΤΟ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ]

Ἂν μ' ἀποκοιμίζαν, ἀμέσως ἡ ἀνάσα μου θἀλλαζε ἡ πρώτη ἀπόδειξη. Ὑπερίσχυσε ὁ γιατρὸς τῆς φυλακῆς, μ' ἔβαλε καὶ φόσηξα μέσα σ' ἕνα ποτῆρι, τὸ ὑγρὸ πο δταν μέσα ἀμέσως κιτρίνισε. Ὕστερα μοῦ πῆρε αἷμα καὶ τὄριξε μέσα σὲ διάφορα σωληνάρια. Μὲ νάρκωσαν.

Σὰν ξύπνησα ἡμουν μέσα σὲ μιὰ κάμαρα, ξαπλωμένος ὁ ἕνα κρεββάτι. Τὸ κεφάλι μου ἦταν τυλιγμένο μὲ ἄσπρους ἐπίδεσμους καὶ τὸ χέρι μου δεμένο μ' ἕνα μεγάλο πανί. Κάτι εἶχαν κολλήσει στὴ ράχη μου καὶ δὲν μπορούσα καθόλου νὰ κουνήσω.

Ἕνας χωροφύλακας καθότανε βίπλα μου καὶ διάβαζε ἐφημερίδα. Ἔνοιωθα σουβλιές σ' ὅλο μου τὸ κορμί. Ἀδύνατο νὰ ἡσυχάσω. Μιὰ νοσοκόμα μπῆκε καὶ μοῦδωσε ἕνα χάπι. Κοιμήθηκα.

Τὴν ἄλλη μέρα ξύπνησα τὸ μεσημέρι. Μοῦδωκαν κι' ἔφαγα. Δυὸ χωροφύλακες μπῆκαν, μ' ἔβγαλαν σ' ἕνα φορεῖο καὶ μὲ σήκωσαν.

— Ποῦ πᾶμε ;

— Στὴν ἀνάκριση.

— Ἀνάκριση ; Μὰ μονάχα σὰν ἔχει καὶ σκοτωμένο τὸ δυστύχημα γίνεται αὐτό.

— Ἀκριβῶς.

— Γιὰ μιὰ στιγμὴ μοῦ πέρασε κι' ἐμένα ἀπὸ τὸ νοῦ μου πῶς σκοτωθήκανε.

— Μονάχα ὁ ἕνας.

— Ποιός ;

— Ὁ ἄντρας.

— Ἄ! κι' ἡ γυναῖκα, πληγωμένη ;

— Ὄχι σοβαρά.

— Ἄκουσε, φίλε μου. Ἐμᾶς τί μᾶς νοιάζει, μὰ καλύτερα μὴ μιλᾶς. Μπορεῖς ἴστερα στὴ δίκη νὰ βρεῖς τὸν μπελᾶ σου.

— Δίκηο ἔχετε. Εὐχαριστῶ.

Σταματήσαμε μπροστὰ σ' ἕνα μαγαζί γιὰ κηδεῖες, στὸ Κόλιγουντ, καὶ μὲ κουβαλήσανε μέσα. Ἡ Κόρα ἦταν ἐκεῖ. Φαινότανε τρομερὰ κουραμένη. Τῆς εἶχαν δανείσει μιὰ μπλουζᾶ. Φούσκωνε στὴν κοιλιά, σὰ νἆχε ἀχερο ἀπὸ κάτω. Τὰ ροῦχα της, τὰ παπούτσια της, ἦταν κατασκονισμένα. Τὸ μότι της, ἐκεῖνο ποὖχα βαρέσει μὲ τὴ γροθιά μου, πριοσμένο... χάλι. Μιὰ ἐπιμελήτρια στεκόταν δίπλα της. Ὁ ἀνακριτὴς καθότανε πίσω ἀπὸ ἕνα τραπεζί, κοντὰ του ἕνας γραμματικός. Μιὰ ντουζίνα ἄνθρωποι μαλώνοσν σὲ μιὰ γωνιά. Εἶναι οἱ ἔνορκοι. Ἀστυνόμοι τοὺς φυλάγουν. Κόσμοις κυκλοφορεῖ στὶς μύτες τῶν ποδαριῶν του. Φέρνει δυὸ καρέκλες, ἡ μιὰ γιὰ τὴν ἐπιμελήτρια, ἡ ἄλλη γιὰ τὴν Κόρα. Κυττάζει γύρω-γύρω μὴ λείπει τίποτα. Στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ τραπεζιοῦ εἶναι ἁπλωμένο ἕνα σεντόνι: κάτι κρύβεται ἀπὸ κάτω.

Σὰν μὲ τοποθέτησαν, ὅπως θέλανε ἐκεῖνοι, πάνω σ' ἕνα τραπεζί, ὁ ἀνακριτὴς χτύπησε μὲ τὸ μολύβι του τὸ ξύλο, κι' ἀρχίσανε. Σήκωσαν τὸ σεντόνι. Ἡ Κόρα ἔβαλε τὰ κλαματα, καὶ μένα στὴν σθήβεια δὲ μ' ἄφησε αὐτὸ νὰ δῶ. Σὰν κύτταξε, σὰν κύτταξε κι' ἐγὼ κι' ἄλοι οἱ ἔνορκοι, τότε πάλι τὸν σκέπασαν μὲ τὸ σεντόνι.

— Τὸν γνωρίζατε τὸν ἄνθρωπον αὐτό ;

— Ἦταν ὁ ἄντρας μου.

— Πῶς δυνάμονταν.

— Στὲπ Στέπανο.

"Ὑστερα ἤρθε ἡ σειρὰ τὸν μαρτύρων. Ὁ ἐνωματάρχης διηγήθηκε πῶς πῆρε ἕνα τηλεφώνημα, κι' ὅτι ἀφοῦ εἰδοποίησε γι' αὐτοκίνητο, ἔφυγε μὲ δυὸ ἄντρες. Πῶς ἔστειλε τὴν Κόρα νὰ τ' αὐτοκίνητο, καὶ μὲ νὰ μὲ τὸν Σέρβο ἀᾶς βόλανε στὸ τραυματιοφορεῖο. Πῶς ὁ Σέρβος πέθανε στὸ δρόμο καὶ πῶς τὸν ἀφήσανε στὸ νεκροτομεῖο.

"Ὑστερα κάποιος ποὺ λεγότανε Ρόστ, διηγήθηκε πῶς, ἐνῶ περνοῦσε τὴ στροφή, ἄκουσε μιὰ γυναῖκα νὰ φωνάζει κι' ἕνα μεγάλο κρότο. Πῶς εἶδε ἕνα αὐτοκίνητο νὰ κατρακυλᾶ, μὲ ἀκαμμένους τοὺς φάρους, ὡς κάτω στὸν γκρεμνό. Ἀντελήφθηκε πάνω στὸ δρόμο τὴν Κόρα· ποὺ τοῦκανε σημεῖα. Κατέβηκε μαζί· της ὡς τ' αὐτοκίνητο κ' καὶ προπόθησε μὲ μᾶς τραβῆξει ἀπὸ κεῖ μέσα. Μὰ δὲν τὰ κατάφερε, γιατὶ τ' αὐτοκίνητο μᾶς εἶχε πλακώσει, καὶ τότε ἔστειλε τὸν ἀδελφό του, ποὺ ἦταν μαζί του, νὰ ζητήσει βοήθεια. "Ὑστερα κατέφθασαν κἀλλοι ἄνθρωποι, χωροφύλακες, τέλος κατάφεραν νὰ σηκώσουν τὸ αὐτοκίνητο, νὰ μᾶς βγάλουν καὶ νὰ μᾶς τοποθετήσουν στὰ φορεῖα.

"Ὑστερα ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ρόστ ἐπανέλαβε τὴν ἴδια ἱστορία, καὶ πὼς γύρισε ἔπειτα ἀπὸ λίγο μὲ τοὺς χωροφύλακες.

Ὁ γιατρὸς τῆς φυλακῆς βεβαίωσε πῶς ἤμουν μεθυσμένος. Κι' ὅτι ἀπὸ τὴν ἐξέταση ποῦκανε τοῦ στομάχου τοῦ Σέρβου βγῆκε πῶς καὶ κεῖνος ἦταν μεθυσμένος. Ἡ Κόρα μονάχα δὲν εἶχε μεθύσει. Εἶπε πῶς ὁ χτύπος τῆς κεφαλῆς προκάλεσε τὸν θάνατο τοῦ Σέρβου. Τότε ὁ ἀνακριτὴς γύρισε σὲ μένα καὶ μὲ ρώτησε ἂν εἶχα νὰ καταθέσω τίποτα.

— Μάλιστα κύριε.

— Ἂς προειδοποιοῦσ' πῶς αὐτὸ μπορεῖ νὰ σᾶς βλάψει. Καὶ πῶς ἂν δὲν θέλετε δὲν εἶστε ὑποχρεωμένος νὰ μιλήσετε.

— Μὲ δὲν ἔχω τίποτα νὰ κρύψω.

— Πολὺ καλά. Τί γνωρίζετε ;

— Ἐκεῖνο ποὺ ξέρω εἶναι πῶς δὀηγοῦσα. Ξαφνικὰ αἰσθάνθηκα πῶς τ' αὐτοκίνητο γλυστροῦσε κι' ἔπεφτε κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μου. Κάτι μὰ χτύπησε στὸ κεφάλι καὶ δὲ θυμοῦμαι πιὰ τίποτ' ἄλλο. Σὰν ξύπνησα ἀρβρῆκα στὸ νοσοκομεῖο.

— Ὁδηγούσατε ;

— Μάλιστα, κύριε.

— Εἴστε βέβαιος ;

— Εἴχατε πιεῖ ;

— Ὄχι, κύριε.

— Κι' ὅμως ἀκούσατε τί εἶπε ὁ γιατρὸς

ΜΟΥΣΙΚΗ

Η ΣΥΜΦΩΝΙΚΗ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ

ISSAY DOBROWEN

ΑΡΘΡΟ ΤΟΥ Κ. Μ. ΔΟΥΝΙΑ

1. ΤΟ ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟ

Ἡ πρώτη ἐμφάνιση τοῦ ἡφαιστειώδους ξενου μαέστρου συνετάραξε κυριολεκτικά τὸ Ἀθηναϊκὸ κοινό. Σπάνια βλέπουμε τέτοιο αὐθόρμητο ἐνθουσιασμό, τέτοια ἀπερίφραστη προσήλωση, ἔστω καὶ πρὸς ξακουστοὺς διεθνεῖς καλλιτέχνες, ἐκ μέρους ἑνὸς ἀκροατηρίου, ποὺ ἡ γνωστὴ ψυχοσύνθεση ἐτικέτας καὶ ναρκισσισμοῦ δὲν τοῦ ἐπιτρέπει νὰ ἐκφράζει φυσικά, φυσιολογικά, τὰ αἰσθήματά του. Αὐτὴ τὴ φορὰ ὅμως οἱ Ἀθηναῖοι, ὑπνωτισμένοι ἀπὸ τὴ μαγεία τῆς μπαγκέττας «ξεχάστηκαν» κι' ἐξέφρασαν μ' ἀκράτητα, θυελλώδη χειροκροτήματα τὴ συγκίνησή τους. Ὡστόσο, ἐπιφυλακτικοί στὴν ἀρχή — χωρὶς σοβαρὸ λόγο — ἔπρεπε νὰ περάσουν ἀπὸ διάφορες ψυχικὲς καταστάσεις, νὰ ὑπερνικήσουν τὴν ἀμφιβολία ποὺ ἐπιβάλλει τὸ νέο καὶ ἄγνωστο, γιὰ νὰ φάσουν πρὸς τὸ τέλος τῆς συναυλίας τὸ στάδιο πραγματικῆς ἐκστάσεως.

2. Η ΟΡΧΗΣΤΡΑ

Τὸ ἀντίθετο μέτωπο, ἡ ὀρχήστρα ἐπὶ σκηνῆς, ἦταν ὁ δεύτερος μεγάλος ὑπνωτισμός. Ποτὲ δὲν νοιώσαμε ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ ὀγδόντα μέλη τῆς τόσο ὑποταγμένα στὴν θέληση ἑνὸς ἀνθρώπου. Ἐνέργεια, ἀκρίβεια, ἀσταμάτητος ἦχος χαρακτήριζαν τὴν τελευταία ἐμφάνιση τῆς ὀρχήστρας. Κανένα «ἀτύχημα», οὔτε στὰ κόρνα ἀκόμη. Ἐν γένει τὰ πνευστὰ — πόσα σχόλια ἔχουν γίνει γύρω τους ἀπὸ τοὺς πολυπληθεῖς κριτες τῶν — ἀναδειχτηκαν αὐτὴ τὴ φορὰ οἱ ἥρωες τῆς βραδυᾶς. Κι' ἐνῶ ὁλόκληρη ἡ ὀρχήστρα ὁλόσωμη δεχόταν τὰ χειροκροτήματά μας γιὰ τὸ ὡραῖο της κατόρθωμα, σκεπτόμασταν κατὰ πόσο θὰ τῆς ἦταν κι' ἐὐχάριστο τὸ ἔργο της κάτω ὅπο μιὰ διεύθυνση τόσο θυελλώδη. Ἡ ἀπορία εἶναι δικαιολογημένη ἴσως, ὅταν σκεφθεῖ κανεὶς πόσο βιαια τὴν ἐφέρτο ὁ δεσποτικός της ἀρχὸν τας.

3. Ο ΜΑΕΣΤΡΟΣ

Ὁ Issay Dobroweh εἶναι γενημένος ἀρχηγός, ἀπὸ τὴν φύση διαλεγμένος νὰ διευθύνει καὶ νὰ ἄρχει. Γιὰ νὰ ἱκανοποιήσει τὸ ὀρμέμφυτο, τοῦ εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ἔχει στὴ διάθεσή του τὸ κατάλληλο ἐμψυχο ὑλικὸ ποὺ θὰ δαμάσει. Κι' αὐτὸ τὸ ὑλικὸ τοῦ τὸ προσφέρει ἡ ὀρχήστρα του καὶ τὸ κοινό του. Αὐτοὶ οἱ δυὸ κόσμοι εἶναι τὸ βασιλειό του, ἀλλὰ κι' ἡ πηγὴ τῆς δυναμῆς του: τοὺς διοικεῖ καὶ τοὺς ὁρίζει ὁπόλυτα, χωρὶς νὰ παύσει ὡστόσο νὰ εἶναι καὶ σκλάβος τους συνάμα. Κι' ἔτσι στέκεται ἡ μορφὴ ἑνὸς τέτοιου καλλιτέχνου διχασμένη ἀνάμεσα σ' ἕνα ὑπέροχο ταλέντο καὶ μιὰ ἰδιοσυγκρασία ἀξιόπτυστη ἀκόμη ἀπὸ ἀνθρώπινες ἀδυναμίες.

Ἀπὸ τοὺς πρώτους ἤχους ποὺ ἀποσπᾶ ἀπ' τὴν μάζα τῶν ὀργάνων, νοιώθει κανεὶς τὴν ὑπεροχὴ τοῦ μεγάλου βιρτουόζου. Τὰ πάντα λειτουργοῦν σὰν μηχανή: οἱ χρωματισμοὶ καὶ οἱ ἀτάκες. Τὰ θέματα τελείως ξεκαθαρισμένα, ξεπηδοῦν ἀνάγλυφα τὸ ἕνα κατόπιν ἀπὸ τ' ἄλλο, καὶ ἀπὸ ὄργανο σὲ ὄργανο μὲ μεγκὴ ἀκρίβεια. Ἡ ὀρχήστρα ζωντανεύει καὶ πάλλεται ἀπὸ τὸν πιὸ βαρὺ χαλκὸ ὡς τὴν πιὸ λεπτὴ χορδὴ μὲ καταθλιπτικὴ δυναμικότητα, ἐνῶ ὁ θνητὸς ἀκροατὴς παραδομένος στὴν ἐπίδρασή τῶν ἤχων, ξεχνάει τὸν κόσμο γύρω του. Καὶ ὁποιος δὲν ἀκούει αὐτὴ τὴν μουσικὴ τὴν βλέπει, δὲν μπορεῖ νὰ μὴ τὴν δεῖ. Ὁ Dobrowen τὴν παρουσιάζει καὶ στὶς μακρότερες ἀκόμη λεπτομέρειες μ' ἔντονη πλαστικότητα, μὲ μαεστρικὴ χειρονομία, ποὺ ἐξαντλεῖ στὴν ἀπόδοση καὶ τὶς λεπτότερες ἀκόμη ἰνες τοῦ ἔργου. Αὐτὴ ἡ φροντίδα γιὰ τὴν λεπτομέρεια εἶναι ὅμως τόσο ὑπερβολικὴ μὲ τὸν τρόπο ποὺ ἐξωτερικεύεται, ὥστε νὰ καταντᾶ δίκοπο μαχαίρι. Βρίσκει εὔφορο ἔδαφος στὴν πυρετώδη του ἰδιοσυγκρασία καὶ τὸν μεταθέτει σὲ μιὰ κατάσταση διαρκοῦς ἐκτάσεως. Κι' ὄχι μόνο στὰ Κυκλώπεια φόρτε του, ἀλλὰ καὶ στὰ πιὸ αἰθέρια πιανισσιμο δοκεῖται . ὁλόκληρος, μεταδίδοντας τὴν ἐσωτερική του ταραχὴ καὶ στὸν ἀκροατή. Ὅταν ὅμως τὴν ταραχὴ δὲν διαδίχεται ἡ ἀπαιτούμενη γαλήνη — στὴν ἰσορροπία τῶν δύο αὐτῶν στοιχείων ἔγκειται ἡ μεγάλη τέχνη — εἶναι ἀδύνατον νὰ νοηθεῖ ἐκ μέρους τοῦ ἀκροατῆ καὶ πνευματικὴ συγκέντρωση, ἱκανὴ νὰ ἐμποδίσει τὸν ὑποβιβασμὸ τῆς μουσικῆς σὲ ἁπλῆ ὑπόθεση νευρικοῦ συστήματος. Πρὸ παντὸς νὰ μὴ ξεχνοῦμε ὅτι οἱ Ρωμαντικοί — σ' αὐτὸ τὸ ἤταν ἀφιερωμένο σχεδὸν ὁλόκληστικὸ τὸ τελευταῖο πρόγραμμα — δὲν πρέπει νὰ ἐρμηνεύονται μοιόπλευρα, σὰν τρεχικὰ ὄντα, ἀδύναμα νὰ ὑπερισχύσουν στὴ ζωή, ἔρμαια τῶν παθῶν των.

Μ. ΔΟΥΝΙΑΣ

ΔΙΑΦΟΡΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΝΕΑ

Ἡ μεγάλη τραγουδίστρια Ἐρικοτὶν Σοῦμαν - Χεινκ, ποὺ εἶχε στὴν ἐποχὴ τῆς μεγαλυτέρας τῆς ἀκμῆς ἐξαιρετικὲς ἐπιτυχίες στὸ Μεέδρουτ καὶ τὴν Μητροπολιτάν τῆς Νέας Ὑόρκης, πέθανε στὸ Λόλλυουντ σὲ ἡλικία 76 ἐτῶν.

—Στὸ Λονδῖνο ἀπεβίωσε σὲ ἡλικία 72 ἐτῶν ὁ Ἄγγλος μουσικολόγος Γοῦφρι Σαὶφφωρτ Τέρυ. Ἡ βιογραφία τοῦ Μπάχ ποὺ ἔξεδοσε στὰ 1929, εἶναι σημαντικώτατο ἔργο.

—Ἡ περίφημη Νάτζα Μπουλανζέ, καθηγήτρια τῆς ἱστορίας τῆς μουσικῆς καὶ ἀντιστίξεως στὸ Παρίσι, παρουσιάστηκε στὸ Κοῦνς Χὰλ τοῦ Λονδίνου ἐπὶ κεφαλῆς μιᾶς χορωδίας μὲ ὀρχήστρα. Ἡ ἐξαιρετική αὐτὴ γυναικὸ ἐρμήνευσε κ'. ἕνα ἐξαιρετικὸ πρόγραμμα: τὸ Τέκιεμ τοῦ Φορέ, τὴν Ἰστορία τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σούτς (1623) καὶ τὸν Ἀνθρώπινο καὶ Ἥρω κατὰ τὸν Πίνδαρο τοῦ Λεονὸ Μπέρκλεϋ. Τόσο τὸ κοινὸ ὅσο καὶ ὁ Τύπος τοῦ Λονδίνου ὁποδέχτηκαν τὴν ἐμφάνιση τῆς Νάτζα Μπουλανζὲ μὲ μεγάλο ἐνθουσιασμό.

—Ἡ φιλαρμονικὴ ὀρχήστρα τοῦ Λονδίνου εἶχε στὴν τελευταία γουρὲ τὴς σὶ διάφορες μεγάλες πόλεις τῆς Γερμανίας ὑπὸ τὴν διεύθυνση τοῦ Σὶρ Τόμας Μπιτσαμ ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία. Τὸ ξενοφερμένο μουσικὸ συγκρότημα παρουσίασε μιὰ τέλειως διαφορετικὴ ἐκόνα τῆς Ἀγγλικῆς μουσικῆς κοιλτούρας ἀπ' ὅτι πολλοὶ τὴν φαντάζονται στὴν ἠπειρωτικὴ Εὐρώπη.

—Ἀρχες τοῦ Ἀπρίλη θὰ δώσει ἡ φιλαρμονικὴ τοῦ Βερολίνου μιὰ σειρὰ ἀπὸ διαθεσὶς συναυλίες. Θὰ διευθύνουν ὁ γνωστὸς σοῦς Ἀθηναϊκὸς Κὰρλ Σούρηχτ καὶ ὁ Ἕλβετὸς μαέστρος Ἔρνεστ Ἀνσερμέτ.

—Τὸ διεθνὲς μουσικὸ συνέδριο συγχρόνου μουσικῆς θὰ γίνει ἐφέτος στὸ Παρίσι τὸν Ἰούνιο, κατὰ τὴν ἐποχὴ δηλ. τῆς διεθνοῦς παγκοσμίου ἐκθέσεως.

—«Μουσικὴ μεγάλων συνθετῶν στοὺς νεοὺς κῆς Ἐργασίας»: Μὲ τὸ νέο αὐτὸ σύνθημα γίνεται μιὰ προσπάθεια στὴ Γερμανία νὰ προσφέρουν στὸν ἐργάτη μέσα στὸ ἐργοστάσιό του λίγη καλὴ μουσικὴ γιὰ ὥρα τῆς ὀχεώας του.

—Πρόκειται νὰ στηθεῖ ἐθνικὸ μνημεῖο τοῦ Μπετόβεν στὴ γενέτειρά του Βόνη. Τὰ ἔξοδα θὰ φθάσουν τὰ 12 ἑκατομμύρια ἀρκεμές.

—Ἡ κ. Βίνιφρεὶν Βάγκνερ, χήρα τοῦ Ζίγκφριντ Βάγκνερ, πρόκειται νὰ ἐκδώσει αὐτὲς τὶς μέρες σὲ 4 τόμους ὅλη τὴν ἀλληλογραφία μεταξὺ Ρίσαρ Βάγκνερ καὶ Βασιλέως Λουδοβίκου 11 τῆς Βαυαρίας.

—Ὁ Ρίσαρ Στράους ἐξελέγη ἐπίτιμο μέλος τῆς Βασιλικῆς Μουσικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λονδίνου

Θέατρο

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΜΠ. ΣΩ: ΙΩΑΝΝΑ ΝΤ' ΑΡΚ

ΚΡΙΤΙΚΟ ΑΡΘΡΟ ΤΟΥ Κ. Σ. ΚΑΡΑΝΤΙΝΟΥ

Τὸ «Κράτος τοῦ Ζόφου» διαδέχτηκε σὰ δεύτερη ἐμφάνιση τοῦ Καινουργιου Θέατρου ἡ «Ζὰν ντ' Ἄρκο τοῦ Μπέρναρ Σῶ μὲ σκηνοθεσία τοῦ κ. Μελὰ καὶ σκηνογραφίες — κουστούμια τοῦ κ. Ἀγγ. Σκαγῆ.

Ἡ ἐρμηνεία ἔργων τοῦ Μπέρναρ Σῶ χρειάζεται νομίζω —ἔξω ἀπὸ τὴν ἀπαραίτητη κατευθυντήρια ἀντίληψη τοῦ ὀδηγητὴ σκηνοθέτη στὸ αἰσθητικὸ γενικὰ κεφάλαιο τῆς σκηνικῆς ἔκφρασης καὶ στὸ πνευματικὸ ἀντίκρυσμα τοῦ ἔργου ποὺ ἀνεβάζει— ἕνα λεπτὸ καλλιεργημένο ἠθοποιὸ ποὺ σὰν μεγάλος διρεκτορὸς θὰ ἐκμεταλλευτεῖ καὶ θὰ δώσει, χωρὶς νὰ χαθεῖ οὔτε ἡ παραμικρότερη λεπτομέρεια, ὅλο τὸ δραματικὸ καὶ διαθὺ παγνιδίσμα ποὺ κάνει τὸ πνεῦμα τοῦ μεγάλου τεχνίτη Σῶ, ὅλες οἱ λεπτὲς διακριτικὲς μεταπτώσεις καὶ οἱ μεταχρωματισμοὶ κ' ὅλη ἡ φίνα ποίηση ποὺ ἀπλώνεται στὸ ἔργο του. Αἰσθαντικότητα φυσική, πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ καλλιέργεια, κοπιαστικὴ μελέτη καὶ ἐξωτερικὴ ἐπιτυχία τὴς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ ἀνθρωπινῆς τέχνης, ὅπως ἐκείνης τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου καὶ τοῦ Ρεμπράντ, ἐνῶ ἡ φίνα ποίηση ποὺ ἀπλώνεται στὸ ἔργο τοῦ. Αἰσθαντικότητα φυσική, πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ καλλιέργεια, κοπιαστικὴ μελέτη καὶ ἐξωτερικὴ ἐπιτυχία τὴς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ ἀνθρωπινῆς τέχνης, ὅπως ἐκείνης τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου καὶ τοῦ Ρεμπράντ, εἶναι, νομίζω, ἀπαραίτητη γιὰ τὴν ἐρμηνεία τῶν ἡρώων τοῦ Σῶ. Ἀκόμα λεπτὴ τεχνικὴ καὶ σίγουρη. Τεχνικὴ στὴν κίνηση, στὴ στάση, στὴ φωνὴ καὶ στὸ λόγο. Βιρτουοζιτὲ ποὺ χωρὶς αὐτὴ τὴ λεπτὴ διαγραφὴ τοῦ πνεύματος τῶν ἡρώων τοῦ Σῶ μὲς διαφεύγει καὶ ἡ ἐξέλιξη τῶν ἴσων γίνονται ἀκάνω στὴ σκηνὴ καταντᾶει —ἀνίμενη ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ γοντρὴ γραμμὴ τοῦ δράματος— ἄπλεχη καὶ ἀσύνδετη, χωρὶς ἀρχὴ καὶ τέλος.

Ἀλλὰ κάτι τέτοιο συνέδησε τρὶς τὸ δράδυ στὸ θέατρο τῆς Ἀλίκης.

Ἀπὸ πολιτισμὸ (ἀδιαμόφρωνο ἀκόμα) κ' ἀπὸ παράδοση (ἀνύπαρχτη), λείπει ἡ κουλτούρα ἀπὸ τὸν Ἕλληνα τεχνίτη γ' αὐτό, δὲ μπορεῖ νὰ ζητηθοῦν εὐδύτες ἀπὸ κανένα μας. Μὰ καὶ τὸ θέατρο " σὰν Τέχνη δραγκομένη μὲ αὐτὲς τὶς μέρες σὲ 4 τόμους ὅλη τὴν ἀλληλογραφία μεταξὺ Ρίσαρ Βάγκνερ καὶ Βασιλέως Λουδοβίκου 11 τῆς Βαυαρίας.

—Ὁ Ρίσαρ Στράους ἐξελέγη ἐπίτιμο μέλος τῆς Βασιλικῆς Μουσικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λονδίνου

Τὸ μὲ μεγάλο ταλέντο γάνει πολὺ ἀπὸ τὴν ἀπόδοση ποὺ θάχε, καὶ κάθε προσπάθεια εὐπνοείδητη δὲ φτάνει σ' ἀποτέλεσμα χανένα. Τραγικὸ παράδειγμα σὲ χρεστινὴ παράσταση ἡ φιλότιμη ἐργασία τοῦ Σπύρου Μουσούρη, ποὺ χωρὶς τεχνικὴ στὴ φωνή, στὸ λόγο καὶ στὴν κίνηση, ἔκανε τρομερὸ ἀγώνα μὲ τὶς φωνὲς τοῦ, μὲ τὴν ἀβροσύνη του, μὲ τὴν κίνησή του, ποὺ ὅλα τὸν παράσεραν καὶ ἔκαναν ἡ ἐργασία του νὰ μὴ δώσει συγκίνηση, ἄλλη ἀπὸ τὴ συμπάθεια γιὰ τοὺς κόπους ποὺ κατάβαλε. Αὐτὰ ὡς ἀνώτερης Τέχνης. Χωρὶς αὐτή, καὶ ἐρμηνευόμενα μόνο ἀπὸ ἠθοποιούς, ποὺ ἔχουνε πολὺ αὐθορμητισμό, γερὸ ἔνστιχτο καὶ καλλιτεχνικὴ διαίσθηση. Ἀπὸ ἠθοποιοὺς λοιπὸν ποὺ νὰ εἶναι δραματικὲς προσωπικότητες. Κι' ἀκριβῶς ἐπειδὴ εἶχε ἀπὸ τὴν παράσταση τὴς Ζὰν ντ' Ἄρκ κ' ἡ ἀτμὴ τῆς σκηνοθεσίας τοῦ σκηνοθέτη, ἰδιαίτερα ὡς πρὸς τὴν αἰσθητικὴ τῆς σκηνῆς, ἡ νέα ἐμφάνιση τοῦ Καινούργιου Θεάτρου δείχνει ἀκόμα πὼς ξεκάθαρα πὼς κ' αὐτὴ ἡ προσπάθεια τίποτα δὲν ἔχει νὰ προσθέσει στὸ θέατρό μας. Ὁ κ. Μελὰς μὲ τὴ σκηνοθεσία τῆς Ζὰν ντ' Ἄρκ ἔρχεται σὲ σύγκρουση μὲ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του ὅταν σκηνοθετοῦσε τὸ Κράτος τοῦ Ζόφου. Ἐνῷ ἐκεῖ ζήτησε ἀπὸ τοὺς ἠθοποιοὺς του ἀπαγγελία καὶ κάποιες χαρακτηριαμένη κίνηση κι' ἔδαλε ὅλη τὴ δράση σ' ἕνα ἁπλὸ σκηνικό, ἐτούτη τὴ φορὰ ἄρπαξε τοὺς ἠθοποιοὺς του νὰ μιλοῦνε σὰ στὰ σπίτια τους, ἰδιαίτερα ὁ Κώστας Μουσούρης —ω! ἔκαμε ἕνα σκηνικὸ μπούγιο καὶ ἐντύπωσης. Κι' εἶναι παράξενο πῶς, ἀφοῦ ἀπόμηνοε τόσο ἐπίσημα τὰ τεχνικὰ μέσα, ἡ προσπάθειά του στὴ νέα του αὐτὴ σκηνοθεσία εἶναι, ἀλόκληρη πῶς νὰ ἐπιτύχει ἀποτέλεσμα ὅμοιο μ' ἐκεῖνο ποὺ πετυχαίνουν οἱ σκηνῆς μὲ τοὺς κυκλικοὺς ὀρίζοντες καὶ τὶς πολλὲς τεχνικὲς εὐκολίες.

Δὲν πιστεύω νὰ εἶναι λάθος τοῦ καλλιτέχνη ποὺ σχεδίασε τὰ κοστούμια ποὺ οἱ ἠθοποιοὶ δὲν αἰσθανόντουσαν καμμιὰ σχέση μ' αὐτά. Ἤσαν ὁλότελα ξένα ἀπάνω τους καὶ νομίζω πὼς αὐτὸ γίνε γιατὶ ἔλειψε ἐνιαῖο πνεῦμα ἀντίληψης τοῦ ἔργου καὶ ἐρμηνείας. Ἡ ματαιοτεχνὴ διάθεση τῶν τύπων ἐξωτερικὰ δὲν ἀντιποιοκρίνόταν σὲ θεῖλες ἐσωτερική. Κι' ὅπως, —μ' ὅλο ποὺ ὑπαρχε ἡ χαρὰ νὰ στηθοῦν χρώματα στὴ σκηνή,— δὲ μπόρεσαν νὰ ἰσορροπήσουνε σὲ σύνθεση κι' ὡς ματιέρες, γιντάνε ἰσοτερικὸ κ' ἐξωτερικὸ ἀνακάτωμα στὴν παράσταση, ποὺ δὲν ἔδινε κανένα καλλιτεχνικὸ ἀποτέλεσμα.

Ὁ Θίασος Ἀλίκης μὲ τὰ στοιχεῖα ποὺ διαθέτει κ' ἀνάλογα μὲ τὴ σύνθεσή του θὰ μποροῦσε νομίζω ἂν ἐγκαταλείπε τὴν ἰδέα δημιουργίας θεάτρου μ' ἀνώτερες ἀξιώσεις καὶ περιοριζόμενος σ' ἕνα ἁπλὸ καὶ εὐκολο ρεπερτόριο, τέτοιο ποὺ νὰ τοῦ ταιριάζει, ν' ἀποκτήσει μιὰ κατεύθυνση. Μὲ ἐργασία παστρική τότε, θὰ μποροῦσε νὰ ζήσει καὶ οἱ κόποι, ἄξοδα κ' οἱ ἀγωνίες του νὰ μὴν καταντοῦν ἀνώφελα.

ΣΩΚΡ. ΚΑΡΑΝΤΙΝΟΣ

ΙΩΑΝΝΑ ΝΤ' ΑΡΚ

ΣΤΟ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΑΛΙΚΗΣ

[Φωτογραφίες Μεγαδοσκοπουλου εἰδικὰ πορμένες γιὰ τὰ «Νεοελ. Γράμματα»]

ΟΙ ΜΑΣΚΕΣ ΤΗΣ ΚΩΜΩΔΙΑΣ

Η ΩΡΑΙΑ ΤΟΥ ΘΙΑΣΟΥ

ΤΟΥ ΚΛΩΝΤ ΜΠΕΡΤΟΝ

Πολλοὶ διατείνουνται πὼς τὸ θέατρο εἶναι κατ' ἔξοχὴ μιὰ γυναικεία τέχνη! Κι' αὐτὸ γιατὶ ἔχουν τὴ φήμη πὼς ἔξουν νὰ ὑποκρίνουνται! Ὅσάν ἐμεῖς οἱ ἄνδρες νὰ μὴν τὰ καταφέρνουμε νὰ ὑποκρινόμαστε, καὶ πολὺ καλὰ μάλιστα. Κι' ὅμως ἡ ὡραία τοῦ θιάσου δὲν ἔχει τὸ ἀνάλογό της στοὺς ἀνδρικοὺς ρόλους. Ὁ ἔρασής εἶναι τὸ κακέκτυπό της. Προλήτηκή, γεμάτη μπρίο, εἰρωνεία, ὑποχωρεῖσεις καὶ κακία, εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς καλύτερες «μάσκες τῆς κωμωδίας», μιὰ τίποτα περισσότερο. Ἔνοιαρκόνει τὴν ἐλπίδα τῆς ἐρωμένης, τὴν πρόκληση γιὰ μιὰ κατάκτηση, τὴν πρόσκληση γιὰ μιὰ ἐρωτικὴ περιπέτεια, τὸ πρελούντιο μιᾶς εὐτυχίας. Τὸ χαμόγελό τὸ κρύβει τὴν ὑπόσχεση ἑνὸς φιλιοῦ, στὶς κουβέντες τῆς ἀνατρέμει κάποιο ἀόρισο χάδι, οἱ σιωπὲς τῆς εἶναι γεμάτες παρόντρυση. Ἐλκύει, ἀποκρούεται, ἀπειλεῖ, φεύγει, ξανάρχεται, παρακαλεῖ, διατάζει, περιφρονεῖ, παραπονιέται, περιπαίζει, ἀνοιαστενάζει καὶ σαρκάζει. Δὲν ἀγαπᾶ. Κάποτε ὑπογραμμίζει μιὰ προτεψιμὴ τὴς, γιὰ ν' ἀποκρούσει ἀμέσως τὴν προσφορά. Ἀφήνεται μιὰ γιὰ νὰ μὴ δοθεῖ. Ἀπλούστατα δὲν ἀγαπᾶ. Δὲν ἀγαπᾶ ποτέ τῆς.

Ὅλες βέβαια οἱ γυναῖκες εἶναι φιλόφρεσκες. Ἡ φύση ὅρισε, τὸ θῆλυ πρῶτα νὰ προκαλεῖ. Ὁ ἄνδρας ψάχνει, κ' ἀρχίζει ἡ μάχη. Ἡ ὡραία τοῦ θιάσου - προκαλεῖ· ἀδιάκοπα, πάντα καὶ ὅλους. Κάθε κίνησή τῆς, κάθε χειρονομία τῆς, κάθε λόγος τῆς ἐξελίνεται καὶ σκοπὸ τὸ ἐσωτικὸ ἐνέτκτονο. Σαγηνεύει, σκλαβώνει, ἐνθαρρύνει· κι' ἀποκαρδιώνεται. Τὸ πρόσωπό της ἐκφράζει μιὰ ὁπόχεση ποὺ ποτὲ δὲν ὁλοκληρώνεται. Δὲν ἀποκαλύπτει τὴ οἰσθήματά της. Οἱ ἀβερρές της ὀτὴ ζωὴ ἐρωτοτοποῦν, οἱ πιὸ τεχνίτρες ψευδοὐνται· εἶτε κατ' ἀνάγκη, εἶτε ἀπὸ ἀδυναμία, εἶτε ἀπὸ μίσος, γιὰ νὰ αὐξανοῦν ἔρωτά τους ἢ γιὰ νὰ σωθοῦν οἱ ἴδιες. Αὐτὴ δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὸ ψέμα, γιατὶ ἁπλούστατα δὲν εἶπε ποτὲ τὴς τὸ «Ναί!».

Τὰ κορόιδα οἱ ἄνδρες, καθώς κι' οἱ γυναῖκες, μὲ τὴν ἀκαταμάχητη κλίση τους στὴ ζήλεια, ἔπρεπε ν' ἀπεχθάνουνται αὐτὴ τὴ μάγισσα. Κι' ὅμως κ' οἱ πρῶτοι κι' οἱ δεύτερες τὴν θαυμάζουν. Γιὰ τὸ θαυμασμὸ τῶν γυναικῶν ἄς μὴν ἀπορήσει κανείς. Βλέπουν σ' αὐτὴ τὸν ὄμμιο τῶν ἀνδρῶν. Λένε: «Μπράβο τῆς, ἔτσι ἔπρεπε νὰ εἶμαστε ὅλες μαζί». Πέρνουν παραδείγματα γιὰ ἔρεμε οὔτε νὰ κλάψει, οὔτε νὰ καταρρθώνεται ἀπὸ κανένα. Ὁ καλλιτέχνης μπορεῖ νὰ τὴς ἐπεξεργαστεῖ, ἕνα θεϊκὸ χέρι νὰ τὴς δημιουργήσει. Εἶτε στὸ θεῖ πιστεύουμε, εἶτε στὴ Φύση, τὸ ἴδιο κάνει· ὁ ρόλος ποὺ θὰ ποίξουμε στὴ ζωὴ εἶναι προδικασμένος γιὰ ὅλους μας. Κι' ἡ ὡραία τοῦ θιάσου εἶναι μιὰ ἐρωμένη γεμάτη παγωνιά, μιὰ ἡρωΐδα φεύτικη. Στὴν πραγματικότητα δὲν ἔχει οὔτε λαύρα, οὔτε συγκίνηση, οὔτε φροντίδα, οὔτε μέθη. Σὰν ἠθοποιὸς δὲν τὸς ποιέζ

ΛΕΣΒΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΣΤΙΧΟΙ ΤΟΥ ΑΡΓΥΡΗ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ

ΤΟΥ Κ. Κ. Μ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ

Ὁ ποιητὴς καὶ πεζογράφος Ἀργύρης Ἐφταλιώτης (1) ἄρχισε νὰ δημοσιεύσει μεγάλως στὰ χρόνια, σαρανταέχης καὶ πάνω. Πρωτοφάνηκε στὴ φιλολογική θημοσίευμα τὸν Πάλλη ὅταν ἔνα πρωὶ μὲ τὸ «Ταξίδι» σὰ χέρι μοῦ φώναξε, — Νέτα ἐκεῖνα ποὺ λέγαμε. Τὰ εἶπε ὅλα ὁ φίλος. Ζήτω ὁ Ψυχάρης, κάτω ἐσεῖς οἱ Σολωμικοί. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ ἐκείνη φεύτικο εἶδαν δὲ λάτρεψε ἡ ψυχή μου. Εἴμαστ' ὅλοι τὸν ἴδιο τρεῖς τότες. Τρεῖς, κ' ἡ πάτανικός μας ὁ ἐφαστὴς ὁ Ροΐδης...» (5).

Βρισκόμαστε τώρα στὰ 1889. Εἴχανε στὸ μεταξὺ γαρφοστοκαστεῖ τὰ σχολαστικά ποιητικά εἴδωλα, τοῦ Βιζυηνοῦ, τοῦ Παπαδιαμαντόπουλου στὴν ἀρχή, κ' ὕστερα μὲ τοὺς στίχους τοῦ Καμπᾶ, τοῦ Παλομᾶ, τοῦ Δροσίνη, καὶ τὰ πρόματα, βέρα μὲ τὴ βέρα, πήγαιναν ὅλο καὶ μπροστά, τολμηρὰ κ' ἀπράτητα. Ποὶ τρόπτηρα εἶχε πεῖ τὸ μεγάλο τὸ λόγο ἕνας φωτισμένος διανοητὴς τοῦ καιροῦ ἐκείνου, ὁ Ἐμμανουὴλ Ροΐδης: «Τοιαύτην, ἔλεγε, τρέφομεν καὶ ἡμεῖς περὶ ποιήσεως παρήγορον ἐλπίδα, φρονοῦντες ὅτι χώρα ἥτις ἐγέννησεν Ὁμήρους καὶ Σοφοκλεῖς, καὶ εἶχε χθὲς ἀνάμη δημοτικὰ ἄσματα καὶ Σολομοὺς, δυκαιοῦται νὰ περιμένη τοὺς ἐφαμίλλους τῇ ποιήσει, εἰς τοὺτους ἐπιφυλάσσουσα παρθένον τὴν δάφνην καὶ ἀμείλητον τὸ ἱερὸν ὄνομα π o i η τ ή ς» 6).

Κάτω λοιπὸν ὁ ψευτοκωμανισμὸς τῆς Ἀττικῆς Σχολῆς, ὁ νόθος καὶ παρεγνωμένος» (7), ἡ ρητορεία, τὸ ψέφτικο καὶ τὸ πλαστό. Ὁ Σολομὸς παράδειγμα γιὰ μίμηση. Ὁ δάρδος μὲ τὰ ὀνείρατα καὶ τὴ ποιητικὴ αἴσταμα, μὲ τὴ μεγαλόφερφη του φαντασία, μὲ τὴ δύναμη τὸ μεταχείρισμα τῆς μητρικῆς λαλιᾶς. Καὶ τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι ἀνεξάντλητη πηγὴ γιὰ ἐμπνευμὸ, ὅπως γιὰ τὸ Σολομὸ χρσίμεψε τὰ δρύσιν ποὺ τὸν κοβόφερο κ' ἀλδόρσο νερὸ τῆς πότιζε τὴν ψυχή του. Ἀπένω σὲ τοῦτα τὴ θεωρία σπτιφίξε τὶς φιλοδοξίες καὶ τοὺς πόθους τῆς ἡ καινοτόμγα ποιητικὴ γενιά, οἱ νέοι μουσικάτολοι, ποὺ μὲ τὸ φωτεινό τους τὸ νοῦ, μὲ τὴ γερὴ τους τὴ μόθησι, καὶ μὲ τἀλεβίνο ταλέντο τους, παρουσιάστηκαν δλοσοβάλοι ἀμαιασιοι μὲ τοὺς προκάτοχούς τους, τοὺς παρφιεφασανε, καὶ ἀναπτύχθηκαν μιὰν ἐποχή, τὴν ἐποχὴ, φιλοφρίψε καὶ ποίημα, τὴς νεοελληνικῆς Ἀναγέννησης.

Ἕνας ἀπ' ἐφόρους, ἀν καὶ λιγάκι ἀφτοφεμένος στὸ φανέρωμά του, ὁ Ἀργύρης ὁ Ἐφταλιώτης. Μὲ τὰ ποιητικά του θέματα κομμένα ἀλότσα ἀπὸ τὴ ζωὴ κ' ἐπὶ τὴν ἑλληνικὴ παρέδοση. Καὶ σὰν τέτοια, εἶταν φυσικὸ νὰ τὰ ποιτᾶζει μὲ στοιχγὴ καὶ μὲ ὀγέπη ὁ εἰσγητὴς Πολίτης, ὁ ἐνθουσιαστικὸς ἀνθολόγος τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ.

Μ' ὅλο ποὺ κάτια τραγοῦδια τῆς σαλογῆς δὲν τοῦ πολιαρέσουνε, ἐχουνται στιγμές πολὺ συχνὰ μάλιστα, ποὺ ὁ εἰσγητὴς μένει ἀπόλυτα ἱκανοποιημένος ἀπὸ τὴν ποιητικὴ προσφορὰ τοῦ ἀγνωστοῦ. «Ὁ γράφας τὰ «Τ ρ α γ ο ύ δ ι α Σ ε ν τ ε μ έ ν ο υ», μᾶς λέει, σπτιχουργεῖ μετὰ μετίστης εἰκαλίας, ἐπιτηδευκένος μάλιστα ἐνίοτε καὶ σπτιχουγικὰς ἀπροβαείας, ὅπως ἐπιδείξῃ τὴν ἀφθονίαν τῶν ἐκφρασεῶν αὐτοῦ... Τὸν ποιητὴν ἡ γλῶσσα κρίβλειν εἶναι ἐπιτηδεύσεως, ἐνιαχοῦ μάλιστα φέει ἀτευγεστάτη ἀπὸ τὸν καθαρεύοντα ἀγνῶν τῆς δημώδους στιχουργίας» (8). Καὶ γιὰ παράδειγμα παραθέτει τἀκόλουθα λιανοτφάγουδα:

Σ' τὸ περιβόλι μοναχὸς πῶς ζῆς, καί' (μένε χρίνε, ἀστ τὸν κατῆρ τῆς μονιαδίᾶς ἄλλος καί' (μὸς δὲν εἶναι.

Πλαγιάζω νὰ σ' ὀνειρεσθῶ, ξυπνῶ νὰ (ἀγωσθῶμε.

Κἄθε τραγοῦδι ποὺ σοῦ 'πῶ στὸν τάφο μὲ σιμόνει,
γιατί τὸ φέρνουν οἱ καϊμοὶ καὶ τὸ νεῦρα νοῦν οἱ πόνοι (9).

Ἐνθουσιάζεται μὲ τὸ Χ ο ρ ὸ καὶ τὸν χαρακτηρίζει κάφελὲς καὶ γοργόνα τοῦ ἄσματος, τέλειο τὸν τύπον, τιμαλφῆς κόσμημα τῆς ἄλης συλλογῆς.

«Πλῆρες χάριτος,» λέει ὁ ἀκόλουθος, μ' ὅν τίλιο Θ α ρ σ ῶ π ῶ ς ε ἰ ν κ' ἀ λ ή θ ε ι α. Εἶναι ἀπὸ τὰ λίγα τραγοῦδια τοῦ Ἐφταλιώτη μὲ σστιχειὰ διάθεση:

Πᾶρα 'σὲ δάσκαλο σοφὸ στιχουργεῖνὰ μάθω,
νὰ γράφω τὸ τί μ' ἔκαμες, ἀγάπη μου, νὰ πόθω.

Βλέπει τοὺς στίχους μου καὶ λέει, σοῦ κάνουν ἀναστενάχω,
γιατί ἄπ' τὰ φυλλοκάρδια μου 'κομμάτια δ' βγάζω.

Θαρρῶ πὼς εἶν' κ' ἀλήθεια, νὰ γράφω στὴν ἀγάπη μου καὶ κάτια τέτοια πικρά;

Πηγαίνω καὶ ρωτῶ γιατρό, τί ἔχω τοῦ Πολίτη, ὄχι ἕνα, τρία ποιήματα σὲ ἕνα μ' ἕναν τρόπο γεμάτο ἀπλότητα, ἀφθεία, καὶ εἰλικρίνεια — χωρίσαρεα γιατί 'πν νύχτα ξαγρυπνῶ, γιατί ς τὰ ἀνεμοὶ μου χ ῶ ν παρσθέει στὸ λόγο εφν ὁ εἰσγητὴς, γιὰ νὰ δείξῃ ποιά ἡ διαφορὰ μιὰ λαύρα ποὺ δὲ σβύνεται τὰ σοβιωὰ ἀνάμεσα στὰ τραγούδια τὰ γραμένα καὶ γιὰ νὰ δείξῃ τὰ γραμένα στὴ δημοτικιή. Δὲν εἶναι ὅμως μονάχα ἡ γλώσσα ποὺ ἀλλάζει στὸ τραγοῦδι ἀφτό, διαφορετικὲς εἶναι καὶ οἱ ἰδέες καὶ τὰ αἰσθήματα — ὅλα ξένα πρὸς τὴ γνώριμή μας τέχνη τοῦ Ἐφταλιώτη :

Ἔνοιξ σωσίας συγγῆς
θανάτου μὲ μαστίζουν πόνοι!
Τὸ ὄμμα μου δωδὴ ἀχλύς,
πάκρυ, σταγὼν ἀνωφελής,
καὶ τὴν συγχρόνως ἀμαυρώνει.

Ὦ πρὸς τὴν χώραν τῶν φυγῶν
τίς θέλει, τίς μὲ κατευθύνῃ ;
Εἰς τὰν φρενῶν μου τὸν μυχὸν
ἀπάρτη
Ἐνὸς σωσίας ἀγαπᾶ
θανάτου μὲ μαστίζουν πόνοι!
Τὸ ὄμμα μου δωδὴ ἀχλύς,
πάκρυ, σταγὼν ἀνωφελής,
καὶ τὴν συγχρόνως ἀμαυρώνει.

Ὦ πρὸς τὴν χώραν τῶν φυγῶν
τίς θέλει, τίς μὲ κατευθύνῃ ;
Εἰς τὰν φρενῶν μου τὸν μυχὸν
πάρε μ' ἕνα τρόπο γεμάτο ἀπλότητα, ἀφθεία, καὶ εἰλικρίνεια — χωρίσαρεα γιατί 'πν νύχτα ξαγρυπνῶ, γιατί ς τὰ ἀνεμοὶ μου χ ῶ ν παρσθέει στὸ λόγο εφν ὁ εἰσγητὴς, γιὰ νὰ δείξῃ ποιά ἡ διαφορὰ μιὰ λαύρα ποὺ δὲ σβύνεται τὰ σοβιωὰ ἀνάμεσα στὰ τραγούδια τὰ γραμένα καὶ γιὰ νὰ δείξῃ τὰ γραμένα στὴ δημοτικιή. Δὲν εἶναι ὅμως μονάχα ἡ γλώσσα ποὺ ἀλλάζει στὸ τραγοῦδι ἀφτό, διαφορετικὲς εἶναι καὶ οἱ ἰδέες καὶ τὰ αἰσθήματα — ὅλα ξένα πρὸς τὴ γνώριμή μας τέχνη τοῦ Ἐφταλιώτη :

Τρέχω καὶ πάγω σὰν παπᾶ πωρηγορ- (γιὰ νὰ εὕρω,
νὰ πῶ πῶς ἄλλον ἄγγελον ἀπὸ τὰ σὲ δὲν ἔχῃς.
Κ' ἐκεῖνος λέγει, τί θαρρεῖς; πῶς εἶ- μαι τοῦ Διαβόλου,
πῶς ὁ Θεὸς δὲν συγχωρεῖ νὰ σ' ἀνατσ- κεβόλου.

Θαρρῶ πὼς εἶν' κ' ἀλήθεια, ν' ἀφήσω τὴν ἀγάπη μου γιὰ τέτοια πικρία;

Ἀπάρτη

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

Πάγκο στὴ μένια σου νὰ πῶ πὼς καὶ καλὰ σὲ θέλω, ὁ δόλιος δὲν τῆς ἔβγαλα ἀκόμα τὸ κα- πέλλο, καὶ λέει σὰν πόνο νὰ βαφῇ τὸ τριανταφύ- κουγγί μου!
«Μὰ 'γὼ τὴν θέλω, τὴν πωδίο!» — «Δὲν γίνεται, παιδί μου!»
Θαρρῶ πὼς εἶν' κ' ἀλήθεια, νὰ σ' ἀγαπῶ καὶ νὰ ζητῶ ἀπὸ γιατροὺς ἀνθρωπιά;

Τὸ τραγοῦδι θὰ μποροῦσε νὰ εἶταν τοῦ Παπαρηγόπουλου ἢ τοῦ Ἰωαννίμ Βαλαβάνη, ἀτὸ ὅμως καὶ τοῦ Ἀργύρη τοῦ Ἐφταλιώτη (10). Ἐκεινοῦ τὰ τραγοῦδια εἶναι ἁπλὰ καὶ λιτά. Ἔχουνε τὸ χαραχτήρα τῆς λαϊκῆς Μούσας, καὶ τὰ λιανοτέρχουδά του θὰ μποροῦσε κανείς νὰ τὰ πάρῃ γιὰ γνήσια δημοτικὰ δίστιχα. Ἀπὸ τὰ τραγοῦδια τοῦ λείπει θέβαια ἡ πλατιὰ πνοή, τὸ βάθος, ἔχουν ὅμως ζωντάνια, χρῶμα, δροσιά, ἐδοδιδά. Ἡ χάρη δὲ λείπει οὔτε ἀπὸ τὸ στίχο, οὔτε ἀπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ τραγουδιοῦ του. Κ' εἶχε ἐ Ἐφταλιώτης τὸ χάρισμα τῆς στιχουργικῆς δεξιότητας, εἶχε καὶ τὸ φυσικὸ ἀόστημα ζωντανοῦ σπ- γκοῦ. Κοιθαρὰ Ρωμιὸς ποιητὴς — κ' ἂς πέρασε τὰ χρόνια του ὅλα στὰ ξένα. Ὁ,τι λογοτεχνικὸ κομμάτι μᾶς χάρισε, μυτιλινιὸ θυμάρι μυρίζει, μυτιλινιὸ ἀέρι φυσᾶει σεσὸς στίχους του καὶ στὰ πεζά του. Ἔχει, βλέπετε, πρὶν ἀπ' ὅλα τὸ χάρισμα τῆς ἀ λ ή θ ε ι α; τὸ ἔργο τοῦ Ἐφταλιώτη. Σενιτεμένος ἀπὸ παιδὶ στὴν Ἀγγλία, τὸν ἔτρωγε σιωνιόμι κρυφὸ τῆς πατρίδας ὁ πόθος, ἡ νοσταλγία τῆς λευδιαστῆς γῆς, ποὺ κατὰ σπτὶ ἐπὶ τὰ καὶ πνοὺς στίχους του τὴν ἐφαγόσθηκε μὲ τόση ἀγρυφοσάδα, μὲ τόση ἀκρίβεια καὶ ἀνεμπόδιστο τὸ ἀφτὸ τὸ κομμάτι μὲ τόσο πάθος (11). Εἶναι αἱ στίχοι τοῦ, ὅπως παρατηρεῖ μὲ τὴν κριτικὴ ματιά του ὁ Πολίτης, κάποιοι, ἀρτιασίθοτοι, ναγιοιστικὰ ἀπαλοί, καὶ κάποιοι πικρυθιδίφικοι, καὶ πάντα δυνατοὶ καὶ ἀνεξάντλητοι (12). Εἶναι ἀκόμη, θὰ ἔλεγα ἐγὼ, μιλήματα μιᾶς ἐγγῆς ἀγγῆς, ἐθγενικῆς, καθαρὰ ποιητικῆς, ἐκφρασμένα ἀπὸ τὴν ἄλλη. Τὸ θυμᾶμαι σὰ νὰ εἶταν ἐχτές, ὅταν ἀξαφνα μᾶς ἤρθε τοῦ Ψυχάρη τὸ περίφημο τὸ «Ταξίδι». Τότε γιατί τὴν νύχτα ξαγρυπνῶ, γιατί ς τὰ ἀνεμοὶ μου χ ῶ ν παρσθέει στὸ λόγο εφν ὁ εἰσγητὴς, γιὰ νὰ δείξῃ ποιά ἡ διαφορὰ μιὰ λαύρα ποὺ δὲ σβύνεται τὰ σοβιωὰ ἀνάμεσα στὰ τραγούδια τὰ γραμένα καὶ γιὰ νὰ δείξῃ τὰ γραμένα στὴ δημοτικιή. Δὲν εἶναι ὅμως μονάχα ἡ γλώσσα ποὺ ἀλλάζει στὸ τραγοῦδι ἀφτό, διαφορετικὲς εἶναι καὶ οἱ ἰδέες καὶ τὰ αἰσθήματα — ὅλα ξένα πρὸς τὴ γνώριμή μας τέχνη τοῦ Ἐφταλιώτη :

Ἔνοιξ σωσίας συγγῆς
θανάτου μὲ μαστίζουν πόνοι!
Τὸ ὄμμα μου δωδὴ ἀχλύς,
πάκρυ, σταγὼν ἀνωφελής,
καὶ τὴν συγχρόνως ἀμαυρώνει.

Ὦ πρὸς τὴν χώραν τῶν φυγῶν
τίς θέλει, τίς μὲ κατευθύνῃ ;
Εἰς τὰν φρενῶν μου τὸν μυχὸν

Σχίσον σύ. Λόναμις ψυχῆς,
τὰ δέδη τοῦ θανάτου σχίσον,
μὲ τὰ πτερὰ τῆς προσευχῆς
ἐνέλθε, ἀγγελὸς τραχύς.
πέραν τῶν σκοτεινῶν ἀβύσσων.

Τὸ τραγοῦδι θὰ μποροῦσε νὰ εἶταν τοῦ Παπαρηγόπουλου ἢ τοῦ Ἰωαννίμ Βαλαβάνη, ἀτὸ ὅμως καὶ τοῦ Ἀργύρη τοῦ Ἐφταλιώτη (10). Ἐκεινοῦ τὰ τραγοῦδια εἶναι ἁπλὰ καὶ λιτά. Ἔχουνε τὸ χαραχτήρα τῆς λαϊκῆς Μούσας, καὶ τὰ λιανοτέρχουδά του θὰ μποροῦσε κανείς νὰ τὰ πάρῃ γιὰ γνήσια δημοτικὰ δίστιχα. Ἀπὸ τὰ τραγοῦδια τοῦ λείπει θέβαια ἡ πλατιὰ πνοή, τὸ βάθος, ἔχουν ὅμως ζωντάνια, χρῶμα, δροσιά, ἐδοδιδά. Ἡ χάρη δὲ λείπει οὔτε ἀπὸ τὸ στίχο, οὔτε ἀπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ τραγουδιοῦ του. Κ' εἶχε ἐ Ἐφταλιώτης τὸ χάρισμα τῆς στιχουργικῆς δεξιότητας, εἶχε καὶ τὸ φυσικὸ ἀόστημα ζωντανοῦ σπ- γκοῦ. Κοιθαρὰ Ρωμιὸς ποιητὴς — κ' ἂς πέρασε τὰ χρόνια του ὅλα στὰ ξένα. Ὅ,τι λογοτεχνικὸ κομμάτι μᾶς χάρισε, μυτιλινιὸ θυμάρι μυρίζει, μυτιλινιὸ ἀέρι φυσᾶει σεσὸς στίχους του καὶ στὰ πεζά του. Ἔχει, βλέπετε, πρὶν ἀπ' ὅλα τὸ χάρισμα τῆς ἀ λ ή θ ε ι α; τὸ ἔργο τοῦ Ἐφταλιώτη. Σενιτεμένος ἀπὸ παιδὶ στὴν Ἀγγλία, τὸν ἔτρωγε σιωνιόμι κρυφὸ τῆς πατρίδας ὁ πόθος, ἡ νοσταλγία τῆς λευδιαστῆς γῆς, ποὺ κατὰ σπτὶ ἐπὶ τὰ καὶ πνοὺς στίχους του τὴν ἐφαγόσθηκε μὲ τόση ἀγρυφοσάδα, μὲ τόση ἀκρίβεια καὶ μὲ τόσο πάθος (11). Εἶναι αἱ στίχοι του, ὅπως παρατηρεῖ μὲ τὴν κριτική ματιά του ὁ Πολίτης, κάποιοι, ἀρτιασίθοτοι, ναγιοιστικὰ ἀπαλοί, καὶ κάποιοι πικρυθιδίφικοι, καὶ πάντα δυνατοὶ καὶ ἀνεξάντλητοι (12). Εἶναι ἀκόμη, θὰ ἔλεγα ἐγὼ, μιλήματα μιᾶς ἐγγῆς ἀγγῆς, ἐθγενικῆς, καθαρὰ ποιητικῆς, ἐκφρασμένα ἀπὸ τὴν ἄλλη. Τὸ θυμᾶμαι σὰ νὰ εἶταν ἐχτές, ὅταν ἀξαφνα μᾶς ἤρθε τοῦ Ψυχάρη τὸ περίφημο τὸ «Ταξίδι». Τότε γιατί τὴν νύχτα ξαγρυπνῶ, γιατί ς τὰ ἀνεμοὶ μου χ ῶ ν παρσθέει στὸ λόγο εφν ὁ εἰσγητὴς, γιὰ νὰ δείξῃ ποιά ἡ διαφορὰ μιὰ λαύρα ποὺ δὲ σβύνεται τὰ σοβιωὰ ἀνάμεσα στὰ τραγούδια τὰ γραμένα καὶ γιὰ νὰ δείξῃ τὰ γραμένα στὴ δημοτικιή. Δὲν εἶναι ὅμως μονάχα ἡ γλώσσα ποὺ ἀλλάζει στὸ τραγοῦδι ἀφτό, διαφορετικὲς εἶναι καὶ οἱ ἰδέες καὶ τὰ αἰσθήματα — ὅλα ξένα πρὸς τὴ γνώριμή μας τέχνη τοῦ Ἐφταλιώτη :

Ἔνοιξ σωσίας συγγῆς
θανάτου μὲ μαστίζουν πόνοι!
Τὸ ὄμμα μου δωδὴ ἀχλύς,
πάκρυ, σταγὼν ἀνωφελής,
καὶ τὴν συγχρόνως ἀμαυρώνει.

Ὦ πρὸς τὴν χώραν τῶν φυγῶν
τίς θέλει, τίς μὲ κατευθύνῃ ;
Εἰς τὰν φρενῶν μου τὸν μυχὸν

Σχίσον σύ. Λόναμις ψυχῆς,
τὰ δέδη τοῦ θανάτου σχίσον,
μὲ τὰ πτερὰ τῆς προσευχῆς
ἐνέλθε, ἀγγελὸς τραχύς.
πέραν τῶν σκοτεινῶν ἀβύσσων.

(1) Γιὰ τὴ ζωή του καὶ τὸ ἔργο του βλ. Κ. Μ. Μιχαηλίδη, Ἀ ρ γ ύ ρ η Ἐ φ τ α λ ι ώ τ η ς. Ἀθῆναι, ἐκδόσις Ἀ. Ν. Μαρίνου, 1930. 8ο. σ. 24 (Σύνοψις πόρκα ἀπὸ τὸ Ν o υ μ ᾶ).

(2) Ἀργύρη Ἐφταλιώτη, Ἀ λ η θ ι ν ὰ π α ρ α μ ύ θ ι. (ἐπὶ βιβλίου) Π η σ ο ι ν τ ι κ ὲ ς ἱ σ τ ο ρ ί ε ς. Ἀθῆναι 1895 σ. 7, Β' ἔκδ. (1911) σ. 5—6.

(3) Βλ. σχετικὰ Κ. Μ. Μιχαηλίδη, Κ o υ β έ ρ τ α ἐ ξ ο χ ὴ ν τ ο ῦ Ἀ λ έ ξ. Π ά λ λ η (Ἐφταλιώτης Βιογραφίας). Λ ε σ β ι α κ ὰ Λ έ ξ κ α μ. Ἀθῆναι 1934. σ. 122—126.

(4) Ὁ Κωστῆς Παλαμᾶς, Τ ρ ι ῶ ν κ ρ ι τ ι κ ῶ ν. Ἀθῆναι 1913. σ. 10 «ἐὰν ἤξερε ἀν εὑρέθηκαν ἐκεῖνα τὰ πρόφρων σύμφωνα (ἐ Πάλλης καὶ ὁ Ἐφταλιώτης) θὰ ἐπαίνεγκον ὁ εἰς ἐπὶ τοῦ ἑτέρου. καὶ ποῖος».

(5) Ἀκροπολίτης, Γ ρ ά μ μ α τ α ἐ π ὶ τ ὴ ν Π ό λ η (ἐ Πάλλης κ' ὁ Ἐφταλιώτης στὴν Πόλη. Τί εἶπεν ὁ Ἐφταλιώτης περὶ τοῦ Ὁ Ν o υ μ ᾶ ς Ε'. (1907), σ. 259, 9 κ. Σεπτέμβρ. σ. 1γ—2α.

(6) Ε. Δ. Ροΐδου, Π ε ρ ὶ σ ο υ χ ο ρ ω ν ἐ ν Ἑ λ λ ά δ ι ἐ κ τ ρ ι τ ι κ ὴ Ἀθήνας 1877. σ. 60.

(7) Ἔτσι ὀφείλω χαρακτηρίσει τὸ ρεύμα φωνὴ τῆς Ἀθηναϊκῆς Σχολῆς ὁ Δημήτριος Καποδιστρίας. Ἰ ω ά ν ν ης Μ ω ρ ε ά ν ο υ Ἀθῆναι 1919. σ. 10.

(8) Κ ρ ί τ ι κ ὴ τ ῆ ς Ἐ π ι τ ρ ο π ῆ ς τ o ῦ Φ ι λ ο β έ λ τ α τ o ς, Π o ι η τ ι κ o ὶ Ἀ γ ώ ν ε ς, ἀναγνωσθεῖσα τὴν Κυριακὴν 28 Ἰουνίου 1896 ἐπὶ τῆς ἑορτῆς τῶν ἐν Ἀθήναις Ἑλλήνων ἀναγνωστῶν, ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ Ν. Γ. Πολίτου. Ἀθήνας, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Κωνσταντίνου Ἀνάστη Κωνσταντινίδου, 1898 μεγ. 8ο. σ. 45 (ὁ σχετικὸς μὲ τὸ Ἐ' τόμος).

(9) Φυλάγω πιστὰ τὴν ἀρθογραφία τῶν τραγουδιῶν, ὅπως τὰ ἔχω μαθεῖ στὴν ἀρχή, ἀπὸ τὸν ἀείμνηστον κ. Ἐ. Πολίτη. Ἔτσι ἔγραψε τὸν ἐν Ἀ. Ἀργυρόπουλο, μὲ τὴ διδασκαλία τοῦ ὁ ὁποῖος, μοῦ μὲ φίλο πολλὲς, ἄλλοσε καὶ ἀρθογραφικὸ του ὑπόμνημα.

(10) Κάθαρμα λυμεῶν φύσει, τ ρ α γ ο ύ δ ι α τ ε ῖ κ ε ἐ θ ε λ ε τε, δεν εἶναι πλασμένα γιὰ μουσικοὺς καὶ φιλόσοφοι. Κ' αὐτὸς ὁ ἀείμνηστος ἐκεῖνος φιλόσοφος τὰ ἔστρεψε τὸν, δεν κατάφερε νὰ τὰ μελοποιήσῃ. Ἐ ν ὁ μ ο ν ἀ ν ε ρ ω τ ο ῦ τα. Βλ. τὸ Τ ρ α γ ο ύ δ ι τῆς Ζω ω ῆ ς Π ο ι η τ ο ῦ Ἐ φ τ α λ ι ώ τ ο υ σ. 15—16 καὶ σ. 60. Μεταφρασμένα γαλλικὰ ἀπὸ τὸν Βάσσαν Arvirs Eftaliotis. Le Chant de la Vie. Sonnets. Traduction du grec par P. Vasson. Paris. Librairie de France 1929, 8ο. σ. 52 (Τὸ Τραγοῦδι τῆς Ζωῆς σ. 17).

(11) Χαρακτηριστικὸ τῆς ἀγάπης πρὸς τὴ γενέτειρα εἶναι καὶ τὸ ἀκόλουθο τετράστιχο, γραμμένο στὴν Ἀγγλία στὰ 1911 καὶ δημοσιευθὲν στὸ περιοδικὸ Ἀ ρ ο ύ ρ α ι ὁ ἡ Ἀθηναϊκὴ τὸν χρόνο:

Ἀνάδασε μου, ποὺ ἔρχεσαι ἀπ' τὴς ἕρμες
τοῦ βλέμματος σὶ μέρες τους τὸ χάμε πόνο.
Ἀγάλασε μοῦ ξανάφερε καὶ θάμματος κοιτάσματα
ἀπὸ λόγο καὶ τὸ μάγιο σου ἀπὸ κοιτάσματα.

(Σ ε ι ρ υ τ ι κ ὴ ν ἐ λ ά τ η.)

(12) Κριτικὴ Πολιτῆ. Π o ι η τ ι κ ὰ ἔ ρ γ α κ α ὶ ἔ ρ γ o ν. Ἀθῆναι 1903, σ. 7. Π o ι η τ ι κ ὰ Ἀ ν ά γ ν ω σ μ α τ α. Ἀθῆναι 1903, σ. 317. Νοέμβρ. σ. 28.

(13) Ἀργύρη Ἐφταλιώτη, Π ι ο ν ὰ Σ τ o ν ἀ ρ ά ν η. Ἀθήνας, τυπογραφεῖο στίχοι, 1909, 8ο, σ. 110.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΡΧΙΑ

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΜΥΤΙΛΗΝΗ

ΤΟ ΣΑΤΥΡΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ "ΤΡΙΒΟΛΟΣ"

ΑΡΘΡΟ ΤΟΥ Κ. Ν. ΚΑΜΑΡΙΩΤΗ

«Ἡ τέχνη διαπερνᾶ ὅλη μας τὴ καὶ οἱ δυὸ) νὰ γράψουν στὴ γλῶσσα τῆς ἀθηναϊκῆς δημοσιογραφίας καὶ τοῦ κ. Γοσλεμενιτέ. Βλέποντας ἀκόμη μὲ ἕνα ἀλάθευτο αἰσθητήριο πώς ἡ ἱστορικὴ ὀρθογραφία τῆς δημοτικῆς καὶ τῆς καθομιλουσῆς ζῆ, μιωνε πολύ, τόσο τὰ Ἀγιασσωτίκο, ὅσο καὶ τὰ μυτιληνιὰ ἰδιώματα, στὰ ὁποῖα γραφάταν οἱ διάφορες λαογραφικές καὶ λογοτεχνικὲς στῆλες τοῦ Τριβόλου, κατάφερνε θαρρετὰ τὴν ἱστορικὴ καὶ καθέρωσε τὴ «φωνητική», ὅπως τὴ λέγει, ὀρθογραφία. Κι' εἶχε δίκηο. Ἕνα λογοτεχνικὸ κομμάτι, ἔμμετρο ἢ πεζό, διατυπωμένο ἰδιωματικά, μπορεῖ νὰ τὴ μεγαλύτερη ἐσκολία ν' ἀποβάλει τὴν πολυτελῆ τσοαλέττα τῆς ἱστορικῆς ὀρθογραφίας. Τὸ μάτι δὲν πειράζεται καθόλου, γιατί ἔτσι ἡ ὀπτικὴ φυσιογνωμία κάθε ἰδιωματικῆς λέξης, κάθε φράσης. Βρίσκεται σὲ πλήρη ἁρμονία μὲ τὴν ἀκουστικὴ της φυσιογνωμία, ἀπὸ τὴν ὁποία εἶναι γεμάτο τὸ αὐτί. Καὶ ὅπως τὸ αὐτὶ ἔχει συνηθίσει νὰ ξεχωρίζει ἀκουστικὰ τὴ ντοπιολαλιὰ ἀπὸ τὴν κοινὴ δημοτικὴ, ἔτσι κατ' ἀνάλογο καὶ τὸ μάτι εἶναι πολὺ φυσικὸ νὰ τὴς ξεχωρίσει ὀπτικά.

Τὴ μεταρρύθμιση αὐτὴ τὴν ἔκαμε ὁ Τρίβολος ὁπὸ πολλὰ χρόνια τώρα καὶ τὸ ἀνεγνωστικὸ του κοινὸ τὴ δέχτηκε σὰν πολὺ φυσική. Σὲ ἕνα μεγάλο, βέβαια, μέρος τοῦ περιοδικοῦ, ποὺ εἶναι γραμμένο σὲ ἁπλὴ δημοτικὴ ἢ μικτὴ, ἐξακολουθεῖ ἡ ἱστορικὴ ὀρθογραφία νὰ διατηρᾷ τὰ δικαιώματά της. Μιὰ λέξη τῆς ἁπλῆς δημοτικῆς δὲν εἶναι ἐδικός τους, ντόπιους τέλεια τὸ ἔργο τοῦ, ποὺ ἔχει πρὸ πολλοῦ περάσει τὸ στάδιο τῆς προσπάθειας νεκηφόρο.

Ἀποδείξεις πὼς κανένας ἀπὸ τοὺς περιοτοτηρτὲς τῶν κτίκων τῆς ἀνεβιαιοῦς ἀνοίξεως δὲν ἔχει ὡς σήμερα προσέξει ἀρκετὰ τὸν Τρίβολο. Χρειάζεται πολὺ σοβαρότητα τὰ νὰ ἀντικρυσθεῖ ἀντάξεια ἕνα τόσο ἀξιόλογο σατυρικὸ ἔργο.

Ἡ λαϊκὴ μας τέχνη, ἡ Τέχνη, εἶναι σὰν τὸ χρυσάφι: δὲ φτιάχνεται ἀγχιμιστικά, ἀναζητιέται καὶ ἀνακαλύπτεται μέσα στὶς φλέβες τῆς γῆς.

Ὁ Παπανικόλας στάθηκε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ αὐτή, ἕνας ἀκούραστος μὲ τὸ τυχερὸς μαζί μεταλλορύχος, μιὰν ἀσφαλτη καὶ σωφὴ διαισθησία ἀνοιξε στὸ περιοδικὸ τοῦ ἀστέρες πηγὲς χρυσαφιοῦ — τέχνης. Ἀποκάλυψε καὶ κοσκόνησε ἐξαιρετικὰ ταλέντα σὰν τοῦ Ἀναστασέλλη, σὰν τοῦ Χατζηραφαὴλ, σὰν τὸ Κανιμᾶ. Ἔνιωσε, ἢ καλλίτερα θαθάνθηκε, πὼς τὰ πεζογραφήματοὺς — δὲν ὑπάρχει στὸ συντάγμάτια τῆς νεοελληνικῆς λογοτεκνίας ὁ κατάλληλος ὅρος γιὰ νὰ κατατάξει κανεὶς — ἔπρεπε νὰ φαντοσθοῦν μὲ τὴ γλωσσικὴ ἐνδυμασία τῆς καταγωγῆς τους, γιὰ ἕνα μόλιστα παραπάνω, ποὺ ὁ μόνος εἶναι δεμένος φάδι-στημένι μὲ ζωντάνιες λαϊκὲς παραδόσεις καὶ συνήθειες τοῦ χωριοῦ. Ἔτσι ὁ κατασέλλης γράφει πάντα στὸ ἀνασσσσόντικο ἰδίωμα, ὁ Χατζηραφαὴλ στὸ Μανδεμοιαδίτικο κλπ. Μπεῖ ὅμως νὰ παραμλέξουμε τὸν ἀνγνώστη ἀπὸ τὸ ἐνδεχομένο μιᾶς ἔνης, στὴν ὁποία εἶχε πέσει κάτι, κατὰ τὸ φυσικότερο μάλιστα, ὁπὸ, ὁ λέσβιος τεχνοκρίτης τοῦ ἀριστοῦ κ. Ἐλευθεριάδης (Θέρια). Παρασυρμένος ἀπὸ τὴν τέλεια χαρὰ τῶν διηγήσεων τοῦ Ἀναστασέλλη (Κόπ') ἔκαμε λόγο γι' αὐτὸν τὸν κ. Παπανικόλα, σὰν νὰ βρόμμαμε γιὰ κανένα λογοτέχνη ἐξαιρετῆς μόρφωσης τόλμησε μάλιστα νὰ τὸν κάμει νύξη πὼς τὰ ἔργα τοῦ ἀρτασσέλλη μοιάζουν μορφικὰ μὲ ἔργα, δὲν ἔξερα ἂν μπορεῖ μονέτρηου νὰ δοῦν διγνωστογράφαρα τὸν ὁποῖο εἶ

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΑΝ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΣΑΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΤΙ ΛΕΝΕ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΥΝΘΕΤΕΣ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ Κ. Μ. ΒΑΡΒΟΓΛΗ

Συναντώ ἐντελῶς τυχαία στό Ἑλληνικό Ὠδεῖο τό συνθέτη τῆς «Ἀγάπας Βαρβάρας». Ἐδιάβασα τίς προηγούμενες συνεντεύξεις. Διαπιστώνω ἄλλη μιά φορά πώς ἡ ἀπόδοση παίρνει ἄλλη τή σοβαρότητα πού τῆς ταιριάζει. Τήν ἄλλη μέρα, νάμαι κιόλας στό σπίτι τοῦ συνθέτη, καθηγητή τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὠδείου καὶ καθηγητῆ τῆς... Ὠδικῆς σ'ἕνα γυμνάσιο με 700 παιδιά!

— Εἰσαστε ἐυχαριστημένος με τήν τελευταία αὐτή θέση σας;

—Τί θές νά κάμω, βρε παιδάκι μου; Ὁ "Ἑλληνας μουσικός ἐσυνήθισε νά μή γαφεύει ἀπ' τήν τέχνη του παρά τήν ψυχική τροφή, ἀπ' τήν ἀσκίαν ἔχει ἀνάγκη. Τήν ἄλλη τήν τροφή, πού μ' αὐτή θά θρέψει τό κορμί του, μπορεί νά τή γυρέψει κι' ἀπ' ἄλλοῦ! Μέ τό νά γίνει δάσκαλος σ' ἕνα γυμνάσιο, ὑπάλληλος σέ κρέπεκα, στήν Ὀθίεν, ἀγρονόμος! Εὐτυχῶς πού ὑπάρχουν κι' αὐτές οἱ πηγές τοῦ ψωμιοῦ!

— Πού βρίσκεται ἡ ρίζα τοῦ κακοῦ, κατά τή γνώμη σας;

-- Στό ὅτι δέν παίζονται τά ἔργα μας.

Μ. ΒΑΡΒΟΓΛΗΣ. "Ἔργο νοῦ ...βίου.

Εἴμαστε ἀνίκανοι νά καταλάβουμε ὅτι τά ἔργα, ἄκομα καί τά ἀριστοσύνθετα, εἶναι ζῶνα, ἄχρονη γράφει ὅλοι καί γιά τό λόγο αὐτό πρέπει νά κυτταξουμε πός μπορεῖμε ἑνα φτιάξουμε κι' ἐμεῖς. Κατόπερα ἔστω, πού ὅμως θάναι διά μας καί θά μᾶς βοηθήσουν στό νά δημιουργήσουμε καί ἀνώτερα. Δέν εἶναι δυνατό νά γίνουν ἀριστουργήματα, ὅταν οἱ πρῶτες προσπάθειες μουχλιάζουν στά συρτάρια τοῦ κάθε συνθέτη. Τί θέλετε νά κάνουμε ὅταν ἡ Ὀρχήστρα Ἀθηνῶν παίζει ἑλληνικά ἔργα μιά φορά τό χρόνο, τή μέρα τῆς Ἐθνικῆς μας γιορτῆς, καί νομίζει ὅτι ἔτσι ξοφλάει τίς ὑποχρώσεις πού ἔχει, ὅτι πιά ἀπέναντι στούς Ἕλληνες συνθέτες, ἀλλά ἀπέναντι στήν ἴδια τήν πρόοδο τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς; Κι' ὁμως δέν ἑνοιωσαν ποτέ οὔτε τό ρόλο τους, οὔτε τίς εὐθύνες των. «Ἠοιδ πρέπει, λένε, νάναι τό πρόγραμα τῶν συναυλιῶν πού θά δόσουμε; Τό καλλίτερο πού μπορεῖ νά γίνει βέβαια, ἐστι θά δικαιολογήσουμε καί τήν ἐπιχορήγησή». Καί ἀκοῦστε Σοῦμαν, Μπετόβεν, Μόζαρτ, Μπράμς, Βάγνερ, Μπάχ καί ὅλους τούς ἄλλους κρίκους τῆς ἀλυσίδας τῶν μεγάλων ξένων μουσικῶν. Δέν εἶναι ὅλοι ἔτσι, κύριοι. Τά μεγάλα ἔργα πρέπει νά τά θαυμάζουμε καί νά γυρεύουμε βάβαια σ' αὐτά τό κέντρισμα γιά νά δημιουργήσουμε κι' ἐμεῖς κάτι. Ἀκ' τό σημεῖο ὅμως αὐτό, μέχρι τοῦ νά ὁμολογοῦμε δουλοπρεπέστατα ὅτι εἴμαστε ἀνίκανοι νά τό δημιουργήσουμε τό κάτι, αὐτό, ἡ ἀπόσταση εἶναι τεράστια. Κι' ἐφ' ὅσον συνεχίζεται ἡ ταχτική τοῦ νά πνίγεται στήν ἀφάνεια κάθε τι ποῦ εἶναι διό μας, ἐφ' ὅσον δηλαδή ἐξακολουθεῖ ἡ ἀφάνταστη αὐτή δουλοπρέπεια, πρέπει νά ξέρουμε — γιατί δέν τό ξέρουμε οὔτε αὐτό — ὅτι ἡ μουσική γενιά, ἰδιωμένη σάν ἕνα παγκόσμιο οἰκοδόημα, πάνω ἀπό σύνορα καί ἐποχές, χρειάζεται καί τό δικό μας κι' ἀλλιώς, καί τῆς προσφέρουμε μεγαλύτερη ἐιδοὐλίωση προσπαθώντας νά τό βροῦμε καί νά τῆς τό δώσουμε, ἀντί νά παπαγαλίζουμε σά ζαζοὶ μπροστά σ' ἀγκωνάρια, ἔστω, ποῦ τῆς προσφέρουν οἱ ἄλλοι. Μήπως ὅμως εἶναι μονάχα ἡ Ὀρχήστρα Ἀθηνῶν; Χαρακτηριστικό τοῦ μέ ποιόν τρόπο σκέφτονται μερικοί, εἶναι καί τό παραδεκτό. Δέν τό ἀναφέρω ἐπειδή ἀφορᾶ μόνο μένα προσωπικά, ἀλλά γιατί δείχνει ἐκκάθαρα μιά θλιβερή πραγματικότητα. Ἡ Κοτσοπούλη πρόκειται νά ἀνεβάσει τόν «Ἀγαμέμνονα». Κι' ἐνῶ πάνω στό ἔργο αὐτό ἔχω γράψει κι' ἐγώ μουσική, ποῦ μάλιστα παίχτηκε ἀπ' τό Βασιλικό Θέατρο, ὅταν εἶχε ἀνεβάσει κι' αὐτό τόν «Ἀγαμέμνονα», τώρα ἡ Κοτσοπούλη μετακαλεῖ ἕνα ξένο συνθέτη, τόν Μιλό, γιά νά παίξει δική του μουσική. Αὐτό πώς σᾶς φαίνεται; Μά μήπως εἶναι μόνον αὐτό; Ξέρετε τί θά πεῖ τά τρία σκυλάκια κι' ὁ Ξηρεῖης;

Κάνω τή σκέψη ὅτι ὁ Ξηρεῖης θἄχει φαίνεται τρία σκυλάκια ἤ μπορεῖ νά ἀνήκουν καί σέ κάποιον ἄλλο, πράγμα πολύ λογικό. Κεῖνο πού δέν μπορῶ νά καταλάβω εἶναι τό ποιά σχέση μπορεῖ νάχουν τά τρία σκυλάκια μέ τή μουσική ἰδιότητα τοῦ Ξηρεῖη.

Ἡ ἀπάντηση εἶναι ὅτι τό παρακάμενο ἡ τό προπεραμένο καλοκαίρι, τά προγράμματα τῆς «Αἰγλης» ἔγραφαν:

«Ιο νούμερο τά τρία σκυλάκια. 2ο ὁ γενόρος Ξηρεῖης, δισλιμπατοῦρος τοῦ Ὠδείου κλπ., διακριθεῖς στή Σκάλα τοῦ Μιλάνου κλπ.»

Αὐτή εἶναι ἡ κατάντια μας, φίλε μου..

— Κύριε Βάρβογλη, μήπως γιά ὅλα αὐτά φταίει καί τό κοινό, ποῦ προτιμᾶ ἴσως ἕνα ἔργα;

— Νά σᾶς πῶ, ἔχετε ἐν μέρει δίκιο. Ἐν μέρει, γιατί τό κοινό μας ἀποτελεῖται ἀπό δυό κατηγορίες ἀνθρώπων. Ἀπό ἐκείνους ποῦ παρακολουθοῦν μουσική κι' ἀπό κείνους ποῦ δέν παρακολοιθοῦν. Οἱ πρῶτοι, καί οἱ λιγότεροι, εἶναι ἐκεῖνοι ποῦ μιλοῦν γαλλικά καί γερμανικά καί κατά συνέπειαν δέν μποροῦν παρά νά μένουν ἐνθουσιασμένοι μέ τό βαρύ πρόγραμμα ποῦ ἀκοῦνε, κι' ἄς μήν τό καταλαβαίνουν, γιατί ἀπλούστατα δέν ἔχουν φτάσει στό σκαλοπάτι ποῦ ἔπρεπε νά ἦσαν φτασμένοι γιά νά τό νοιώσουν. Οἱ δεύτεροι, οἱ περισσότεροι, δέν παρακολοιθοῦν καθόλου μουσική, γιατί δέν τό ἐπιτρέπει τό σφοτεφόλι τους, ὅπως δέν τό ἐπιτρέπει καί τό διό μου, ποῦ δέν μπορῶ νά διαθέσω ἑκατοστάρια γιά νά παρακολουθήσω τίς συναυλίες μας καί θεωρῶ τόν ἑαυτό μου εὐτυχισμένο ὅταν μπορέσω νά ἀξιοκυνομήσω μιά θέση στό ὑπερῶο.

— Εἶναι εὔκολο νά διαπαιδαγωγηθοῦν αὐτοί οἱ πολλοί, ἀλλά καί οἱ λίγοι, ἐτσι ποῦ ν' ἀποχτήσουν καί στόν τόπο μας ἕνα κοινό μέ ἄξια μουσική μόρφωση;

— Θά ἤταν μιά κοινοτοπία ἄν σᾶς ἔλεγα ἀπλῶς, ὅπως τόσοι ἄλλοι, ὅτι ὁ λαός μας εἶναι ἕνας λαός γεμάτος ἀπό μιά πλούσια καλλιτεχνική προδιάθεση, ποῦ γυρεύει μιά μικρή εὐκαιρία γιά νά ἐκδηλωθεῖ. Θά σᾶς πῶ κάτι θετικότερο. Εἶναι λίγος καιρός πούχω πάρει ὑπηρέτρια μιά χωριατοπούλα. Μόλις ἔχει τελειώσει τή δευτέρα τοῦ δημοτικοῦ. Ἡ χωριατοπούλα λοιπόν αὐτή, μόλις ἀναλετύτησε λίγο μή τό περιβάλλον τοῦ σπιτιοῦ μου, πού δέν ἄκουγε καί μιλοῦν παρά γιά ποιήματα καί γιά νότες, μπόρεσε νά ἠλιόνει λίγο καιρό ἀπ' τίς σκοπιές καί τά ξεσκονόπανά της κι' ἔγραψε... ἕνα τραγοῦδι γιά νά τό στεῖλει στό χωριό της. Ἐγώ τό ἐἰδα, τήν ἐδάλα νά τό ξαναγράψει κι' ἐκράτησα τό πρῶτο. Ὁρίστε γι' αὐτό ἤθτε ἄν εἶναι ἀλήθεια ὅτι πρέπει νάχουμε τίς μεγαλύτερες ἐλπίδες στό ἀδιαπαιδαγώγητο κοινό μας.

Παίρνω τό «τραγοῦδι», τό διαβάζω καί μοῦ φαίνεται ὅτι ἀξίζει πραγματικά νά διαδοσεῖ, μέ τήν ὀρθογραφία σάν ἕνα παγκόσμιο οἰκοδόημα, πάνω ἀπό σύνορα καί ἐποχές, χρειάζεται καί τό δικό μας κι' ἀλλιώς, καί τῆς προσφέρουμε μεγαλύτερη ἐιδοὐλίωση προσπαθώντας νά τό βροῦμε καί νά τῆς τό δώσουμε, ἀντί νά παπαγαλίζουμε σά ζαζοὶ μπροστά σ' ἀγκωνάρια, ἔστω, ποῦ τῆς προσφέρουν οἱ ἄλλοι. Μήπως ὅμως εἶναι μονάχα ἡ Ὀρχήστρα Ἀθηνῶν; Χαρακτηριστικό τοῦ μέ ποιόν τρόπο σκέφτονται μερικοί, εἶναι καί τό παραδεκτό. Δέν τό ἀναφέρω ἐπειδή ἀφορᾶ μόνο μένα προσωπικά, ἀλλά γιατί δείχνει ἐκκάθαρα μιά θλιβερή πραγματικότητα. Ἡ Κοτσοπούλη πρόκειται νά ἀνεβάσει τόν «Ἀγαμέμνονα». Κι' ἐνῶ πάνω στό ἔργο αὐτό ἔχω γράψει κι' ἐγώ μουσική, ποῦ μάλιστα παίχτηκε ἀπ' τό Βασιλικό Θέατρο, ὅταν εἶχε ἀνεβάσει κι' αὐτό τόν «Ἀγαμέμνονα», τώρα ἡ Κοτσοπούλη μετακαλεῖ ἕνα ξένο συνθέτη, τόν Μιλό, γιά νά παίξει δική του μουσική. Αὐτό πώς σᾶς φαίνεται; Μά μήπως εἶναι μόνον αὐτό; Ξέρετε τί θά πεῖ τά τρία σκυλάκια κι' ὁ Ξηρεῖης;

Κάνω τή σκέψη ὅτι ὁ Ξηρεῖης θἄχει φαίνεται τρία σκυλάκια ἤ μπορεῖ νά ἀνήκουν καί σέ κάποιον ἄλλο, πράγμα πολύ λογικό. Κεῖνο πού δέν μπορῶ νά καταλάβω εἶναι τό ποιά σχέση μπορεῖ νάχουν τά τρία σκυλάκια μέ τή μουσική ἰδιότητα τοῦ Ξηρεῖη.

Ἡ ἀπάντηση εἶναι ὅτι τό παρακάμενο ἡ τό προπεραμένο καλοκαίρι, τά προγράμματα τῆς «Αἰγλης» ἔγραφαν:

«Ιο νούμερο τά τρία σκυλάκια. 2ο ὁ γενόρος Ξηρεῖης, δισλιμπατοῦρος τοῦ Ὠδείου κλπ., διακριθεῖς στή Σκάλα τοῦ Μιλάνου κλπ.»

Αὐτή εἶναι ἡ κατάντια μας, φίλε μου..

— Κύριε Βάρβογλη, μήπως γιά ὅλα αὐτά φταίει καί τό κοινό, ποῦ προτιμᾶ ἴσως ἕνα ἔργα;

— Νά σᾶς πῶ, ἔχετε ἐν μέρει δίκιο. Ἐν μέρει, γιατί τό κοινό μας ἀποτελεῖται ἀπό δυό κατηγορίες ἀνθρώπων. Ἀπό ἐκείνους ποῦ παρακολοιθοῦν μουσική κι' ἀπό κείνους ποῦ δέν παρακολοιθοῦν. Οἱ πρῶτοι, καί οἱ λιγότεροι, εἶναι ἐκεῖνοι ποῦ μιλοῦν γαλλικά καί γερμανικά καί κατά συνέπειαν δέν μποροῦν παρά νά μένουν ἐνθουσιασμένοι μέ τό βαρύ πρόγραμμα ποῦ ἀκοῦνε, κι' ἄς μήν τό καταλαβαίνουν, γιατί ἀπλούστατα δέν ἔχουν φτάσει στό σκαλοπάτι ποῦ ἔπρεπε νά ἦσαν φτασμένοι γιά νά τό νοιώσουν. Οἱ δεύτεροι, οἱ περισσότεροι, δέν παρακολοιθοῦν καθόλου μουσική, γιατί δέν τό ἐπιτρέπει τό σφοτεφόλι τους, ὅπως δέν τό ἐπιτρέπει καί τό διό μου, ποῦ δέν μπορῶ νά διαθέσω ἑκατοστάρια γιά νά παρακολοιθήσω τίς συναυλίες μας καί θεωρῶ τόν ἑαυτό μου εὐτυχισμένο ὅταν μπορέσω νά ἀξιοκυνομήσω μιά θέση στό ὑπερῶο.

— Εἶναι εὔκολο νά διαπαιδαγωγηθοῦν αὐτοί οἱ πολλοί, ἀλλά καί οἱ λίγοι, ἐτσι ποῦ ν' ἀποχτήσουν καί στόν τόπο μας ἕνα κοινό μέ ἄξια μουσική μόρφωση;

— Θά ἤταν μιά κοινοτοπία ἄν σᾶς ἔλεγα ἀπλῶς, ὅπως τόσοι ἄλλοι, ὅτι ὁ λαός μας εἶναι ἕνας λαός γεμάτος ἀπό μιά πλούσια καλλιτεχνική προδιάθεση, ποῦ γυρεύει μιά μικρή εὐκαιρία γιά νά ἐκδηλωθεῖ. Θά σᾶς πῶ κάτι θετικότερο. Εἶναι λίγος καιρός πούχω πάρει ὑπηρέτρια μιά χωριατοπούλα. Μόλις ἔχει τελειώσει τή δευτέρα τοῦ δημοτικοῦ. Ἡ χωριατοπούλα λοιπόν αὐτή, μόλις ἀναλετύτησε λίγο μή τό περιβάλλον τοῦ σπιτιοῦ μου, πού δέν ἄκουγε καί μιλοῦν παρά γιά ποιήματα καί γιά

ΤΗΝ ΩΡΑ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΩΔΕΙΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΔΙΔΑ Σ. ΓΕΝΑΔΗ

Σήμερα, ὅπως ὑποσχέθηκα, ἀρχίζω νά... εἰδικεύομαι. Στή δυπλανή σελίδα ἀπό καιρό ἔχει ἀνάψει φαρδιά κουβέντα γιά τά γενικά μουσικά μας προβλήματα. Καιρός εἶναι λοιπόν νά ζήσουμε καί λίγο τή ζωή τῶν εἰδικῶν, ποῦ χρόνια τώρα ἀκούρατοι καί δουλεύοντες σιγά γιά νά «τακιστήσουν» φωνές σέ λαρύγγια, νά μαλακώσουν δύστροπα δάχτυλα, νά δέν νιοῦν μάτι, ἀπνεῖ, ἀντέλιφῆ, νά διαπαιδαγωγήσουν καί πολλές φορές νά... κατασκευάσουν τελέντα. Στή δεσποινίδα Γενάδη, γνωστή καθηγήτρια τοῦ τραγουδιοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Ὠδείου, ἔλαχε ὁ κλῆρος νά πάρει τό πρῶτο βάπτισμα τοῦ πυρός. Ἄς ἀπόσυμε πώς δέν θά μέ... "διαφεύσει», ὅπως ὁ κ. Μητροπούλος.

— Πόσα χρόνια διδάσκετε, δεσποινίς Γενάδη;

— Δέκα ὁκτώ.

— Ἔχετε δώσει πολλά δισλιμπατοῦρα;

— Πάμπολλα καί ἐξέχοντα. Σᾶς ἀναφέρω τήν δεσποινίδα Παπαναστασίου, τήν Τασσοπούλου, ποῦ ὁρίσκεται τώρα στή Γερμανία, τόν κ. Στεφανίδη, κλπ. Θέλετε πρόκειται πάλι νά δώσετε... πολλά ;

— Ἀρκετά. Στόν κ. Μπούβλο, στίς δεσποινίδες Ξηρουγάκη, Πρόκου καί Χατζηκιάννου.

— Ξέρετε... ἔχετε ὑπ' ὄψη σας τά δυό σούγκρον περί δισλιμπάτων μερικοί...

— Τά δυό μου δισλιμπάτα, ὅπως σᾶς εἶπα καί πιό μπροστά, εἶναι ὅλα διασκευασμένα. Ἀς χατηγορήσουν ἐκείνους ποῦ δέν δίνουν καιμμιάν ἀπάντησιν στά δισλιμπάτα τους.

Οἱ μαθήτριες τῆς κ. Γενάδη ποῦ παρακολοιθοῦν μέ ἐνθουσιάρεση τή συνομιλία μας, μοιάζουν πολύ περήφανες καί δίκιοῦλα συγκρατοῦν αὐθόμητες... ἐνδηλώσεις ἐπιδοκιμασίας.

— Ποιά εἶναι ἡ γνώμη σας γιά τό μουσικό μας κοινό;

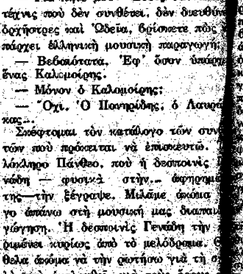

Ἡ Δίς Σ. ΓΕΝΑΔΗ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ ΤΗΣ

Ἡ δεσποινίς Γενάδη στέκεται πιό δυναστατική κι' ἀπό ἕνα... μαέστρον ἀνάμεσα στήν ἀπάντησή της.

— Συμπεριφέρεται ἐρώτηση, μοῦ λέγει. Ἐγώ ἐπιμένω:

— Μιλῆστε μου, ἔσσω καί μέ... ἀπόλυτη νοοίμενα.

— Νά, ὑπάρχει μιά κατηγορία κοινοῦ, ποῦ δέν νοιώθει τί σή τί σή πιό μουσική. Αὐτή παρακολοιθεῖ τίς συναυλίες τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν ἐπειδή εἶναι... chic. Ὅταν τοῦς μιλήσετε γιά ἀποκαλύπτοτε ἄλλην, σᾶς λένε: «Ἀ, ἐγώ κρεῖ;»

— Γιά πῆτε μου: Ἐσεῖς σάν καλλιτέχνις ποῦ δέν συνθέσει, δέν δυεῖσθε ἀρχήσεις καί Ὠδεῖα, ὁρίσκετε πῶς ὑπάρχει ἑλληνική μουσική παραγωγή;

— Βεβαότατα. Ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἕνας Καλομοίρης.

— Μόνον ὁ Καλομοίρης;

— Ὄχι. Ὁ Ποστρίδης, ὁ Λαυρέντας...

Σπόφτομαι τόν κατάλογο τῶν συνθετῶν ποῦ πρόκειται νά ἐπισκευτοῦν. Μόλληρο Πάνθεο, ποῦ ἡ δεσποινίς Γενάδη — φυσικά στήν... ἀφηρημάδα της — τήν ξέγραψε. Μιλάμε φυσικά γιά ἀπάνω στή μουσική μας δυστυχία γάγγρη. Ἡ δεσποινίς Γενάδη τήν ἐρωτᾶ κυρίως ἀπό τό μελόδραμα. Θέλω ἀσφμα νά γνοῦν γιά τή σχολή ποῦ ἀκολουθεῖ, γιά τοῦς ὅρους ἐισδοχῆς τῆς κλπ. κλπ., μά ὁ κ. κοπέλ δ... χῶρος δέν μέ παίχνει. Οἱ ἀθῆτρες ἄλλως τε τῆς δεσποινίδος κάθη μοιάζουν ἀνυπόμονες. Τίς φωνάζω καί τίς παραδίδω μαζί μέ δασκάλα τους στήν... ὀθανασία.

Ὁ Δίς ΓΕΝΑΔΗ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ ΤΗΣ

Σκάρτο ἀρχίζω ἀπό τό ἀγόρι. Ἐκεῖνος ἀρχίζει μέ τό ἀγαπημένο τραγοῦδι τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Ἀρμάν, μέ σοκάτες καί βιολί καί πιάνο. Ἡ δεσποινίς Γενάδη μέ τή συνοδεία τοῦ Μπενέκειου κοινοῦ, μαζί μέ τή συνοδεία ποῦ μετέδοσαν σ' ὅσους παρακολοιθοῦσαν τό τραγοῦδι τῆς λυμπρᾶς καλιτέχνιδος, ἐξόπνησαν ὀστόσο καί τό παρόμοιό τους:

—Ὡς πότε τάχα οἱ ἐξαίρετοι "Ἕλληνες καλλιτέχνες θά φεύγουν μακρυά ἀπ' τόν τόπο μας, καί κότε τάχα ὁ τόπος αὐτός θά μπορέσει νά τοὺς δώσει τήν ἀνάλογη ἐκείνη καλλιτεχνική στέγη ποῦ θά ἐπιφέρει καί σέ μᾶς νά τοὺς ἀκοῦμε, ὄχι μονάχα ἀπό τό ρεδιόφωνο;

—Τήν Τρίτη, 26 Ἰανουαρίου, ὥρα 6.30 μ.μ., στό «Ὀλυμπιακό», μέ τήν ὀμπλή παρουσία τοῦ Βασιλέως, δίδεται ἡ ἀναβίβασι τῶν ἀρχαίων νέων σωμφωνικῶν ἔργων τοῦ κ. Πέτρου Περιβῆ. Συμφράτεει ὁσν σαλόν ὁ κ. Ζ. Φαρσαντάτος (πιάνο).

—Τό ἀεβόνιον τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν ἀναγγέλουμε τρεῖς συναυλίες τοῦ κυρίου καί τῆς κυρίας Μικούλη, μέ σοκάτες καί βιολί καί πιάνο. Ἡ μία συναυλία δίδεται τήν Τετάρτη 20 Ἰανουαρίου, στίς 6.30 μ.μ., μέ πρόγραμμα: Μόζαρτ, Μπράμς καί Σούμαν, ἡ δεύτερη Τετάρτη 17 Φεβρουαρίου, στίς 6.30 μ.μ., μέ πρόγραμμα Μπετόβεν, Ρεσπίγκι, Φωρέ καί ἡ Τρίτη Τετάρτη 3 Μαρτίου, στίς 6.30 μ.μ., μέ πρόγραμμα: Λεκέν, Μπράμς, Τσαΐκόβσκυ.

Τόν ἐσυπνηρόν εἰκόνα: Πλατείαι δρχν. 80. Μαθητικά δέξοσταυ δρχ. 20, γιά τίς τρεῖς συναυλίες πλατείαι δρχν. 180. Τά εἰσιτήρια πωλοῦνται στό ταμεῖο τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν καί στόν Μουσικό Οἶκο Μ. Καζάζη, Σταδίου 20.

—Ἐπίσης τό Ἰανουαρίου, Παρασκευή, στίς 7 μ.μ. ἡ κ. "Ἑλλα Σπανδωνίδου, δίδει στήν ἀδόν Ἀμφιάλας 42 ἠν 8η audition της μέ πρόγραμμα:

BEETHOVEN :
Eroika - Variationen
Six Bagatelles op. 126
1. Andante con moto. 2. Allegro. 3. Andante. Presto. 5. Quasi Allegretto. 6. Presto.

—Ἀπό τά ἀνδιαφέροντα ρεσιτάλ τοῦ Ἰανουαρίου, εἶναι καί τό ρεσιτάλ, ποῦ δίδεται σήμερα μέ ἔργα Μπετόβεν, Λίστ, Σοπέν. Ἐπίσης τό ρεσιτάλ τῆς Φιορεντίνας Κουρούλια - Βαλλούης, μέ ἔργα Ρόσας—Καζέλλα, Ρόμπερτς καί Σοῦμπερτ καί τό κουαρτέτο Ἀθηνῶν, μέ ἔργα Χαΰδν, Μπετόβεν - Ρτβρόζαν, θά δόσουν ἀνδιαφέρουσα ρεσιτάλ.

—Στήν ἐη συναυλία τῶν συνδρομητῶν, θά δοθεῖ ἡ εὐκαιρία στό φιλόμουσο κοινό νά χειροκροτήσει τόν Ἑλληνικόν ὑμνον καί ἀόλοτα στό Βρανδενβόϊσιον κοντσέρτο τοῦ Μπάχ γιά πιάνο καί γιά ὀρχήστρα.

—Ὁ Μπούς, κοι χειροκροτήθηκε τόσο πολύ ἀπό τό Ἀθηναϊκό κοινό, ἔρχεται γιά τήν Παλαιστίνη, ὅπου θά παίξει μέ τήν ὀρχήστρα τοῦ Χούμπερμαν. Ὁ μεγάλος καλλιτέχνης, φεγγονός ἐκφράστρια μ' ἐνδιαφέρον γιά τούς μουσικούς τῆς ὀρχήστρας μας καί εἰδικά γιά τά βιολιά.

—Ἡ διεύθυνση τῆς «Παλλαδίου Χορωδίας» ἀνακοινώνει ὅτι ἡ προγραμματισθεῖσα ἐμφάνισή της μέ τό «Ὀρατόριο τῶν Χριστουγέννων» τοῦ Μπάχ, θά πραγματοποιηθεῖ τόν ἀρχομένο Φεβρουάριο. Ἡ ἀνοιξιάτη αὐτή ἐμφάνισις αὐτῆς ὀφείλεται στό ὅτι ἡ «Παλλάδιος Χορωδία» περιμένει νά ἀπαναβιβάσει τό νέο μεγάλο θεατρικό τῆς κ. Μαρ. Κοτσοπούλη, στό μέγαρο «Ρέξ» τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου, ὅπου θά δοθοῦν ἑφέτος ὅλες οἱ καλλιτεχνικές ἐμφανίσεις της.

ΣΤΡΑΤΗ ΜΥΡΙΒΗΛΗ

Ο ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ

(ΠΑΙΔΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ)

Δρχ. 50

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ»

[Πλατεῖα Συντάγματος]

Η ἐλίδα τῆς γυναίκας

ΜΑΛΛΙΑ - ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΜΑΛΛΙΑ!

«Οἱ γυναῖκες ἔχουν πολλά θώτερο καί βασανιστικώτερο ; μαλλιά καί ὶδέες λίγες.»

Σοπενάουερ

«Νά γτενίζεστε ἀνάλογα μέ τήν ὄψη σας ἐφάνισιν, καί ν' ἄλλοξετε γτενισιά ἀνάλογα μέ τά φορέματα ποῦ φοράτε». Εἶναι ἀπαραίτητο νά ὑπάρχει κάποια ἀναλογία ἀνάμεσα στόν «ὄγκο» τοῦ κεφαλιοῦ σας καί στόν ὄγκο τοῦ χαλάζη τή γραμμή του. "Αν μάλιστα ἔχετε τήν τύχη νά φυτρώνουν τά μαλλιά σας σέ ὡραῖο καί κανονικό σχῆμα, αὐτό τό γτένισμα εἶναι τό ὡραιότερο γιά νέα πρόσωπα γιατί ἀφήνει νά φανεῖ ὅλη ἡ ἔκφραση τοῦ προσώπου σας. Μονάχα ἄν ἔχετε τά μήλα τοῦ προσώπου πολύ στρογγυλά, μονάχα τότε ἀποφεύγετε τό γτένισμα αὐτό.

Τώρα ποῦ τά ἄλλα σπόρ, ἐκτός ἀπό γματα πάρνει τήν πιό εὐγενικιά καί ἀγαθοποιό ἐιδίφιση της, εἶναι ὁ Ἰοῦλιος. Τόν μῆνα αὐτόν συνηθίζεται ἀπθρεκαι εἰδικά ἐξουσιαμένοι στή διαφάνεια τοῦ κάθε καλοῦ ἀθλητῆ τοῦ ἀλλονοῦ Σιλλόγου, νά τόν συνατσοῦνε καί νά τοῦ ἀναστύσσουν ὅτι ἔχει τέτοια ἀξία, ὥστε ὁ Σίλλογος ποῦ τόν ἔντυνε καί τόν γίγνωλε ὤς τώρα καί ποῦ στό κάλος τόν δημιούργησε, δέν εἶναι ἱκανός, οὔτε τοῦς ἱμάντες τῶν ποδοσφαιρῶν του ὑποδημάτων νά τοῦ δένει, καί ὅτι μόνο στό ἰδιό τοῦς Σίλλογο θά ἀρέῖ καί θά ἀπολαύσει ὅ,τι τοῦ ἀξίζει. Ὕστερα ἀπ' αὐτό ὁ ἀθλητής, ἐφ' ὅσον εἶναι ἐξυπνος, σηρμίνει στό Σίλλογό του μέ τά χέρια στίς τσέπες καί ὀφίνει πώς μπορεῖ νά μήν ἔξρει γράμματα, πώς μπορεῖ νά εἶναι ἕνας τεμπέλης, πώς μπορεῖ νά μήν ἔχει ἤχνος ἀθλητικῆς καί ἀνθρώπινης ἀγωγῆς, ἀλλά ὅτι ἐπιθυμεῖ νά γίνει τουλάχιστον πρόεδρος, εἰ ὁ' ἄλλος...

Ἐντυσεῖται πώς οἱ διάφοροι παράγοντες τῶν Σωματείων ἔχοὶν ἔθιμο, πρατοῦ ἐξασκεστοῦν τίς πάνω εἰδικά ὀρκνιά των γιά τό ἠθικοαθλητικό αὐτό ἔργο, νά δίνουν «ὕψιστον τιμῆς» πρός δέν ἐπιφαβιμοῦν τά ἀγαθά τοῦ ἄθλου. Πιστεύουν μόνο στή θεωρία τῆς σχετικότητας, ποῦ ἔχει μεγάλη ἐφαρμογή στό ποδοσφαιρικό πράγματα.

Μιά ἀπό τίς μά μεγάλες ἀρχές τοῦ ἐλληνικοῦ φουτ-μπόλ εἶναι πώς δέν ὑπάρχει λόγος νά γίνει καλύτερος ἀπό τόν ἄλλο, ὅταν αὐτός γίνει καλός, ἀλλά ἀπλούστατα ἐν ἐοῦ ἔχεις ἕνα μάτι, νά τό ὀγάλεις τοῦ ἀντισπάλου σου καί τά δύο, ὁπότανε εἰκολότερα πετυχαίνεις τό ἰδιο ἀποτέλεσμα καί μάλιστα χωρίς οὔτε μιά στιγμή νά μείνεις καθύστερος.

Εἴμαστε βέβαιοι πώς ὁ ἱστορικός μας ἡμιε διαβάσει αὐτά θά θυμηθεῖ κι' ἄλλα πολλά, πού δέν μαζῦ θά τόν φοτεῖσουν νά ἀνπιαλόψει στήν τυχόν κριτική του, «τά αἴτια τοῦ μεγαλείου καί τῆς κατάντιας τοῦ ἐλληνικοῦ φουτμπόλ».

ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΑ ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ

Ὅμως, μέ ἕνα πλατό φόρεμα μπορεῖτε νά φορτώσετε τό κεφάλι σας μέ μερικές μπούκλες, ἀλλά πάλι στήν κορφή τοῦ κεφαλιοῦ, γιατί ἔτσι δίχως νά μεγαλώσει τό κεφάλι σας παίρνει κάποια περισσότερη σημασία. Μήν ξεχνᾶτε ὅτι φέτος οἱ μπούκλες εἶναι μεγαλείτερες καί στρογγυλές, ἀντίθετα μέ τόν περσινό γειμάνα ποῦ ἤτον μικρές καί πλατυμένες. Γενικά φέτος τό φορέματός σας. Τό σφιχτό καί ἁπλό γτένισμα ποῦ πηγαίνει τόσο ὡραῖα μ' ἕνα τσγτέρ ἤ μ' ἕνα φόρεμα ἰσιο, εἶναι ἀπολύτως ἀνάρμοστο μ' ἕνα φόρεμα πλοτό, γεμνό καί πολυσύνθετο. "Αν τό βραδυνό σας φόρεμα ἔχει γραμμή στενή, τότε καί τό γτένισμά σας πρέπει νά εἶναι σέ γραμμή ἀνάλογη, μέ τά μαλλιά πρός τά ἄνω, δίχως νά κρέμονται μπούκλες στό λαιμό καί νά ἔχουν τή γραμμή τοῦ. Ἐν μάλιστα ἔχετε πολύ μαλλιά σας σέ ὡραῖο καί κανονικό σχῆμα, αὐτό τό γτένισμα εἶναι τό ὡραιότερο γιά νέα πρόσωπα γιατί ἀφήνει νά φανεῖ ὅλη ἡ ἔκφραση τοῦ προσώπου σας. Μονάχα ἄν ἔχετε τά μήλα τοῦ προσώπου πολύ στρογγυλά, μονάχα τότε ἀποφεύγετε τό γτένισμα αὐτό.

Ὅταφορετε λοιπόν νά σηαβάλουμε καί μείς κάπως, μά ἀπαστῶ θυμίζουμε τήν ἀνεπίσημη πλεκτά τοῦ, τά ἤθη καί τά ἔθιμα, ποῦ τόνο οὐσιαστικό μέρος ἀποτελοῦν γιά ἕναν ἱστορικό.

Πρῶτα-πρῶτα τό ἐλληνικό ποδοσφα

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΣΥΜΜΟΡΙΑ

ΤΟΥ Κ. Γ. ΘΕΟΤΟΚΑ

[ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ 3η ΣΕΛΙΔΑ]

Στγά-στγά όμως οί συμμαθητές μας πήραν εθδηση πώς κάτι σπνεδάιιε, ἄκουσαν καί τή λέξη συμμορία, πού τούς ἀρέσκεε ἀλέκος. Βιάθηκαν τόσο νά μάς κατασκοπεύσουν μέ τό πιό τρομερό του θλέγια καί πρόστιμο:

— Νά τιμωρηθοῦν παραδειγματικά.

Καί τιμωρήθηκαμε παραδειγματικά, χωρίς κανείς ἀπό τό διδακτικό προσωπικό νά ἐρθει γιά ποιόν ἀφορδιός λόγο νά εἴχαμε τιμωρηθεί.

Μιά ἄλλη φορά παλιό μαθητής ἀποφάσισαν πώς, ἀφού εἶναι σχολικός καί κακοῦργος, ἔπρεπε νά παραλιμηθοῦμε τά τσιπιά δικιστήριο. "Ηρθαν αἰλήθος ἀστυνομικοί, ἀλλάξαν σόμα γοροφυλακής καί μάς συνέλαβαν, μάς ἔδεσαν πισθήγκωνα καί μάς ἔπιαναν σιό Καισουργόιιετο. Πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου ἦταν ὁ χοντρός Μαντούης. Ὁ πρόεδρος λοιπόν καί οἱ σύνεδροι ἄρχισαν καί μάς ἐδρῶτλαν, χωρίς νά μάς ἀφήνουν νά ἀπολογηθοῦμε καί τό ἀκροαστήριο μάς γιουγιάζε κι' ἤθελε νά μάς πετροδοιήσει. Τότες παρουσιάστηκε ἕνας μαθητής, πού λεγόταν Ποσσιάς καί δήμοσε πώς ἤταν ὁ δικηγόρος καί πώς ἤθλε νά ἀνειλάβει τήν ὑπερασπιστή μας. Μέ πολλή ἀκαρτέρια ὁ πρόεδρος νεῦ ἐπέτρεψε τόν ἀιιμάιια. Κι' ὁ Πασσιάς τότες ἀρχισε νά δγιάζει λόγο καί νά κατηγορεῖ τήν Μαντούδη καί τούς συνεδρους του. τόσο πολύ, πού αὐτέ τρέχε νά παρεκκίσει τό ἀκροστήριο μέ τό μέρος του (εἶχε ἴσως προσκοπιά μέ τά ιιέλη τοῦ δικαστηρίου). Σιή τέλος ὁ Μαντούδης ὑμόρισε ἀπάνω σιόν Πασσιά καί κυλίσανν κατιγής. Πρόσω γενικωστεῖ ἡ συιιπλοκή, ἡ κραυγαλική μάς ἀρσαρε κιαθός καί τόν Πασσιά καί μάς φνάσαιιε ὅλους ιιαζί σ' ἕνα σκοτεινό κελλόι, καί δέν ἐκέρασε στό κελλό καί κλειστήκαι. Μονάχα αἱ χωροφύλεισες καί οἱ δικασταί σπέδιαιιαν στή σιιέγη καί κοιλαβιοῦ καί μάς κεκτύσαν χόνιαιια ἀπό τίς γιοσιιάιιδες.

Σέσσεσαν ὅμως ἀρκετοί κειγνάδες γι' αὐτό τό ζήτημα, γιατί πολλοί μαθητές δνιιιιαστιγούσανε καί λόγανε ὅτι ἡ δίκη δέν ἔγινε ὅπως ἔπρεπε, ὅτι οἱ κατηγορούμενοι, τιιιωρηθέντων νεοις καί ἀπολογηθοῦν καί ὅτι κάτιτος, δέν εἶναι κιαθόλου σωστό νά «πλιιιιελήσει» ὁ διευθυντής καί νά φτιάξει ἕνα μαζί μέ τούς κτιιιίνους. Εἶχε κιάιιιιαι ἐνδιαφέρον, ἀλλά ἀστεῖα τόν μιιιιέ τήν σοφία καί τήν ἀβουσία, τήν κατηγορικής σοφίας καί τής φιλόσοφιας ἡμέ-νης ἐξουσίας. Τά λόγια τον ἤταν νόμοι, εἰ ἐκφράσεις του ἀφετάνιιτες, ἡ δύναμή του ἀκαταπόνιιιτη. Δέν τολμούσανε νά ἀντιπρόσωπιε τό δίκιμα του. Ὅταν περιτούσαιιε ἐμπρός ἀπό τό γραφείο του, σταματούσανε κιάθε κινούνεια καί περιπατούσαιιε σιά νύχια τών ποδιών. Ἄν τυχόν ἡ κόρμα του ἤταν ἀνοιχτή, τρέχαιιε γιά νά ποιάσσαιιε πρστού γι' ρίξει τό κεφάλι. Σπό δρόιιο, ἄν τόν διαιιιήγιαιιε νά ἔρχεται ἀπό μακριά, ἀλλάζαιιε πεζοδρόιιιο. Σπάνιες δισδρόμιες καί σπίτι, ἀιιά τό σχόλειό τόν συναντούσαιιε σπανιότατα σιές ἐξωστερικά κρίσιιες περιστάσεις.

Ἠρέμησε ἐοιτόν τό πεδίο τής μάχης μον σπάς. Ὁί ιιαθουσιοι σταιιιάτησαν τό δάσσιμο, οἱ δασιστικοί σταιιάτησαν τά κλάιιιστα κι' ἔρξαν κάτιο τά ξίδια καί τίς πέτρες πού κρατούσαν.

Ὅλοι σταθιφαν ἐκεί πού θρισκόσανε, γεντώθηκεν καί παρίιιειναν μεγάλα γεγονότα. Ἐιιεῖς οἱ σπαιιιοιιδίες εἴχαιιε συναντεί ὅλοι ιιαζί σε μιά γωνιά, λέγω ὁ ἀσήνεια ἀπό τούς ἄλλους, σιόν ἀπό μιά ἀιιδόιιιιιη καί ἀκανάλιστη ἀλληθρογύη.

Ὁ γυμνασιάρχης παρατράφησε ἀειλη-τος, μά τά χέρια πίσω, μέ δῆμα σιγή καί ἐπίσημο, μέσ σιήν ἀπόιιιιιη τή σιιή πού εἶχε διαδεχεί τήν τρικυμία. Σιάθηκε ἀνάιιεσα σιό πλήθος τών παιδιών κι' ἔριξε τριγύρω του μιά μετιά θειιά ἀπαδοκειμιστικιή.

— Τί σιιμβαίνει; ρώτησε προσταχτικά.

Σιήν ἀσχή κανείς δέν ἀιιακρίθηκε.

Ὁ-σερα, ἕνας μεγάλος καί χοντρός μαθητής, πού λεγόταν Μαντούδης, προχώρησε πρός τόν γυμνασιάρχη καί εἶπε, δείχνοντας μέ τό δάχτυλο τόν δημιό μας:

— Κύριε, αὐτοί ἔχουνε σιμμορία.

— Τί ἔχουνε; ρώτησε ὁ γυμνασιάρχης μέ ἀρκετή κατάιιιιληση.

Τότε πολλοί μαθητές φώναξαν ἀπό ὅλες τίς μεριές:

— Μάστορα, κύριε, αὐτοί ἔχουνε σιμμορία.

Ὁ τετράγωνος ἄνθρωπος δέν κατώρθωσε νά μπεί σιό νόημα τών πραγμάτων. Θά χρειαστθῆκε, ὀπ-θέτω, νά κατοιιιθεῖ τί σήιιαινε ἀρά γε, σιήν ἐλιδιάφορη δάλεκιο τών κιαθιτήρων, αὐτή ἡ κατινοὐργια καί παρόξενη ἐκφραση: «ἔχουνε σιμμορία». Μά πρστνιτός δέν κατιαλάβαινε. Τό ζήτιιιιιι ἦταν ἀρκετά σιοιτεινό καί ἀνεξήγητο γιά σιήν σιαιδεγσιγιική σιιεύιδηση τοιι. Δέν ταίριαζε δ-μως καί νά δοῦιιε πώς δέν εἶχε κανιαλάβει. Καί ἐξ ἄλλου ἤιιανε φανερό πώς ἡ κοινή γνώιιη μάς κατιαθιιιάζε καί πώς εἶχιιιε ἄφος ἐνόχων. Ὁ γυμνασιάρχης μάς κατιαστρώνουιιε μέ τό πιό τρομερό του θλέγια καί πρόστιμο:

— Νά τιμωρηθῆν παραδειγματικά.

Καί τιμωρηθήκαμε παραδειγματικά, χωρίς κανείς ἀπό τό διδακτικό προσωπικό νά ἔρθει γιά ποιόν ἀφιθόλως λόγο εἴχαιιε τιμωρηθεί.

Μιά ἄλλη φορά παλιό μαθητής ἀποφάσισαν πώς, ἀφού εἶναιστον συμμορίτες καί κακοῦργοι, ἔπρεπε νά παραλιμηθοῦμε τά τσιπιά δικιστήριο. "Ηρθαν αἰλήθος ἀστυνομικοί, ἀλλάξαν σόμα γοροφυλακής καί μάς συνέλαβαν, μάς ἔδεσαν πισθήγκωνα καί μάς ἔπιαναν σιό Καισουργόιιετο. Πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου ἦταν ὁ χοντρός Μαντούης. Ὁ πρόεδρος λοιπόν καί οἱ σύνεδροι ἄρχισαν καί μάς ἐδρῶτλαν, χωρίς νά μάς ἀφήνουν νά ἀπολογηθοῦμε καί τό ἀκροαστήριο μάς γιουγιάζε κι' ἤθελε νά μάς πετροδοιήσει. Τότες παρουσιάστηκε ἕνας μαθητής, πού λεγόταν Ποσσιάς καί δήμοσε πώς ἤτανε ὁ δικηγόρος καί πώς ἤθλε νά ἀνειλάβει τήν ὑπερασπιστή μας. Μέ πολλή ἀκαρτέρια ὁ πρόεδρος νεῦ ἐπέτρεψε τόν ἀιιμάιια. Κι' ὁ Πασσιάς τότες ἀρχισε νά δγιάζει λόγο καί νά κατηγορεῖ τήν Μαντούδη καί τούς συνεδρους του. τόσο πολύ, πού αὐτέτρεψε τά πραγιιιιιιιστικά τό ἀκροστήριο μέ τό μέρος του (εἶχε ἴσως προσκοπιά μέ τά ιιέλη τοῦ δικαστηρίου). Σιή τέλος ὁ Μαντούδης ὑμόρισε ἀπάνω σιόν Πασσιά καί κυλίσανν κατιγής. Πρστνιτ γενικωστεῖ ἡ συιιπλοκή, ἡ κραυγαλική μάς ἄρσαρε κιαθός καί τόν Πασσιά καί μάς φνάσαιιε ὅλους ιιαζί σ' ἕνα σκοτεινό κελλόι, καί δέν ἐκέρασε στό κελλό καί κλειστήκαι. Μονάχα αἱ χωροφύλεισες καί οἱ δικασταί σπέδιαιιαν στή σιιέγη καί κοιλαβιοῦ καί μάς κεκτύσαν χόνιαιια ἀπό τίς γιοσιιάιιδες.

Σέσσεσαν ὅμως ἀρκετοί κειγνάδες γι' αὐτό τό ζήτιιιιιι, γιατί πολλοί μαθητές δνιιιιαστιγούσανε καί λόγανε ὅτι ἡ δίκη δέν ἔγινε ὅπως ἔπρεπε, ὅτι οἱ κατηγορούιιενοι, τιιιωρηθέντων νεοις καί ἀπολογηθοῦν καί ὅτι κάτιτος, δέν εἶναι κιαθόλου σωστό νά «πλιιιιελήσει» ὁ διευθυντής καί νά φτιάξει ἕνα μαζί μέ τούς κτιιιίνους. Εἶχε κιάιιιιαι ἐνδιαφέρον, ἀλλά ἀστεῖα τόν μιιιιέ τήν σοφία καί τήν ἀβουσία, τήν κατηγορικής σοφίας καί τής φιλόσοφιας ἡμέ-νης ἐξουσίας. Τά λόγια τον ἤταν νόμοι, εἰ ἐκφράσεις του ἀφετάνιιτες, ἡ δύναμή του ἀκαταπόνιιιτη. Δέν τολμούσανε νά ἀντιπρόσωπιε τό δίκιμα του. Ὅταν περιτούσαιιε ἐμπρός ἀπό τό γραφείο του, σταματούσανε κιάθε κινούνεια καί περιπατούσαιιε σιά νύχια τών ποδιών. Ἄν τυχόν ἡ κόρμα του ἤταν ἀνοιχτή, τρέχαιιε γιά νά ποιάσσαιιε πρστού γι' ρίξει τό κεφάλι. Σπό δρόιιο, ἄν τόν διαιιιήγιαιιε νά ἔρχεται ἀπό μακριά, ἀλλάζαιιε πεζοδρόιιιο. Σπάνιες δισδρόμιες καί σπίτι, ἀιιά τό σχόλειό τόν συναντούσαιιε σπανιότατα σιά ἐξωστερικά κρίσιιες περιστάσεις.

Ἠρέμησε ἐοιτόν τό πεδίο τής μάχης μον σπάς. Οἱ ιιαθουσιοι σταιιάτησαν τό δάσσιμο, οἱ δασιστικοί σταιιάτησαν τά κλάιιιστα κι' ἔρξαν κάτιο τά ξίδια καί τίς πέτρες πού κρατούσαν.

Ὅλοι σταθιφαν ἐκεί πού θρισκόσανε, γεντώθηκεν καί παρίιιειναν μεγάλα γεγονότα. Ἐιιεῖς οἱ σπαιιιοιιδίες εἴχαιιε συναντεί ὅλοι ιιαζί σε μιά γωνιά, λέγω ὁ ἀσήνεια ἀπό τούς ἄλλους, σιόν ἀπό μιά ἀιιδόιιιιιη καί ἀκανάλιστη ἀλληθρογύη.

Ὁ γυμνασιάρχης παρατράφησε ἀειλη-τος, μά τά χέρια πίσω, μέ δῆμα σιγή καί ἐπίσημο, μέσ σιήν ἀπόιιιιιη τή σιιή πού εἶχε διαδεχεί τήν τρικυμία. Σιάθηκε ἀνάιιεσα σιό πλήθος τών παιδιών κι' ἔριξε τριγύρω του μιά μετιά θειιά ἀπαδοκειμιστικιή.

— Τί σιιμβαίνει; ρώτησε προσταχτικά.

Σιήν ἀσχή κανείς δέν ἀιιακρίθηκε.

Ὁ-σερα, ἕνας μεγάλος καί χοντρός μαθητής, πού λεγόταν Μαντούδης, προχώρησε πρός τόν γυμνασιάρχη καί εἶπε, δείχνοντας μέ τό δάχτυλο τόν δημιό μας:

— Κύριε, αὐτοί ἔχουνε σιμμορία.

— Τί ἔχουνε; ρώτησε ὁ γυμνασιάρχης μέ ἀρκετή κατάιιιιληση.

Τότε πολλοί μαθητές φώναξαν ἀπό ὅλες τίς μεριές:

— Μάστορα, κύριε, αὐτοί ἔχουνε σιμμορία.

Ὁ τετράγωνος ἄνθρωπος δέν κατώρθωσε νά μπεί σιό νόημα τών πραγμάτων. Θά χρειαστθῆκε, ὀπ-θέτω, νά κατοιιιθεῖ τί σήιιαινε ἀρά γε, σιήν ἐλιδιάφορη δάλεκιο τών κιαθιτήρων, αὐτή ἡ κατινοὐργια καί παρόξενη ἐκφραση: «ἔχουνε σιμμορία». Μά πρστνιτός δέν κατιαλάβαινε. Τό ζήτιιιιιι ἦταν σιοιτεινό καί ἀνεξήγητο γιά σιήν σιαιδεγσιγιική σιιεύιδηση τοιι. Δέν ταίριαζε δ-μως καί νά δοῦιιε πώς δέν εἶχε κανιαλάβει. Καί ἐξ ἄλλου ἤιιανε φανερό πώς ἡ κοινή γνώιιη μάς κατιαθιιιάζε καί πώς εἶχιιιε ἄφος ἐνόχων. Ὁ γυμνασιάρχης μάς κατιαστρώνουιιε μέ τό πιό τρομερό του θλέγια καί πρόστιμο:

— Νά τιμωρηθῆν παραδειγματικά.

Καί τιμωρηθήκαμε παραδειγματικά, χωρίς κανείς ἀπό τό διδακτικό προσωπικό νά ἔρθει γιά ποιόν ἀφιθόλως λόγο εἴχαιιε τιμωρηθεί.

Μιά ἄλλη φορά παλιό μαθητής ἀποφάσισαν πώς, ἀφού εἶναιστον συμμορίτες καί κακοῦργοι, ἔπρεπε νά παραλιμηθοῦμε τά τσιπιά δικιστήριο. "Ηρθαν αἰλήθος ἀστυνομικοί, ἀλλάξαν σόμα γοροφυλακής καί μάς συνέλαβαν, μάς ἔδεσαν πισθήγκωνα καί μάς ἔπιαναν σιό Καισουργόιιετο. Πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου ἦταν ὁ χοντρός Μαντούης. Ὁ πρόεδρος λοιπόν καί οἱ σύνεδροι ἄρχισαν καί μάς ἐδρῶτλαν, χωρίς νά μάς ἀφήνουν νά ἀπολογηθοῦμε καί τό ἀκροαστήριο μάς γιουγιάζε κι' ἤθελε νά μάς πετροδοιήσει. Τότες παρουσιάστηκε ἕνας μαθητής, πού λεγόταν Ποσσιάς καί δήμοσε πώς ἤτανε ὁ δικηγόρος καί πώς ἤθλε νά ἀνειλάβει τήν ὑπερασπιστή μας. Μέ πολλή ἀκαρτέρια ὁ πρόεδρος νεῦ ἐπέτρεψε τόν ἀιιμάιια. Κι' ὁ Πασσιάς τότες ἀρχισε νά δγιάζει λόγο καί νά κατηγορεῖ τήν Μαντούδη καί τούς συνεδρους του. τόσο πολύ, πού αὐτέτρεψε τά πραγιιιιιιιστικά τό ἀκροστήριο μέ τό μέρος του (εἶχε ἴσως προσκοπιά μέ τά ιιέλη τοῦ δικαστηρίου). Σιή τέλος ὁ Μαντούδης ὑμόρισε ἀπάνω σιόν Πασσιά καί κυλίσανν κατιγής. Πρστνιτ γενικωστεῖ ἡ συιιπλοκή, ἡ κραυγαλική μάς ἄρσαρε κιαθός καί τόν Πασσιά καί μάς φνάσαιιε ὅλους ιιαζί σ' ἕνα σκοτεινό κελλόι, καί δέν ἐκέρασε στό κελλό καί κλειστήκαι. Μονάχα αἱ χωροφύλεισες καί οἱ δικασταί σπέδιαιιαν στή σιιέγη καί κοιλαβιοῦ καί μάς κεκτύσαν χόνιαιια ἀπό τίς γιοσιιάιιδες.

Σέσσεσαν ὅμως ἀρκετοί κειγνάδες γι' αὐτό τό ζήτιιιιιι, γιατί πολλοί μαθητές δνιιιιαστιγούσανε καί λόγανε ὅτι ἡ δίκη δέν ἔγινε ὅπως ἔπρεπε, ὅτι οἱ κατηγορούιιενοι, τιιιωρηθέντων νεοις καί ἀπολογηθοῦν καί ὅτι κάτιτος, δέν εἶναι κιαθόλου σωστό νά «πλιιιιελήσει» ὁ διευθυντής καί νά φτιάξει ἕνα μαζί μέ τούς κτιιιίνους. Εἶχε κιάιιιιαι ἐνδιαφέρον, ἀλλά ἀστεῖα τόν μιιιιέ τήν σοφία καί τήν ἀβουσία, τήν κατηγορικής σοφίας καί τής φιλόσοφιας ἡμέ-νης ἐξουσίας. Τά λόγια τον ἤταν νόμοι, εἰ ἐκφράσεις του ἀφετάνιιτες, ἡ δύναμή του ἀκαταπόνιιιτη. Δέν τολμούσανε νά ἀντιπρόσωπιε τό δίκιμα του. Ὅταν περιτούσαιιε ἐμπρός ἀπό τό γραφείο του, σταματούσανε κιάθε κινούνεια καί περιπατούσαιιε σιά νύχια τών ποδιών. Ἄν τυχόν ἡ κόρμα του ἤταν ἀνοιχτή, τρέχαιιε γιά νά ποιάσσαιιε πρστού γι' ρίξει τό κεφάλι. Σπό δρόιιο, ἄν τόν διαιιιήγιαιιε νά ἔρχεται ἀπό μακριά, ἀλλάζαιιε πεζοδρόιιιο. Σπάνιες δισδρόμιες καί σπίτι, ἀιιά τό σχόλειό τόν συναντούσαιιε σπανιότατα σιά ἐξωστερικά κρίσιιες περιστάσεις.

Ἠρέμησε ἐοιτόν τό πεδίο τής μάχης μον σπάς. Οἱ ιιαθουσιοι σταιιάτησαν τό δάσσιμο, οἱ δασιστικοί σταιιάτησαν τά κλάιιιστα καί

ΓΡΑΦΕΙΑ:
Βουλῆς 7, 3ος ὄροφος
ΤΗΛ. 25-777

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΑΘΗΝΑ, Περίοδος Β'
ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡ.3
Ἀριθ. φύλλου 7

Η ΕΛΙΖΑΜΠΕΤ ΜΠΕΡΓΚΝΕΡ ΣΤΟ ΡΟΛΟ ΤΗΣ ΖΑΝ ΝΤ' ΑΡΚ

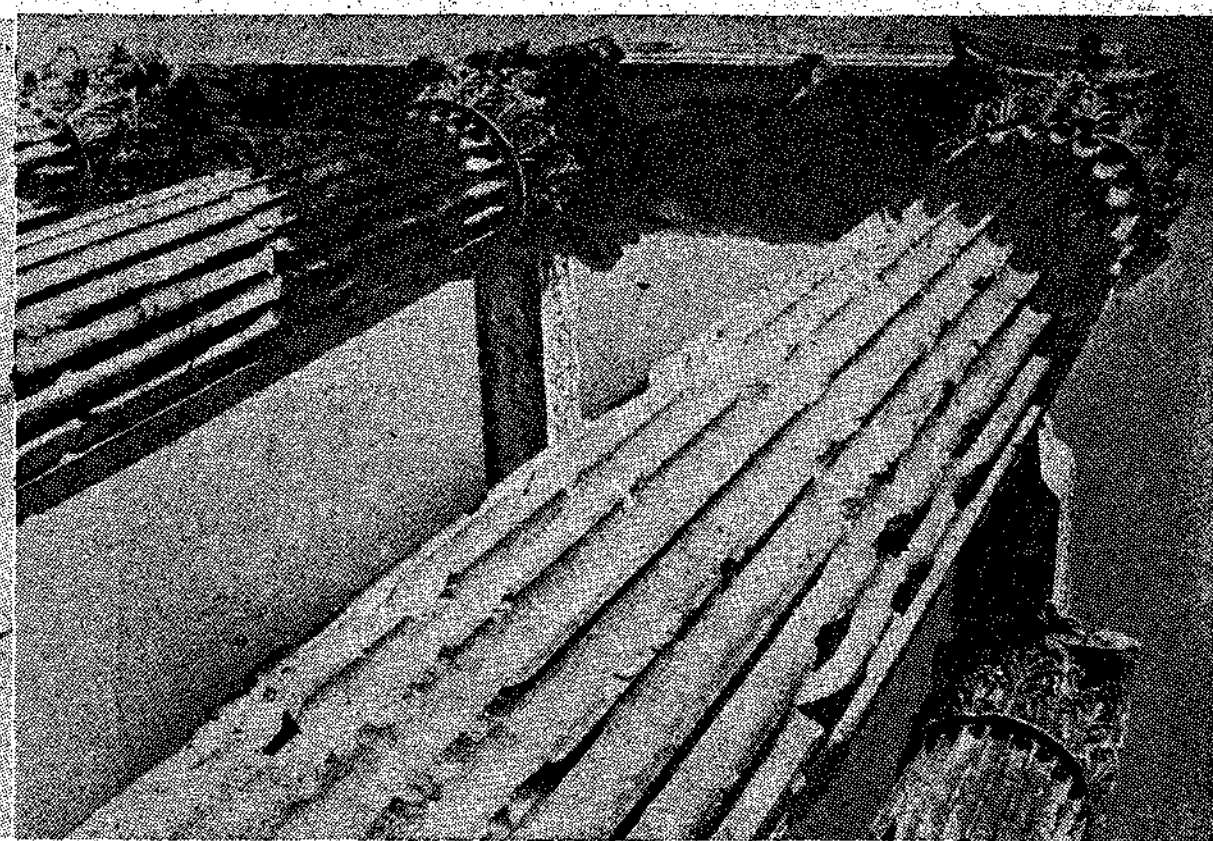

ΣΤΗΛΕΣ ΟΛΥΜΠΙΟΥ ΔΙΟΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΝΕΛΛΥΣ

Ο κ. ΝΤΟΜΠΡΟΒΕΝ, βγαίνοντας ἀπὸ τὸ «Ὀλύμπιον».

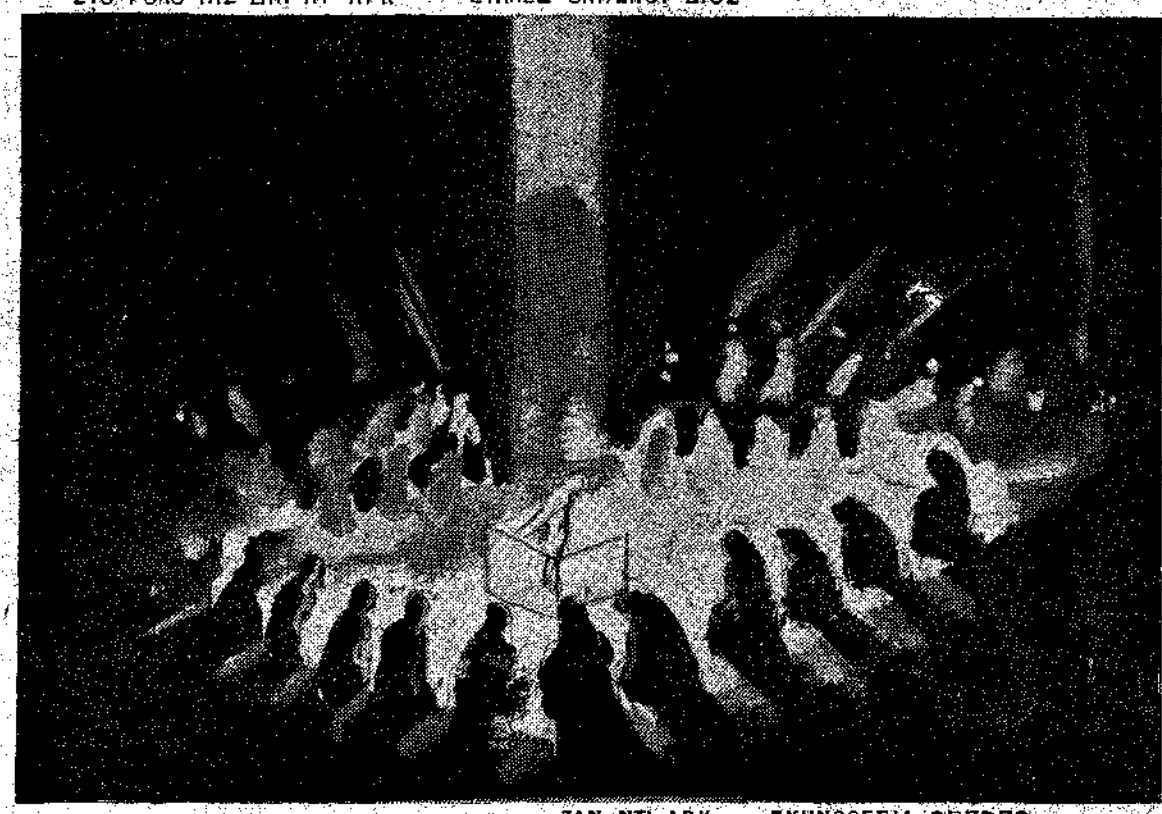

ΖΑΝ ΝΤ' ΑΡΚ ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ GEEDES

Η ΜΠΕΡΓΚΝΕΡ ΖΑΝ ΝΤ' ΑΡΚ

ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΑΡΙΣΙ

ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ ΠΑΙΔΙΟΥ ΜΠΕΡΑΡ

ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΝΤΕΡΕΝ

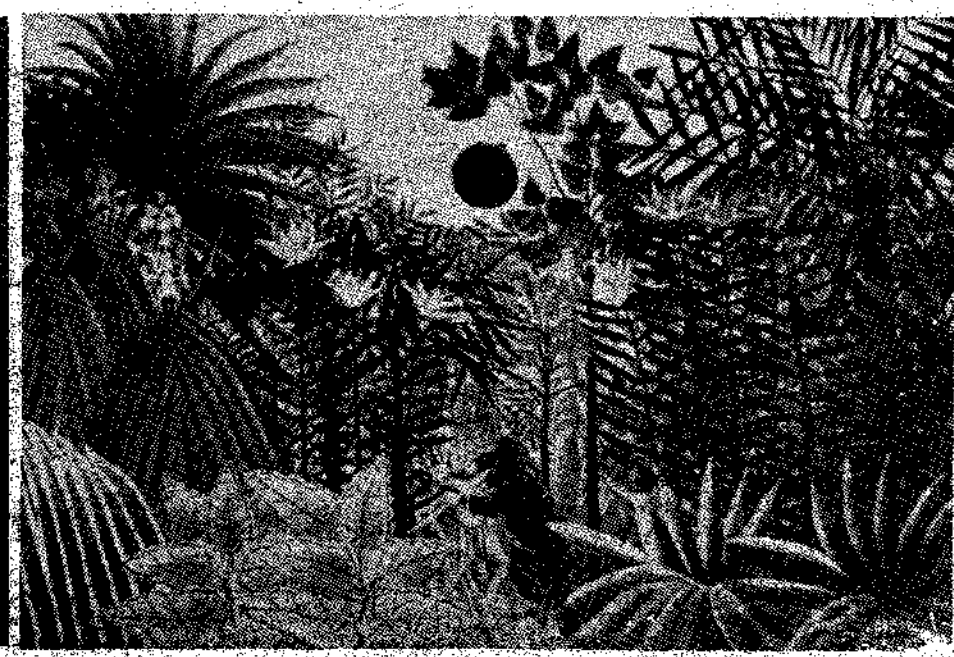

ΡΟΥΣΩ ΣΚΗΝΗ ΚΥΝΗΓΙΟΥ